Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse (KORKS) käsiraamat

Viimati uuendatud 12.10.2026

Sisukord

1. Valmistumine ja ennetamine **3**
1.1. Riskianalüüs **3**
1.1.1. Riskianalüüsi koostamine ja kasutamine **3**
1.1.2. Riskianalüüside süsteem **4**
1.1.3. Analüüsi käivitamine ja töökorraldus **6**
1.1.4. Üleriigiline riskianalüüs (ÜRA) **7**
1.1.5. Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüs **9**
1.1.6. Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku riskianalüüs **10**
1.1.7. Elutähtsa teenuse osutaja riskianalüüs **11**
1.1.8. Kinnitamine, avaldamine, ajakohastamine ja teabe kaitse **12**
LISAD: riskihindamise tabelid **13**
1.2. Kriisiplaan **18**
1.2.1. Kriisiplaneerimise põhimõtted **19**
1.2.2. Kriisiplaanide süsteem ja hierarhia **24**
1.2.3. Kriisiplaani koostamine, kooskõlastamine, kinnitamine ja muutmine **36**
1.2.4. Planeerimise käivitamine **40**
1.2.5. Paralleelplaneerimine **41**
1.2.6. Planeerimisprotsessi neli etappi **43**
1.2.7. Kriisiplaani soovituslik ülesehitus **49**
1.2.8. Plaani kohustusliku sisu käsitlemine **52**
1.2.9. Võimete ja ressursside planeerimine **52**
1.2.10. Indikaatorid, lävendid ja otsustuskohad **55**
1.2.11. Kriisiplaani kvaliteedikontroll **56**
1.3. Toimepidevus ja valmisolekutasemed **57**
1.3.1. Toimepidevuse eesmärk ja sisu **58**
1.3.2. Kriitiliste tegevuste määramine **60**
1.3.3. Riskide maandamine ja toimepidevuse taseme määramine **61**
1.3.4. Lahendused häirete ja katkestuste korral ning seos kriisiplaaniga **62**
1.3.5. Kriisirollid, asendused ja töötajate ettevalmistamine **63**
1.3.6. Kriisiaegse juhtimis- ja töökorralduse ettevalmistamine **64**
1.3.7. Valmisolekutasemete rakendamine **64**
1.3.8. Valmisolekutasemete seos kriisiolukorra ja erikordadega **69**
1.3.9. Valmisolekutaseme ja objekti ohutaseme seos **70**
1.3.10. Vahendid ja varu **71**
1.3.11. Varuasukoht ja ümberpaiknemine **71**
1.3.12. Toimepidevuseks vajalikud objektid, nende kaitse ja varjumine **72**
1.3.13. Toimepidevuse eest vastutav isik ja kontaktpunkt **73**
1.3.14. Toimepidevuse lahenduste kontrollimine ja harjutamine **73**
1.4. Objektikaitse, selle riskianalüüs ja turvaplaan **74**
1.4.1. Objektikaitse **74**
1.4.2. Riskianalüüs **80**
1.4.3. Turvaplaan **83**
1.5. Kriisiülesanded **87**
1.5.1. Püsiv kriisiülesanne **88**
1.5.2. Püsiva kriisiülesande täitmiseks valmistumine **96**
1.5.3. Ühekordne kriisiülesanne **99**
1.5.4. Kriisiülesande täitmise hüvitamine, vastutus ja järelevalve **100**

1.5.5. Avalikkuse teavitamine **102**
1.6. Kriisirollid, tööpanuse tagamine ja töökohustus **102**
1.6.1. Kriisiülesandega ameti- ja töökohad **104**
1.6.2. Täiendav töö- või teenistusülesanne **109**
1.6.3. Kodanikukohustus **110**
1.7. Varud ja muud varustuskindluse tagamise meetmed **111**
1.7.1. Varu ja varustuskindluse üldised põhimõtted **113**
1.7.2. Püsiva kriisiülesande täitja kohustused **114**
1.7.3. Praktilised abivahendid ressursi planeerimisel **118**
1.7.4. Elanikkonnakaitse tegevusteks vajaliku ressursi planeerimine **121**
1.7.5. Riigi tegevusvaru **123**
1.7.6. Valdkondlikud eriregulatsioonid **129**
1.7.7. Rahvusvaheline mittesõjaline abi **132**
1.8. Kriisiolukorra lahendamise õppused **133**

1. Valmistumine ja ennetamine

Ohtudeks ja kriisiolukordadeks valmistumine ning nende tulemuslik lahendamine eeldab süsteemset ennetus- ja ettevalmistustööd. Kriisiolukorra ja riigikaitse seadus (KORKS) seob riskide hindamise, kriisiülesannete määramise, kriisiplaanide koostamise ning toimepidevuse tagamise ühtseks tervikuks. Selle eesmärk on tuvastada aegsasti võimalikud ohud, haavatavused, sõltuvused ja võimelüngad, leppida kokku vastutus ja koostöökorraldus ning tagada kriisiülesannete täitmiseks vajalikud võimed ja ressursid.

Riskianalüüside ja kriisiplaanide koostamine ning kasutamine, organisatsioonide toimepidevuse ja valmisolekutasemete kujundamine, oluliste objektide kaitse, kriisiülesannete süsteem ning varude ja muude varustuskindluse meetmete kavandamine moodustavad pideva planeerimis- ja arendustsükli: riskianalüüs annab aluse otsuste ja meetmete kavandamiseks, kriisiplaan määrab tegutsemise põhimõtted ning toimepidevuse, objektikaitse ja varustuskindluse lahendused loovad tegeliku suutlikkuse ülesandeid ohu või kriisiolukorra korral täita. Nende lahenduste toimivust tuleb regulaarselt kontrollida, harjutada ja saadud õpituvastuste põhjal ajakohastada.

Viimati uuendatud 29.09.2026

1.1. Riskianalüüs

Riskianalüüsi peatükk koosneb järgmistest alapeatükkidest:

- Riskianalüüsi koostamine ja kasutamine
- Riskianalüüside süsteem
- Riskianalüüsi koostamise põhimõtted
- Analüüsi käivitamine ja töökorraldus
- Riskianalüüsi ühine analüüsiprotsess
- Üleriigiline riskianalüüs (ÜRA) (§ 16)
- Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüs (§ 17)
- Ohtude valimine ja lokaliseerimine
- Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku riskianalüüs (§ 18)
- Elutähtsa teenuse osutaja riskianalüüs (§-d 18 ja 20, 83 lg 11 p 7)
- Riskihindamise meetodi kasutamine
- Kinnitamine, avaldamine, ajakohastamine ja teabe kaitse

Viimati uuendatud 02.09.2026

1.1.1. Riskianalüüsi koostamine ja kasutamine

Põhjalik riskianalüüs on igale asutusele ja isikule hea abivahend, aidates tuvastada ohud ja riskid ning kavandada nende maandavaid meetmeid. Hästi koostatud riskianalüüs võimaldab koostada kriisiplaani, mis tegeliku kriisiolukorra ajal võimaldab keskenduda selle lahendamisele mitte korralduslikele küsimustele. Kõiki ohte ja nende realiseerumise üksikasju ei ole võimalik ette näha. Sellele vaatamata on riskianalüüsi ja kriisiplaani koostamine parim võimalus ohte prognoosida ja nende lahendamiseks valmistuda.

Riskianalüüsi eesmärk on määrata kindlaks riski olemus ja ulatus, tehes kindlaks kriisiolukorda põhjustavad võimalikud asjakohased ohud ja haavatavused, analüüsides neid ning hinnates sellest tingitud potentsiaalset häiret või katkestust püsivale kriisiülesandele, sealhulgas elutähtsale teenusele.

Riskianalüüsis tuleb ohtu, haavatavust ja tagajärge selgelt eristada. Oht on sündmus või tegevus, mis võib põhjustada kahju või häire, haavatavus on asjaolu, mis suurendab ohu realiseerumise mõju või tõenäosust, ning tagajärg on ohu realiseerumisel tekkinud mõju. Näiteks võib küberrünne olla oht, dubleerimata infosüsteem haavatavus ning digiteenuse katkemine tagajärg.

Riskianalüüs peab olema eesmärgipärane, võimalikult tõenduspõhine, võrreldav ja ajakohane. See tähendab, et analüüs peab lähtuma selgelt määratletud eesmärgist, tuginema kontrollitavatele andmetele ja muule usaldusväärsele teabele, võimaldama eri riskide ja ajas toimuvate muutuste võrdlemist ning kajastama riskikeskkonna, püsivate kriisiülesannete, sõltuvuste ja muude asjaolude tegelikku seisu.

Viimati uuendatud 28.09.2026

1.1.2. Riskianalüüside süsteem

Eri tasandi riskianalüüsid on omavahel seotud ja täiendavad üksteist, kuid ei korda üksteise sisu. Igal riskianalüüsi liigil on oma analüüsiobjekt ja eesmärk.

- **Üleriigiline riskianalüüs** annab riigi tasandi tervikvaate olulistest ohtudest ja riskidest. Selles keskendutakse eelkõige sellistele ohtudele ja nende ohustsenaariumitele, mis võivad põhjustada kriisiolukorra, mõjutada mitut valdkonda või kahjustada riigi põhifunktsioonide toimimist.
- **Püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku riskianalüüsis** vaadeldakse ohte oma

vastutusvaldkonna ja püsiva kriisiülesande täitmise ning toimepidevuse seisukohalt. Valdkonna eest vastutav asutus, kelle pädevuses on ohu ennetamine ja tagajärgede tegelemine analüüsib ohte kogu Eesti territooriumi ulatuses. Selle eesmärk on käsitleda ohte, mis ei kajastu üleriigilises riskianalüüsis või riigi kriisiplaanis, kuid mille mõju hindamine on vajalik valdkondlikul või regionaalsel tasandil.

Näide. Kui Päästeamet vastutab tiheasustusalal üleujutusest põhjustatud kriisiolukorra lahendamise eest, koostab ta koostöös Keskkonnaametiga riskianalüüsi, milles hinnatakse, kus ja millistel tingimustel võib üleujutusoht Eestis realiseeruda ning millist mõju võib see avaldada Päästeameti püsiva kriisiülesande täitmisele ja toimepidevusele. Kohaliku omavalitsuse üksus arvestab oma riskianalüüsi koostamisel Päästeameti valdkondliku riskianalüüsiga ning hindab üleujutusohu avaldumist ja mõju oma haldusterritooriumil.

- **Kohaliku omavalitsuse üksuse** riskianalüüs käsitleb haldusterritooriumil avalduvaid ohte ja nende võimalikku mõju. Kohaliku omavalitsuse üksus lähtub üleriigilises riskianalüüsist ning võtab arvesse ka valdkondliku või teise kohaliku omavalitsuse üksuse tasandil kirjeldatud ohte, mis võivad tema haldusterritooriumil avalduda

Joonis 1. Riskianalüüside tasandid

Riskianalüüs ei ole kriisiplaan ega üksikasjalik tegevuskava. Riskianalüüsi koostamise nõuded tulenevad KORKS §-dest 16–18 ja 23 ning kriisiplaani koostamise nõuded KORKS §-st 20. Riskianalüüs kirjeldab ohtu, selle võimalikku arengut, tõenäosust, mõju ja riski. Kriisiplaan määrab, milliseid meetmeid tuleb ohu realiseerumisel rakendada ning milliseid võimeid ja ressursse kasutada.

Oluline muudatus võrreldes varasemaga on paralleelne planeerimine. Eri tasandite riskianalüüse ei koostata enam üksnes järjestikku, oodates kõrgema tasandi analüüsi täielikku valmimist. Kui ÜRA vajalikud vahetulemused, näiteks ohud ja ohustsenaariumid, on piisavalt selged, saavad ministeeriumid ja teised asjaomased asutused alustada nende põhjal oma riskianalüüside koostamist. Nende töö tulemused annavad omakorda sisendit nii ÜRA täpsustamiseks kui ka järgmise tasandi riskianalüüside koostamiseks. Nii toimub planeerimine eri tasandite vahel paralleelselt, kuid etapiviisiliselt ning võimaldab siduda nende analüüsid paremini tervikuks.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.1.3. Analüüsi käivitamine ja töökorraldus

Riskianalüüsi koostamisel:

- määratakse analüüsi eesmärk, tasand ja ajahorisont;
- tuvastatakse ohud ja ohuallikad;
- analüüsitakse ohte ja valitakse edasiseks analüüsiks olulised ohud;
- koostatakse valitud ohtude kohta ohustsenaariumid;
- analüüsitakse ohustsenaariumide võimalikku arengut ja mõju ning tuvastatakse mõjutatud püsivad kriisiülesanded ja kriitilised tegevused;
- tuvastatakse haavatavused, sõltuvused ja võimalikud ahelmõjud;
- hinnatakse ohustsenaariumi realiseerumise tõenäosust ja tagajärgede raskust ning määratakse riskiklass;
- määratakse kriisiplaanis käsitletavad ohustsenaariumid ja olukorra muutust näitavad indikaatorid;
- tehakse järeldused ning määratletakse edasised planeerimisvajadused.

Ohustsenaariumis kirjeldatakse ohuallikat, ohtu, ohu realiseerumise võimalikku arengut, selle kestust ja ulatust ning mõju püsivate kriisiülesannete täitmisele. Sellega kaasnevaid võimalikke häireid või katkestusi püsivale kriisiülesandele. Ohustsenaarium ei pea kirjeldama kõige halvemat mõeldavat sündmust. Ohustsenaariumi koostamisel võib kasutada realistliku raske stsenaariumi põhimõtet. Realistlik raske stsenaarium kirjeldab rasket, kuid usutavat olukorda, mille avaldumine on analüüsi ajahorisonti ja ohukeskkonda arvestades põhjendatult võimalik. Realistlik raske stsenaarium ei ole:

1. kõige halvem teoreetiliselt mõeldav olukord;
2. kõige tõenäolisem igapäevane häire;
3. üksnes varasema sündmuse kordus.

Ohustsenaariumide analüüsimisel hinnatakse vajaduse korral mitme ohu samaaegset või järjestikust realiseerumist ning nende vastastikust võimendumist. Kõikide ohtude kohta ei pea koostama eraldi ohustsenaariumi. Sarnase mõju ja sõltuvusahelaga ohte võib analüüsida ühise stsenaariumi kaudu, kui analüüsi järeldused jäävad arusaadavaks. Ohustsenaarium peab olema piisavalt raske, et tuua esile kriitiline haavatavus, sõltuvused, ressursikonfliktid ja juhtimisvajadus.

Ohustsenaariumi realiseerumise tõenäosust hinnatakse lisa 1, tagajärgede raskust lisa 2 ning riskiklass määratakse lisa 3 alusel. Tõenäosust, tagajärgi ja riskiklassi hinnatakse enne olemasolevate riskikäsitlusmeetmete arvestamist.
Riskianalüüsis ei pea määrama konkreetset meetme- ja planeerimisvajadust. Analüüsi järeldus peab

näitama:

1. milline puudujääk või haavatavus vajab käsitlemist;
2. millist tulemust või võimet on vaja;
3. millisesse protsessi küsimus edasi suunatakse;
4. kas küsimus kuulub analüüsi koostaja pädevusse;
5. millise aja jooksul võib lahendamata vajadus riski oluliselt suurendada.

Riskianalüüs annab kriisiplaanile vähemalt käsitletavad ohustsenaariumid, mõjutatud püsivad kriisiülesanded ja kriitilised tegevused ning olulised sõltuvused ja ahelmõjud.

Riskianalüüsis eristatakse faktid, eksperdihinnangud ja oletused ning tuuakse välja olulised teabelüngad. See aitab muuta analüüsi läbipaistvaks ja jälgitavaks ning võimaldab mõista, millised järeldused põhinevad kontrollitud andmetel, millised ekspertide hinnangutel ja millised eeldustel. Lugejal peab olema võimalik mõista, milliste andmete ja oletuste põhjal tõenäosus, tagajärg ja riskiklass määrati. Teabelünkade väljatoomine aitab hinnata analüüsi usaldusväärsust ning suunata vajaduse korral täiendava teabe kogumist või analüüsi ajakohastamist.

Riskianalüüsi tulemusi kasutatakse muu hulgas järgmiste kriisiplaneerimise tegevuste kavandamisel:

1. kriisiplaani koostamisel ja muutmisel;
2. toimepidevuse ja kriisivalmiduse arendamisel;
3. võimevajaduse kindlaksmääramisel;
4. õppuste kavandamisel;
5. eelarveplaneerimisel.

Riigikogu Kantseleile, Vabariigi Presidendi Kantseleile, Riigikontrollile, Õiguskantsleri Kantseleile, Finantsinspektsioonile ja kohtuasutusele on kirjeldatud riskianalüüsi nõuded soovituslikud.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.1.4. Üleriigiline riskianalüüs (ÜRA)

Ava kõik

ÜRA eesmärk ja roll

Üleriigiline riskianalüüs on oluline lähtealus kriisiolukordadeks valmistumisel, kuivõrd sellest selguvad kriisiolukorda põhjustada võivad ohud jm oluline teave. Selleks, et riigi kriisiplaan ja teised

kriisiolukorraks valmistumiseks ja selle lahendamiseks koostatavad dokumendid oleksid omavahel kooskõlas, peavad need lähtuma ühisest arusaamast riigi tasandil olulistest ohtudest ja nende võimalikest tagajärgedest.

Oluline on tähelepanu pöörata tõenäolisematele ja suurema mõjuga ohtudele, kuid samas ei tohi tähelepanuta jätta ka muid tegureid, mis koosmõjus võivad põhjustada märkimisväärse ulatusliku või suure mõjuga sündmuse. Oluline on, et nii püsivate kriisiülesannetega asutused ja isikud kui ka ühiskond tervikuna teadvustaksid kõiki ohte ning arvestaksid nendest tulenevaid mõjusid enda tegevuste kavandamisel.

Üleriigilise riskianalüüsi eesmärk on analüüsida kriisiolukorda põhjustada võivaid üleriigilisi ohte, hinnata nende realiseerumise tõenäosust ja tagajärgi ning mõju riigi põhifunktsioonide toimimisele, samuti tuvastada haavatavused, sõltuvused ja meetmevajadused, mida tuleb arvestada kriisiolukorraks valmistumisel.

ÜRA ei ole ministeeriumide, asutuste, KOV-ide või ETO-de riskianalüüside lihtne koond, vaid eri valdkondade analüüse ühendav riigi tasandi tervikvaade. Üleriigiline riskianalüüs sisaldab vähemalt:

1. riigi põhifunktsioonide kirjeldust;
2. riigi põhifunktsioone toetavaid püsivaid kriisiülesandeid;
3. üleriigiliste ohtude ning ohuallikate loetelu;
4. ohu- ja riskikeskkonna kirjeldust;
5. analüüsimiseks valitud ohustsenaariume;
6. ohustsenaariumide mõju riigi põhifunktsioonidele;
7. olemasolevate riskikäsitlusmeetmete üldhinnangut;
8. olulisi suundumusi ja muutusi, mis võivad tõenäosust, tagajärgi või riigi haavatavust mõjutada;
9. kokkuvõtet riigi tasandi prioriteetsetest ohtudest, ohustsenaariumitest ja riskidest.

ÜRA juhtimine ja osalejad

ÜRA koostamist juhib Riigikantselei (§ 9 lg 2 p 1), kes:

1. koostab üleriigilise riskianalüüsi koostamise lähteülesande;
2. koordineerib asutuste koostööd;
3. korraldab valdkondadeülese analüüsi koostamist ja tagab riskihinnangute võrreldavuse;
4. korraldab teabelünkade ja lahendamata eriarvamuste käsitlemise;
5. koondab esitatud analüüsiosad üleriigiliseks riskianalüüsiks.

Analüüsivad ohte ja hindavad riske oma pädevuse piires Riigikantselei, ministeeriumid, Eesti Pank koostöös Finantsinspektsiooniga ja KOV-d. Vajadusel kaasab Riigikantselei teisi põhiseaduslikke institutsioone, elutähtsa teenuse osutajaid, teadusasutusi ning muid asjaomaseid isikuid.

Kui osalevad asutused annavad tõenäosusele ja tagajärjele oluliselt erineva hinnangu siis püütakse esmalt selgitada erinevuse põhjus. Erinevus võib tuleneda eri andmetest, ajahorisondist, oletustest või

hinnangu usaldusväärsusest. Eriarvamused dokumenteeritakse.

ÜRA protsessi ülevaade
Üleriigiline riskianalüüs koostatakse vähemalt kord kolme aasta jooksul. Üleriigilise riskianalüüsi koostamisel annab Riigikantselei lähteülesande, milles määratakse:

1. analüüsi eesmärk ja ulatus;
2. riigi põhifunktsioonid;
3. analüüsitavad valdkonnad ja ohud;
4. koostöökorraldus, vahetulemused ja tähtajad;
5. teabevahetuse kord;
6. seos riigi kriisiplaani ja teiste riskianalüüside koostamise või muutmisega.

Protsessi käigus:

- määratakse või ajakohastatakse riigi põhifunktsioonid;
- analüüsitakse riski- ja ohukeskkonda ning kaardistatakse ohud ja ohuallikad;
- valitakse ohud, mille kohta koostatakse ohustsenaariumid;
- analüüsitakse ohustsenaariumite mõju riigi põhifunktsioonidele;
- tuvastatakse riigi põhifunktsioonide ja neid toetavate püsivate kriisiülesannete haavatavused, sõltuvused ja võimalikud ahelmõjud;
- hinnatakse ohustsenaariumite realiseerumise tõenäosust ja tagajärgi;
- määratakse täiendavate meetmete ja planeerimise vajadused.

Joonis 2. ÜRA koostamise protsess

1.1.5. Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüs

Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüs on dokument, milles analüüsitakse kriisiolukorda põhjustada võivaid kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil avalduvaid ohte ning hinnatakse nende tõenäosust ja tagajärgi.

Kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüsis analüüsitakse vähemalt elutähtsaid teenuseid, mille toimepidevuse korraldaja on kohaliku omavalitsuse üksus ja kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse §-s 13 sätestatud püsivaid kriisiülesandeid. Eesmärk on luua terviklik ülevaade asjakohastest kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil avalduda võivatest ohtudest, mis võivad mõjutada elutähtsa teenuse toimepidevust ja kohaliku omavalitsuse üksuse püsivate kriisiülesannete täitmist ning teiste avalike teenuste toimimist.
Riskianalüüsi koostamisel lähtub kohaliku omavalitsuse üksus Päästeameti antud suunistest ja teabest.

Lisaks võetakse arvesse üleriigilist riskianalüüsi ja teisest kohaliku omavalitsuse üksusest või selle haldusterritooriumilt lähtuvaid ohte ja riske.

Riskianalüüs peaks andma piisava ülevaate kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumist, selle eripäradest ning ohu realiseerumisel mõjutatud inimestest, püsivatest kriisiülesannetest ja sõltuvustest. Selleks on soovitatav kirjeldada vähemalt:

1. elanike arvu ja paiknemist;
2. suurema abivajadusega inimeste rühmi;
3. asustuse ja geograafilisi eripärasid;
4. olulisi taristuobjekte;
5. olulisi ettevõtteid, tarnijaid ja koostööpartnereid;
6. naaberomavalitsusi ning olulisi regionaalseid sõltuvusi.

Selline ülevaade aitab hinnata, kus ja kellele võib oht avaldada kõige suuremat mõju ning millised ressursid ja sõltuvused võivad ohu realiseerumisel muutuda kriitiliseks. Üleriigilises riskianalüüsis kirjeldatud ohustsenaariumi ei kanta kohaliku omavalitsuse üksuse riskianalüüsi üle muutmata kujul, vaid seda täpsustatakse kohalikke olusid silmas pidades. SITIKAS-RISK on KOV-i riskianalüüsi koostamist toetav tehniline vahend ja see ei asenda seaduses, määruses ja käsiraamatus sätestatut.

Kohaliku omavalitsuse üksus esitab riskianalüüsi kavandi arvamuse andmiseks Sotsiaalkindlustusametile, Haridus- ja Teadusministeeriumile ja teistele asjassepuutuvatele isikutele ja asutustele, sealhulgas teisele kohaliku omavalitsuse üksusele, kelle või kellest tulenevaid ohte ja riske on hinnatud, ning seejärel kooskõlastab selle Päästeametiga. Nende osapoolte kaasamine võimaldab arvestada juba riskianalüüsi koostamisel nende küsimustega, mida tuleb hiljem kriisiplaaniga lahendada, ning vähendab vajadust teha kooskõlastamise käigus põhimõttelisi muudatusi.

Kohaliku omavalitsuse üksus edastab riskianalüüsi teadmiseks Päästeametile, Riigikantseleile ning teistele asjassepuutuvatele isikutele ja asutustele ning avalikustab selle juurdepääsupiiranguta osa oma veebilehel. Avalikustamise eesmärk on muu hulgas suurendada elanike ja teiste asjaomaste isikute teadlikkust kohaliku omavalitsuse üksuse haldusterritooriumil esineda võivatest ohtudest, nende võimalikust mõjust ning nendeks valmistumise vajadusest.

Viimati uuendatud 28.09.2026

1.1.6. Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku riskianalüüs

Püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja, ning põhiseadusliku institutsiooni riskianalüüsis hinnatakse nii üleriigilises riskianalüüsis esitatud kui ka muid ohte ja

stsenaariume asutuse, isiku või institutsiooni püsivate kriisiülesannete täitmisele ning toimepidevusele.

Kui üleriigilise riskianalüüsi vajalikud ohud ja ohustsenaariumid on piisavalt selged, saavad püsiva kriisiülesandega asutused ja isikud alustada nende põhjal oma riskianalüüside koostamist ning analüüsida üleriigilises riskianalüüsis kirjeldatud ohustsenaariumide mõju oma püsiva kriisiülesande täitmisele ja toimepidevusele.

Lisaks üleriigilise riskianalüüsi ohustsenaariumitele määratakse täiendavaks analüüsimiseks ohud, millel võib olla mõju asutuse või isiku vastutusvaldkonnale või regionaalsele tasandile, et hinnata nende kohta täiendava ohustsenaariumi koostamise vajadust. Riskianalüüsi koostamisel lähtutakse üldnõuetest ja täiendava ohustsenaariumi koostamise vajaduse selgitatakse välja riskianalüüsi koostamise käigus koostaja poolt. Riskianalüüs koosneb kirjeldavast ja analüütilisest osast ning kokkuvõttest.

Kui asutus või isik kirjeldab täiendava ohustsenaariumi lähtuvalt oma vastutusvaldkonnast ja selles on kirjeldatud mõju regionaalsele tasandile, tehakse see teatavaks kõigile asjaomastele isikutele ja asutustele.

Kriitiline on tegevus, mille puudumine põhjustab või võib põhjustada püsiva kriisiülesande täitmise häire või katkemise, sealhulgas elutähtsa teenuse häire või katkestuse. Kriitilised tegevused ja nende aste määratakse lisa 3 tabeli 2 alusel ja toimimiseks olulise ressursi kirjelduse esitatakse lisas 7 toodud vormil või elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja etteantud vormil.

Riskianalüüsi kokkuvõttes esitatakse kriitilised tegevused nende tähtsuse järjekorras. Juhul, kui koostatakse taastekava siis täpsustatakse, mis ohustsenaariumi kohta see koostatakse.

Kui kriitilise tegevuse toimimist mõjutav oht on teise teenuseosutaja, varustaja või muu lepingupartneri osutatava teenuse katkestus või häire, küsib riskianalüüsi koostaja sellelt lepingupartnerilt asjaomast teavet, sealhulgas lepingupartneri suutlikkuse kohta teenus taastada. Saadud teabe alusel hindab riskianalüüsi koostaja riskide tõenäosust ja tagajärgi.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.1.7. Elutähtsa teenuse osutaja riskianalüüs

Elutähtsa teenuse osutaja kirjeldab enda osutatavat elutähtsat teenust, esitades muu hulgas teenust tarbivad isikud, nende arvu ja teenuse osutamise piirkonna. Samuti kirjeldab elutähtsa teenuse osutaja riskianalüüsis enda osutatava teenuse nõutud taset.

Elutähtsa teenuse osutaja, kes koostab riskianalüüs esimest korda, esitab riskianalüüsi elutähtsa

teenuse toimepidevuse korraldajale kinnitamiseks, elutähtsa teenuse osutajaks määramise haldusaktis määratud tähtpäevaks, mis ei või riskianalüüsi puhul olla hilisem kui **üheksa kuud** elutähtsa teenuse osutajaks määramisest arvates.

Kui elutähtsat teenust osutab mitu elutähtsa teenuse osutajat, võivad nad toimepidevuse korraldaja või KORKS § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse koordineerimisel koostada ühise riskianalüüsi.

Sarnaselt teistele määrab elutähtsa teenuse osutaja kriitilised tegevused aga erinevalt teistest hindab ta nende kriitilisust lisa 3 kohaselt ja selleks annab talle vajadusel täiendavaid suunised elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja. Tegevusi, mis saavad vähem kui kümme punkti, riskianalüüsi koostamise käigus edasi ei analüüsita.

Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja võib teenuse osutamise eripärast lähtudes anda elutähtsa teenuse osutajale nõusoleku kasutada mõnda teist tunnustatud metoodikat, mis võimaldab välja selgitada ohte, mis võivad teenuse katkestusi põhjustada, nende tõenäosust, teenuse katkestuste tagajärgi ja muid olulisi asjaolusid.

Erinevalt teistest võib elutähtsa teenuse osutaja koostada riskianalüüsi ja kriisiplaani ühe dokumendina või mõne teise õigusakti alusel koostatava dokumendi osana, kuid sel juhul peavad need olema ülejäänud teabest selgelt eristatud.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.1.8. Kinnitamine, avaldamine, ajakohastamine ja teabe kaitse

Riskianalüüside ajakohasuse hindamine ja muutmine

Riskianalüüsi koostanud asutus või isik hindab **üks kord aasta**s riskianalüüsi ajakohasust. Riskianalüüsi ajakohasuse hindamine ei tähenda automaatselt uue riskianalüüsi koostamist. Ajakohasuse hindamisel kontrollitakse vähemalt:

- kas oht ja stsenaariumid on endiselt asjakohased;
- kas tõenäosuse või tagajärje hinnang on muutunud;
- kas põhifunktsioon või püsiv kriisiülesanne on muutunud;
- kas on muutunud kriitiline tegevus, ressurss või sõltuvus;
- kas riskianalüüsi järeldused on kriisiplaanis ja muudes protsessides arvestatud.

Juhul, kui hindamise tulemusel on riskianalüüs ajakohane ja terviklik läbivaatamine pole vajalik siis see dokumenteeritakse ja hindamistulemustest teavitatakse vastavalt pädevusele elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajat tema KORKS § 82 lõike 4 alusel määratud asutust, Päästeametit, asjaomast ministeeriumit või Riigikantseleid.

Kui riskianalüüs ei ole ajakohane, selles on ebatäpsusi või ilmneb asjaolu, mis viitab vajadusele riskianalüüsi uuendada, algatab riskianalüüsi koostanud asutus või isik riskianalüüsi uuendamise ja korraldab selle kuue kuu jooksul, kaasates asjassepuutuvad asutused ja isikud.

Riskianalüüsi muutmise vajadust võib tekkida kui:

1. tekib uus oht;
2. muudetakse üleriigilist riskianalüüsi ja see mõjutab asjaomast riskianalüüsi;
3. leiab aset ulatuslik sündmus või kriisiolukord;
4. õppus või audit toob esile olulise puuduse;
5. muutub kriisiülesande sisu;
6. muutub oluline õiguslik või strateegiline lähtealus.

Riskianalüüsi ajakohastamisel hinnatakse muudatuse mõju kriisiplaanile, vajadusel ajakohastatakse ka kriisiplaan.

Kui elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajal tema KORKS § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse, Päästeametil, asjaomasel ministeeriumil või Riigikantseleil on alust arvata, et riskianalüüs ei ole ajakohane või selles esineb olulisi ebatäpsusi, võib ta nõuda kehtiva riskianalüüsi muutmist seada riskianalüüsi uuendamiseks tähtaja.

Viimati uuendatud 02.10.2026

LISAD: riskihindamise tabelid

Lisa 1. Ohustsenaariumi realiseerumise tõenäosuse hindamine

Realiseerumise tõenäosus	Kriteerium
Ebatõenäoline	Järgmise kolme aasta jooksul areneb oht kriisiks 0–20% tõenäosusega. Oht areneb kriisiolukorraks enam kui 20 aasta jooksul.

Realiseerumise tõenäosus	Kriteerium
Vähe tõenäoline	Järgmise kolme aasta jooksul areneb oht kriisiks 21–40% tõenäosusega. Oht areneb kriisiolukorraks järgmise 10-20 aasta jooksul
Tõenäoline	Järgmise kolme aasta jooksul areneb oht kriisiks 41–60% tõenäosusega. Oht areneb kriisiolukorraks järgmise 5-10 aasta jooksul.
Väga tõenäoline	Järgmise kolme aasta jooksul areneb oht kriisiks 61–80% tõenäosusega. Oht areneb kriisiolukorraks järgmise 1-5 aasta jooksul.
Kindlasti juhtub	Järgmise kolme aasta jooksul areneb oht kriisiks 81–100% tõenäosusega. Oht areneb kriisiolukorraks vähem kui aasta jooksul. Hetkel on ohu tõttu kriisiolukord.

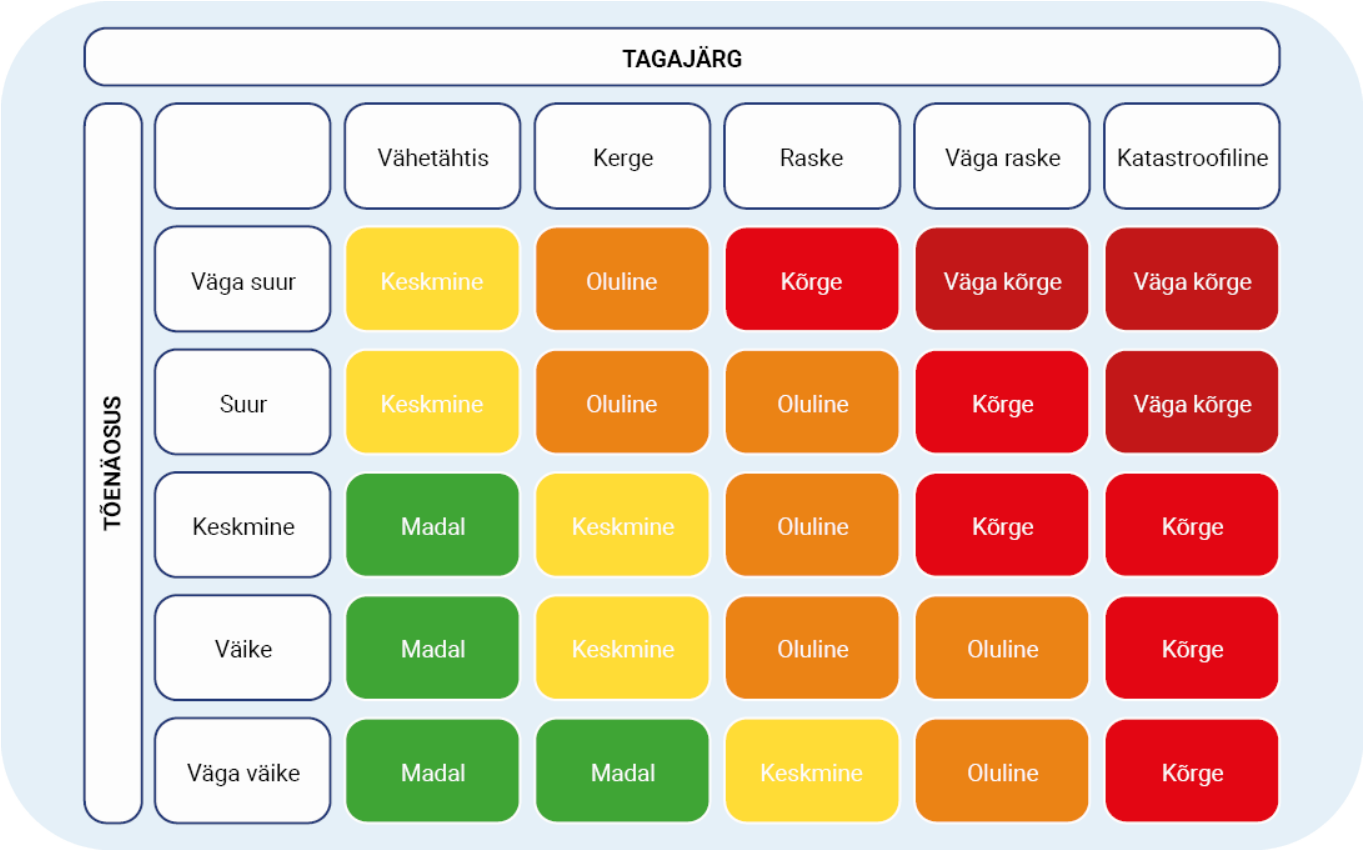
Lisa 2. Ohustsenaariumi realiseerumise tagajärje hindamine

	Tagajärje hindamise kriteeriumid		
Raskusaste	**Püsiva kriisiülesande täitmise maht**	**Maine**	**Majanduslik***
katastroofiline	Täitmine on takistatud 80–100% ulatuses kriitilise tegevuse äärmiselt tõsise häire tõttu	Püsivalt mitu kuud kestev avalikkuse ja meedia äärmiselt vaenulik tähelepanu	Plaanitud laekumiste vähenemine > 30%, kasumi vähenemine > 30% võrra
väga raske	Täitmine on takistatud 50–80% ulatuses kriitilise tegevuse väga tõsise häire tõttu	Nädalaid kestev märkimisväärne avalikkuse ja meedia negatiivne tähelepanu	Plaanitud laekumiste vähenemine 20–30%, kasumi vähenemine 15–20% võrra
raske	Täitmine on takistatud 30–50% ulatuses kriitilise tegevuse raske häire tõttu	Päevi kestev ja korduv avalikkuse ja meedia negatiivne tähelepanu	Plaanitud laekumiste vähenemine 5–10%, kasumi vähenemine 5–15% võrra

	Tagajärje hindamise kriteeriumid		
Raskusaste	**Püsiva kriisiülesande täitmise maht**	**Maine**	**Majanduslik***
kerge	Täitmine on takistatud 10–30% ulatuses kriitilise tegevuse kerge häire tõttu	Päevi kestev avalikkuse ja meedia negatiivne tähelepanu	Plaanitud laekumiste vähenemine 1–5%, kasumi vähenemine 1–5% võrra
vähetähtis	Täitmine on takistatud 0–10% ulatuses kriitilise tegevuse pisihäire tõttu või häireid ei ole	Avalikkuse negatiivne tähelepanu puudub või on minimaalne	Plaanitud laekumiste vähenemine < 1%, kasumi vähenemine < 1% võrra

*Hindab ainult elutähtsa teenuse osutaja.

Lisa 3. Riskiklassid

Lisa 4. Tegevuste kriitilisuse hindamine

Lisa 4, tabel 1. Elutähtsa teenuse katkestuse aeg

Kriitilisuse aste	Tegevuse katkemisel elutähtsa teenuse katkestuseni või häireni kuluv aeg

1	kuud, aastad
2	nädalad
3	päevad
4	tunnid
5	sekundid, minutid

Lisa 4, tabel 2. Elutähtsa teenuse katkestuse ulatus[1]

Kriitilisuse aste	Elutähtsa teenuse katkestuse ulatus tegevuse katkemisel
1	kuni 10%
2	kuni 30%
3	kuni 50%
4	kuni 80%
5	kuni 100%

[1] Korraldav asutus määrab elutähtsate teenuste kaupa, millise teenust kirjeldava näitaja põhjal arvutatakse suhtarv, mille alusel hinnatakse elutähtsa teenuse katkestuse ulatust.

Lisa 4, tabel 3. Tegevuse kriitilisuse aste

Kriitilisuse aste	Tegevuse kriitilisuse aste
1-5	tegevus ei ole oluline

6-9	tegevus on vähesel määral oluline
10-15	tegevus on oluline
16-20	tegevus on kriitiline
21-25	tegevus on väga kriitiline

Lisa 5. Kriitiliste tegevuste toimimiseks olulise ressursi kirjeldamine

Kriitiline tegevus	**Kriitilise tegevuse ressursi liik**	**Kriitilise tegevuse toimimiseks vajalik ressurss**	**Ressursi kirjeldus**	**Ressursi pakkuja** (nt kas on asutusesisene või ostetakse sisse. Sisse ostmise korral, kas tegu on Eesti või välismaise pakkujaga.)	**Maksimumaeg, mille jooksul saadakse ressursita hakkama** (sekundid, minutid, tunnid, kuu, aasta). **Arvestatakse ressursi asendatavusega ja selle puudumist ennetavate meetmete rakendamisega** (nt generaatori või dubleeritud side olemasolu vms)	**Ressursi olulisus, millest kriitiline tegevus sõltub** (nt oluline, keskmisel määral oluline, ei ole oluline)
Kriitiline tegevus 1						
Kriitiline tegevus 2						

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2. Kriisiplaan

KORKS loob omavahel seotud kriisiplaanide süsteemi, millesse kuuluvad riigi kriisiplaan ning püsiva kriisiülesandega asutuste ja isikute, sealhulgas kohaliku omavalitsuse üksuste ja elutähtsa teenuse osutajate kriisiplaanid. Riigi kriisiplaan koostatakse riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu tõrjumiseks ning üleriigilisest riskianalüüsist lähtudes suure mõjuga tsiviilkriisi lahendamiseks (§ 19 lg 1). Riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu tõrjumiseks koostatud osa on riigi kaitsetegevuse kava (§ 19 lg 2).

Kriisiplaneerimine ei tähenda üksnes nõuetele vastava dokumendi koostamist. Plaan on planeerimisprotsessi üks väljund, kuid sama oluline tulemus on planeerimises osalenud asutuste ja isikute ühine arusaam olukorrast, lahendatavast probleemist, soovitud tulemusest, vastutusest, sõltuvustest ja kasutada olevatest võimetest.

Hästi koostatud kriisiplaan toetab otsustamist olukorras, kus teave võib olla puudulik, aega on vähe ning tavapärane ressurss ja töökorraldus võivad olla häiritud. Seetõttu peab plaan olema piisavalt konkreetne, et anda tegevusele suund, kuid samal ajal piisavalt paindlik, et seda saaks tegeliku olukorra järgi kohandada. Planeerimise ülesanne on vähendada ohu realiseerumisel lahendamata küsimuste hulka ja valmistada ette otsused, mida on võimalik teha juba enne ohu realiseerumist.

Ohu realiseerumisel või kriisiolukorra lahendamisel kohandatakse olemasolev kriisiplaan tegelikule olukorrale ning vajaduse korral koostatakse selle alusel ajakriitiline tegevuskava.

Üleminek KORKS-i kriisiplaanidele

KORKS-ile üleminek toimub järk-järgult. Senised planeerimisdokumendid ei kaota seaduse jõustumisel automaatselt kehtivust. KORKS-i nõuetele vastav kriisiplaan tuleb koostada seaduses sätestatud üleminekuaja jooksul. Kuni uue kriisiplaani koostamise ja kinnitamiseni lähtutakse seaduses sätestatud juhtudel senisest kehtivast planeerimisdokumendist.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.1. Kriisiplaneerimise põhimõtted

Kriisiplaan peab olema eesmärgipärane ja rakendatav, proportsionaalne, piisavalt selge, kooskõlas plaani koostaja pädevuse ja tegelike võimetega ning ajakohane. Järgnevad kriisiplaneerimise põhimõtted aitavad neid nõudeid planeerimisel praktiliselt rakendada ning hinnata, kas plaan on lisaks formaalsele nõuetekohasusele ka õiguspärane, teostatav ja ohu realiseerumisel kasutatav. Põhimõtteid kohaldatakse kõigi kriisiplaanide koostamisel, kuid nende rakendamise detailsus sõltub plaani eesmärgist, ulatusest, kriisiülesandest ja võimalikust mõjust.

Pädevuspõhisus

Kriisiplaan lähtub asutuste ja isikute õiguslikest ülesannetest, pädevusest ja vastutusvaldkondadest. Kriisiplaan täpsustab, kuidas olemasolevaid ülesandeid kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel täidetakse, kuid ei loo iseenesest uusi avaliku võimu volitusi. Täidesaatva riigivõimu asutusele võib riigi kriisiplaanis määrata püsiva kriisiülesande ka juhul, kui sellist ülesannet ei ole

seaduses sama nimetuse või detailsusega sõnaselgelt sätestatud, tingimusel et ülesanne seostub asutuse põhiülesandega ning on seostatav talle seaduse või seaduse alusel antud õigusaktiga määratud ülesannete või vastutusvaldkonnaga.

Riigi kriisiplaanis võib täpsustada püsiva kriisiülesande sisu ning määrata selle täitmise aja, viisi, ulatuse ja muud tingimused. Samuti võib riigi kriisiplaanis määrata kriisiolukorra lahendamise eest vastutava valitsusasutuse ning kriisiolukorra lahendamise juhtimise ja koostöö korra.

Kriisiplaaniga ülesande või vastutuse määramine ei anna asutusele uusi avaliku võimu volitusi ega õigust kohaldada meetmeid, milleks puudub seadusest tulenev õiguslik alus. Kriisiülesande täitmisel tegutseb asutus talle seadusega antud volituste piires, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.

Kohaliku omavalitsuse üksuse ning juriidilise isiku ja füüsilisest isikust ettevõtja püsiv kriisiülesanne peab olema määratud seaduses. Kriisiplaaniga saab täpsustada eelkõige selle ülesande täitmise aega, viisi, ulatust ja muid tingimusi seadusega lubatud piires.

Kui ülesande täitmine eeldab teise asutuse või isiku võime, teenuse või ressursi kasutamist, tuleb selle kasutamise tingimused asjaomase asutuse või isikuga kokku leppida. Plaan ei või lähtuda eeldusest, et teise isiku personal, vahendid, varud või teenused on plaani rakendamisel automaatselt plaani koostaja käsutuses.

Praktiline kokkuvõte

Kriisiplaaniga võib:

1. täpsustada püsiva kriisiülesande sisu ning selle täitmise aega, viisi, ulatust ja muid tingimusi;
2. määrata kriisiülesande täitmiseks vajalikud tegevused, nende alustamise tingimused, oodatavad tulemused ja ajalise järjestuse;
3. täpsustada kriisiülesannet tegevusteks ja alaülesanneteks ning määrata nende täitmine asjaomaste asutuste ja isikute pädevuse ning õigusliku aluse piires;
4. täpsustada omavahel seotud ülesannete täitmise korraldust ning nendevahelist koostööd ja vastutuse praktilist jaotust õigusaktidest tuleneva pädevuse piires;
5. määrata ülesannete täitmiseks vajalikud võimed, sealhulgas personal, vahendid, varud ja teenused, ning nende kasutusele võtmise tingimused;
6. määrata juhtimise, koostöö, teabevahetuse ja olukorrapildi loomise korraldus;
7. kavandada kriisiülesande täitmiseks vajalikud ennetavad ja leevendavad meetmed, asenduslahendused ning tegevused juhuks, kui tavapärane lahendus või vajalik võime ei ole kasutatav.

Kriisiplaaniga ei või:

1. anda asutusele või isikule uusi avaliku võimu volitusi ega õigust kohaldada meedet, milleks puudub seadusest tulenev õiguslik alus;
2. muuta õigusaktist tulenevat pädevust või vastutust ega lahendada kriisiplaaniga seadusest tuleneva pädevuse vastuolu;

3. panna kohaliku omavalitsuse üksusele, juriidilisele isikule või füüsilisest isikust ettevõtjale uut püsivat kriisiülesannet, millel puudub seadusest tulenev alus;
4. eeldada teise asutuse või isiku personali, vahendite, varude, teenuste või muu võime kasutamist, kui selle kasutamise tingimusi ei ole asjaomase asutuse või isikuga läbi planeeritud ja kokku lepitud.

Kriisiplaneerimine ei piirdu üksnes sellisteks sündmusteks valmistumisega, mille puhul eeldatakse kriisiolukorra tekkimist. Kriisiplaanis valmistutakse püsivate kriisiülesannete täitmiseks asutuse või isiku jaoks asjakohaste ohtude ja ohustsenaariumide korral. Planeerimisel lähtutakse muu hulgas asjakohasest riskianalüüsist, õigusaktidest, asutuse või isiku tegevust mõjutavast kõrgema tasandi kriisiplaanist ja koostöökokkulepetest. Seetõttu võib kriisiplaan hõlmata ka selliseid ohustsenaariume, mida üleriigilises riskianalüüsis ei käsitleta või mille realiseerumine ei pruugi kaasa tuua kriisiolukorra tekkimist.

KORKS-i kriisiplaneerimise süsteem võimaldab senisest terviklikumat planeerimist. KORKS-i jõustumisele eelnenud süsteemis koostati kriisideks valmistumise plaane erinevatel õiguslikel alustel, sealhulgas hädaolukorra seaduse alusel hädaolukorra lahendamise plaane ja riigikaitseseaduse alusel riigikaitselisi planeerimisdokumente. KORKS seob erineva tekkepõhjusega ohtude korral püsivate kriisiülesannete täitmiseks vajalikud tegevused, võimed ja koostöökorralduse ühtsesse kriisiplaneerimise süsteemi. Seetõttu ei pea sama asutus koostama tsiviil- ja riigikaitselisteks kriisideks eraldiseisvaid kriisiplaane üksnes ohu tekkepõhjuse või kriisi liigi tõttu.

Lähimuse põhimõte ja juhtimistasandite seos

Kriisiolukorda lahendatakse võimalikult madalal pädeval tasandil. See tähendab, et ülesande täitmise eest vastutav pädev asutus või isik jätkab oma ülesande täitmist seni, kuni olukorra mõju, ulatus, ressursivajadus või koordineerimisvajadus ei nõua kõrgema juhtimistasandi kaasamist.

Kõrgema juhtimistasandi kaasamine ei tähenda automaatselt madalama tasandi tegevuse või vastutuse ülevõtmist. Kõrgem tasand võib vajaduse korral seada ühiseid eesmärke ja prioriteete, koordineerida eri asutuste tegevust, aidata lahendada vastutuse või ressursikasutusega seotud küsimusi ning kasutada talle õigusaktiga antud volitusi. Pädev asutus või isik jätkab seejuures talle õigusaktiga pandud ülesannete täitmist.

Kriisiplaan peab aitama varakult ära tunda olukorra, kus ülesande täitmiseks ei piisa enam olemasoleva juhtimistasandi võimetest või kus olukorra lahendamine eeldab täiendavat asutustevahelist või kõrgema tasandi koordineerimist. Selleks seotakse olukorra olulised muutused võimaluse korral indikaatorite, lävendite ja otsustuskohtadega.

Plaani koostamisel tuleb läbi mõelda ja vajaduse korral plaanis määrata:

1. millises ulatuses lahendab pädev asutus, isik või kohaliku omavalitsuse üksus olukorda oma pädevuse ja võimetega;
2. millised asjaolud tingivad teiste osaliste või kõrgema juhtimistasandi kaasamise;
3. kes otsustab kõrgema juhtimistasandi kaasamise või küsimuse sellele tasandile esitamise ning

milline on selle otsuse tegemise kord;
4. kuidas muutuvad kõrgema juhtimistasandi kaasamisel juhtimise, koordineerimise, teabevahetuse ja aruandluse korraldus ning kuidas jätkab pädev asutus või isik oma ülesannete täitmist.

Kõiki ohte ja mõjude ahelat hõlmav planeerimine

Kriisiplaneerimisel ei piisa üksnes sündmuse või ohu nimetamisest. Analüüsida tuleb, kuidas olukord võib areneda, milliseid püsivaid kriisiülesandeid, teenuseid ja võimeid see mõjutab ning milliseid otseseid ja kaudseid ahelmõjusid võib ühe ülesande, teenuse või ressursi häire põhjustada.

Relvastatud rünnaku või muu riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu stsenaariumi puhul hinnatakse vastase võimaliku tegevuse mõju riigi juhtimisele, elanikkonnakaitsele, püsivate kriisiülesannete täitmisele, kaitsetegevusele ning liitlaste vastuvõtmisele ja toetamisele. Arvestada tuleb, et vastane võib sihipäraselt mõjutada juhtimist, kriitilist taristut, logistikat, side- ja infosüsteeme, avalikku usaldust ning riigi võimet ressursse kasutada ja ümber jaotada.

Näiteks elektrivarustuse pikaajaline katkestus ei mõjuta ainult energiavaldkonda. Sellega võivad kaasneda side- ja infotehnoloogiateenuste häired, maksete ja logistika seiskumine, veevarustuse probleemid, tervishoiuteenuste piirangud ning juhtimis- ja teavitamisvõime vähenemine. Riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu korral võib sama häire piirata ka mobilisatsiooni, üksuste formeerimist, kaitsetegevust, liitlasvägede vastuvõtmist ja sõjalise logistika toimimist.

Seetõttu tuleb ühe valdkonna ohu ja mõju hindamisel arvestada teiste valdkondade sõltuvuste, võimalike ahelmõjude ning sõjaliste ja tsiviilvajaduste samaaegse ressursivajadusega. Eriti oluline on hinnata olukordi, kus sama piiratud ressurssi, näiteks personali, transporti, tervishoiuteenuseid, kütust, elektrit, sidet või majutust, vajavad samal ajal mitu kriisiülesannet või nii tsiviil- kui ka sõjalised tegevused.

Kõiki ohte hõlmav lähenemine ei tähenda, et iga võimaliku sündmuse või ohustsenaariumi kohta tuleb koostada eraldi plaan. Sarnase mõju, sõltuvuste ja lahendamisloogikaga ohustsenaariume võib käsitleda koos, kui ühine lahendus on arusaadav ja rakendatav ning võimaldab arvestada oluliste erisustega.

Ohustsenaariumi mõju hindamisel tuleb asjakohases ulatuses läbi mõelda, kas see võib põhjustada muu hulgas:

1. inimeste hukkumist või vigastada saamist, masskannatanute olukorda või elanikkonna evakuatsiooni-, varjumis- või abivajaduse kiiret suurenemist;
2. riigi juhtimise või otsustusprotsessi häirumist;
3. põhiseaduslike institutsioonide, riigiasutuste või kohaliku omavalitsuse üksuste tegevuse häirumist;
4. kaitsevalmiduse, mobilisatsiooni, üksuste formeerimise, kaitsetegevuse või teiste püsivate kriisiülesannete täitmise häirumist;
5. liitlasvägede vastuvõtmise, liikumise, toetamise või varustamise võime vähenemist;
6. elektri-, side-, andmeside- või infosüsteemide või muu elutähtsa teenuse toimimise häirumist või katkemist;
7. vajaliku personali või võtmeoskustega töötajate kättesaadavuse olulist vähenemist;

8. tegevuskoha, juhtimiskoha, kriitilise taristu või olulise tähtsusega objekti kahjustumist või kasutuskõlbmatuks muutumist;
9. tarneahela, varude, tootmisvõime või lepingulise teenuse katkemist või olulist vähenemist;
10. transpordi-, logistika- või varustusvõime vähenemist ning oluliste liikumisteede, sadamate, lennuväljade või muude ühenduste kasutamise piiramist;
11. sõjaliste ja tsiviilvajaduste konkurentsi piiratud ressursside pärast;
12. maa-ala, mereala, õhuruumi või muu tegevuskeskkonna kasutamise piiramist;
13. olukorrapildi kvaliteedi, teabe usaldusväärsuse, avaliku usalduse või ühiskonna sidususe vähenemist;
14. rahvusvahelise abi taotlemise, vastuvõtmise või andmise ning Eesti rahvusvaheliste kohustuste täitmise häirumist;
15. ulatuslikku keskkonnakahju, ohtliku aine levikut või piirkonna pikaajalist kasutuskõlbmatust;
16. tavapärasest pikemat taastamisvajadust või olukorda, kus tavapärase töökorralduse taastamine ei ole lähiajal võimalik.

Proportsionaalsus

Kõik kriisiplaanid ei pea olema sama ulatuse ega detailsusastmega. Planeerimise põhjalikkus peab olema proportsionaalne kriisiplaaniga hõlmatud ohtude, kriisiülesannete ja nende täitmisega seotud riskidega. See tähendab, et plaani ulatus ja detailsus peavad vastama kriisiülesande olulisusele, võimaliku mõju ulatusele ning selle täitmise keerukusele.

Riigi kriisiplaan on strateegiline ning seob mitme valitsemisala eesmärgid, ülesanded ja võimed. Ühe asutuse konkreetse kriisiülesande plaan võib olla lühem ja tegevuskesksem. Elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaan keskendub eelkõige teenuse toimepidevuse tagamisele, sealhulgas teenuse kriitilistele tegevustele, katkestuse lahendamisele ja teenuse taastamisele.

Planeerimise ulatust ja detailsust mõjutavad muu hulgas:

1. kriisiülesande või teenuse olulisus;
2. ohu realiseerumise või ülesande täitmise häire võimalik mõju;
3. tegevuse ajakriitilisus;
4. osalevate asutuste ja isikute arv;
5. juhtimistasandite arv;
6. vajalike võimete ja ressursside olemasolu ning piiratus;
7. sõltuvuste arv ja keerukus;
8. alternatiivsete lahenduste olemasolu ja rakendatavus.

Plaan kui otsustamise ja juhtimise alus

Kriisiplaan ei ole tulevase sündmuse täpne ennustus ega ammendav tegevusjuhend. Planeerimise ajal ei ole võimalik ette näha kõiki ohu realiseerumise põhjuseid, arenguid ja kõrvalmõjusid. Plaani väärtus seisneb selles, et põhilised eesmärgid, ülesanded, koostöösuhted, võimed ja otsustuskohad on enne ohu realiseerumist läbi mõeldud, läbi räägitud ja kokku lepitud.

Plaan peab andma juhile ja rakendajatele ühise aluse, mille järgi hinnata olukorda, teha otsuseid ning jälgida, kas tegevus liigub soovitud tulemuse poole. Tegeliku sündmuse ajal kontrollitakse plaani aluseks olnud oletusi ning vajaduse korral kohandatakse tegevusi. Plaanist kõrvalekaldumine ei ole iseenesest viga, kui kõrvalekalle on õiguspärane, vajalik ja eesmärgipärane. Oluline kõrvalekalle plaanist on soovitatav dokumenteerida, et säilitada otsustamise jälgitavus ja võimaldada hiljem hinnata plaani muutmise vajadust.

Hästi koostatud kriisiplaan loob eelkõige:

1. ühise arusaama olukorrast ja lahendatavast probleemist;
2. soovitud olukorra ja eesmärgid;
3. tegevuse prioriteedid ja kriitilised vajadused;
4. tegevuse põhiloogika;
5. ülesannete täitmise ja vastutuse praktilise jaotuse;
6. ülevaate ülesannete täitmiseks vajalikest võimetest ja ressurssidest ning nende kasutamise põhimõtetest;
7. indikaatorid ja otsustuskohad;
8. alternatiivsed lahendused.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.2. Kriisiplaanide süsteem ja hierarhia

Kriisiplaanide seoste eesmärk

Kriisiplaanid moodustavad omavahel seotud süsteemi. Plaanide tasandiline seotus ei tähenda, et kõrgema tasandi plaan võtaks üle madalama tasandi asutuse või isiku seadusest tuleneva vastutuse või looks eraldi käsuliini. Selle eesmärk on tagada, et riigi tasandil seatud eesmärgid ja prioriteedid seostuksid ministeeriumide, asutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste ning teiste püsiva kriisiülesandega isikute konkreetsete tegevuste ja võimetega.

Kõrgema tasandi plaan määrab eelkõige saavutatava tulemuse, prioriteedid ja põhiülesanded. Madalama tasandi plaan täpsustab, kuidas neid eesmärke ja ülesandeid oma pädevuse, tegevuste, võimete ja koostöökorralduse kaudu ellu viiakse. Madalama tasandi plaan ei pea kõrgema tasandi plaani kordama, vaid peab olema sellega kooskõlas selles osas, milles kõrgema tasandi plaan määrab plaani koostajale eesmärgi, prioriteedi, kriisiülesande, võime kasutamise tingimuse või koostöökohustuse.

Plaanide seos toimib mõlemas suunas. Kõrgem tasand annab planeerimiseks eesmärgid, prioriteedid ja muud vajalikud lähtealused, madalama tasandi planeerimine annab omakorda teavet ülesannete

teostatavuse, olemasolevate võimete, sõltuvuste, piirangute ja võimalike võimelünkade kohta. Selline teabevahetus võimaldab hinnata juba planeerimise käigus, kas kõrgemal tasandil kavandatud eesmärgid ja ülesanded on olemasolevate või kavandatavate võimetega tegelikult saavutatavad.

Tabel 1. Kriisiplaanide süsteem ja plaanide seosed

Plaan	Põhiküsimus	Peamine väljund	Suhe teiste plaanidega
Riigi kriisiplaan	Mida peab riik tervikuna saavutama?	Üleriigilised eesmärgid, prioriteedid, peamised ülesanded, vastutajad ja võimed ning juhtimise ja koostöö korraldus	On täidesaatva riigivõimu asutuste ja KOV-ide kriisiplaanide koostamise üleriigiline lähtealus; ei muuda asutuste ega isikute seadusest tulenevat pädevust
Ministeeriumi kriisiplaan	Kuidas viiakse riigi eesmärgid, prioriteedid ja ülesanded ellu valitsemisalas?	Valitsemisala kriisiülesanded, tegevused, võimed, piirangud ja sõltuvused ning juhtimise ja koostöö korraldus	Seob riigi kriisiplaani eesmärgid, prioriteedid ja ülesanded valitsemisala tegevuste ja võimetega ning valitsemisala asutuste pla
Kaitseväe sõjalise kaitse tegevuskava	Kuidas täidab Kaitsevägi oma ülesandeid riigi sõjalisel kaitsmisel ja kollektiivses enesekaitses?	Sõjalise kaitse tegevused, juhtimine, võimed, vajadused ja koostöö	Seob riigi kriisiplaanist tulenevad eesmärgid ja ülesanded Kaitseväe tegevuse ning asjaomaste NATO kaitse- ja operatsiooniplaanidega
Valitsusasutuse või muu püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku kriisiplaan	Kuidas täidetakse talle pandud püsivat kriisiülesannet?	Kriisiülesande täitmiseks vajalikud tegevused, võimed, juhtimine, koostöö, sõltuvused ja alternatiivsed lahendused	Lähtub kriisiülesandest ning asjakohastest õigusaktidest, riskianalüüsist, teda mõjutavast kõrgema tasandi kriisiplaanist ja koostöökokkulepetest

Plaan	Põhiküsimus	Peamine väljund	Suhe teiste plaanidega
KOV-i kriisiplaan	Kuidas täidab KOV talle seadusega määratud püsivaid kriisiülesandeid?	Kriisiülesannete täitmiseks vajalikud tegevused, võimed, juhtimine, koostöö ja sõltuvused	Lähtub KOV-ile seadusega määratud püsivatest kriisiülesannetest; riigi kriisiplaan on KOV-i kriisiplaani koostamise üleriigiline lähtealus selles osas, mis KOV-i puudutab
ETO kriisiplaan	Kuidas tagatakse elutähtsa teenuse toimepidevus, lahendatakse katkestus ja taastatakse teenus?	Kriitilised tegevused, vajalikud võimed ja ressursid, ennetavad ja leevendavad meetmed, katkestuse lahendamine ning teenuse taastamine	Lähtub eelkõige toimepidevuse riskianalüüsist ja -nõuetest, ETKA suunistest ning teda puudutavatest kriisiplaanidest ja koostöökokkulepetest
Ühine kriisiplaan	Kuidas täidetakse omavahel seotud kriisiülesandeid ühiselt?	Osalejate kokkulepitud tegevused, juhtimise ja koostöö korraldus ning vajalikud võimed	Ei muuda osalejate seadusest tulenevaid ülesandeid ega vastutust; iga osaleja ülesanded, vastutus ja võimed peavad olema plaanis eristatavad

Ava kõik

Riigi kriisiplaan

Riigi kriisiplaan on Vabariigi Valitsuse kehtestatav strateegilise tasandi plaan, mille kaudu valmistatakse ette riigi koordineeritud tegevus riigi julgeolekut või põhiseaduslikku korda ähvardava ohu tõrjumiseks ja suure mõjuga tsiviilkriisi lahendamiseks.

Riigi kriisiplaan ei kirjelda üksikasjalikult iga asutuse tegevust. Selle ülesanne on määrata soovitud olukord, üleriigilised eesmärgid, prioriteedid ja peamised kriisiülesanded ning anda ministeeriumidele, asutustele ja kohaliku omavalitsuse üksustele raam, milles nad oma tegevused ja võimed täpsustavad. Riigi kriisiplaan peab võimaldama Vabariigi Valitsusel mõista, millised otsused võivad kriisiolukorra lahendamisel vajalikuks osutuda, milliseid võimeid on võimalik kasutada ning millised sõltuvused, piirangud ja võimelüngad võivad eesmärkide saavutamist takistada.
Riigi kriisiplaani koostamisel seotakse eri valitsemisalade vajadused, ülesanded, võimed ja sõltuvused

riigi ühiste eesmärkide ja prioriteetidega. Kui mitu valitsemisala vajavad sama piiratud võimet, ressurssi või teenust või esitavad samale osapoolele omavahel konkureerivaid vajadusi, tuleb need planeerimise käigus omavahel sobitada, vastuolud võimaluse korral lahendada ja vajaduse korral prioriseerida. Lahendamata oluline erimeelsus viiakse otsustamiseks pädevale otsustustasandile.

Sama põhimõte kehtib sõjalise riigikaitse vajaduste kohta. Need seotakse riigi kriisiplaani koostamisel teiste valitsemisalade vajaduste, sõltuvuste ja prioriteetidega. Riigi tasandil tuvastatud omavahel konkureerivad vajadused tuleb võimaluse korral kooskõlastada ja prioriseerida riigi kriisiplaani koostamise käigus, et nende lahendamist ei jäetaks üksnes kohaliku omavalitsuse üksuse või muu kriisiülesande täitja ülesandeks. See ei välista otsest koostööd konkreetsete rakenduslike lahenduste, kohalike võimete või tegevuste läbiplaneerimisel.

Riigi kriisiplaan määrab eelkõige:

1. kriisiolukorra lahendamise strateegilised eesmärgid, soovitud tulemuse ja prioriteedid;
2. täidesaatva riigivõimu asutuste peamised kriisiülesanded ja nende täitmisel saavutatavad tulemused;
3. kriisiülesannete täitmiseks vajalikud peamised võimed ning olulised sõltuvused, piirangud ja võimelüngad;
4. kriisiolukorra lahendamise juhtimise ja asutustevahelise koostöö üldise korralduse;
5. kriisiplaani või selle osa kasutusele võtmise tingimused ja korra;
6. olukorra muutust näitavad kesksed indikaatorid ja Vabariigi Valitsuse otsustamist eeldavad asjaolud;
7. elanikkonnakaitse, avalikkuse teavitamise, teabevahetuse ja olukorrapildi loomise üldise korralduse;
8. rahvusvahelise abi ja vajaduse korral vastuvõtva riigi toetuse üldise korralduse;
9. kriisiplaani rakendamise lõpetamise ning tavapärasele töökorraldusele või taastamisetappi ülemineku üldise korralduse.

Riigi kriisiplaan on täidesaatva riigivõimu asutuste ja kohaliku omavalitsuse üksuste kriisiplaanide koostamise üleriigiline lähtealus, kuid selle koostamine ei ole üksnes ülalt alla suunatud protsess. Ministeeriumid ning teised riigi kriisiplaani koostamisse kaasatud asutused ja isikud annavad Riigikantseleile oma pädevuse piires teavet ülesannete teostatavuse, olemasolevate ja kasutatavate võimete ja teenuste, sõltuvuste, piirangute ning võimelünkade kohta.

Riigi kriisiplaani ja sellest vahetult lähtuvate ministeeriumide kriisiplaanide koostamine toimub üldjuhul paralleelplaneerimisena. Kohaliku omavalitsuse üksus ja teised asjaomased osalised kaasatakse riigi kriisiplaani koostamisse ulatuses, milles nende ülesanded, võimed, sõltuvused või koostöövajadused on kavandatava lahenduse seisukohalt olulised. Nii saab riigi kriisiplaani koostamisel siduda riigi tasandi eesmärgid ja prioriteedid nende elluviimiseks tegelikult olemasolevate või kavandatavate võimetega.

Ministeeriumi kriisiplaan

Ministeeriumi kriisiplaan seob riigi kriisiplaanist tulenevad eesmärgid, prioriteedid ja ülesanded valitsemisala tegevuste, võimete, piirangute, sõltuvuste ning juhtimise ja koostöö korraldusega.

Ministeeriumi kriisiplaan ei korda riigi kriisiplaani, vaid täpsustab, kuidas riigi tasandil seatud eesmärgid, prioriteedid ja ülesanded valitsemisalas ellu viiakse.

Ministeeriumi kriisiplaan:

1. koondab ministeeriumi ja tema valitsemisala püsivad kriisiülesanded;
2. kirjeldab riigi kriisiplaanist tulenevate eesmärkide saavutamist ning valitsemisala prioriteetide ja ülesannete täitmist;
3. kirjeldab valitsemisala juhtimise ja asutustevahelise koostöö korraldust;
4. annab ülevaate valitsemisala olulistest võimetest ja teenustest;
5. kirjeldab valitsemisala siseseid ja valitsemisalade vahelisi olulisi sõltuvusi ning piiranguid;
6. annab koondhinnangu valitsemisala kriisiülesannete täitmiseks oluliste teenuseosutajate valmisolekule;
7. määrab korra, mille alusel ministeerium suunab ja jälgib oma valitsemisala kriisiülesannete täitmist.

Ministeerium võib riigi kriisiplaanis talle määratud ülesannet oma kriisiplaanis täpsustada, jagades selle valitsemisala asutuste pädevuse piires tegevusteks ja alaülesanneteks. Sellise täpsustamisega ei või muuta riigi kriisiplaanis määratud ülesande eesmärki ega panna valitsemisala asutusele kohustust, mida ei ole talle pandud seaduse või selle alusel antud õigusaktiga.

Ministeerium kaasab kriisiplaani koostamisse oma valitsemisala asutused ning vajaduse korral teised ministeeriumid, kohaliku omavalitsuse üksused, elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajad ning muud asjasse puutuvad asutused ja isikud.

Ministeerium võib seaduses sätestatud juhul koostada oma valitsemisala asutusega ühise kriisiplaani. Sellisel juhul võib ühine kriisiplaan täita nii ministeeriumi kui ka selles osaleva valitsemisala asutuse kriisiplaani ülesannet ning eraldi kattuvate kriisiplaanide koostamine ei ole vajalik. Ühises plaanis peavad siiski olema selgelt eristatavad iga osaleja ülesanded, vastutus ja võimed. Ühise plaani koostamine ei muuda osalejate seadusest tulenevat pädevust ega vastutust.

Finantsvaldkonnas on seaduses ette nähtud erilahendus, mis võimaldab Rahandusministeeriumil, Eesti Pangal ja Finantsinspektsioonil koostada ühise kriisiplaani. Kui Eesti Pank ei ole Rahandusministeeriumiga ühist kriisiplaani koostanud, esitab Eesti Pank oma kriisiplaani arvamuse avaldamiseks Rahandusministeeriumile ja Finantsinspektsioonile.

Kaitseväe sõjalise kaitse tegevuskava

Kaitseväe sõjalise kaitse tegevuskava käsitleb Kaitseväe ülesannete täitmist riigi sõjalisel kaitsmisel ja kollektiivses enesekaitses. Kaitsevägi on KORKS-i kriisiplaneerimise süsteemis püsiva kriisiülesandega täidesaatva riigivõimu asutus ning lähtub planeerimisel riigi kriisiplaanist, sealhulgas riigikaitseliste ohustsenaariumide puhul selle riigi kaitsetegevuse kava osast.

Kaitseväe sõjalise kaitse tegevuskava eripära võrreldes teiste asutuste kriisiplaanidega seisneb selles, et riiklik sõjaline planeerimine seotakse Eesti kollektiivkaitsekohustuste ning asjaomaste NATO kaitse- ja

operatsiooniplaanidega. Tegevuskava seob riigi kriisiplaanist tulenevad eesmärgid ja Kaitseväe kriisiülesanded kollektiivkaitse planeerimisega ning kirjeldab nende alusel Kaitseväe tegevusi, juhtimist, võimeid, vajadusi ja koostööd.
Tegevuskavas määratletakse Kaitseväe sõjalise kaitse ja kollektiivse enesekaitse tegevused ning nende elluviimiseks vajalikud võimed ja vajadused, sealhulgas vajaduse korral vastuvõtva riigi toetuse vajadused.

Kaitseväe sõjalise kaitse tegevuskavaga ei määrata teiste ministeeriumide, valitsusasutuste ega muude asutuste ja isikute kriisiülesandeid, riigiülest juhtimiskorraldust ega neile uusi kohustusi. Need tulenevad seadusest, riigi kriisiplaanist või muust pädeva organi otsusest. Kui Kaitseväe tegevuse elluviimine eeldab teise asutuse või isiku võime, teenuse või ressursi kasutamist, tuleb vastav vajadus siduda asjaomase osalise planeerimisega ning kasutamise tingimused temaga kokku leppida.

Valitsusasutuse ja muu püsiva kriisiülesandega isiku kriisiplaan

ELANIKKONNAKAITSE TEGEVUSTE ARVESTAMINE KRIISIPLAANIS

Püsiva kriisiülesandega asutus või isik teeb kriisiplaani koostamisel elanikkonnakaitse tegevustes koostööd Päästeametiga. Koostöö eesmärk on tagada, et plaani koostaja kriisiülesande täitmisega seotud elanikkonnakaitse tegevused, vastutus, võimed, sõltuvused ja koostöövajadused oleksid enne ohu realiseerumist läbi planeeritud.

Koostöö Päästeametiga ei tähenda üksnes valmis kriisiplaani kooskõlastamist. Plaani koostaja peab juba planeerimise käigus hindama, millised elanikkonnakaitse tegevused on tema kriisiülesande ja käsitletavate ohustsenaariumide puhul asjakohased ning milline on tema enda roll nende tegevuste ettevalmistamisel ja elluviimisel. Päästeametiga tuleb läbi töötada eelkõige need tegevused ja sõltuvused, mille elluviimine eeldab plaani koostaja ja Päästeameti või teiste elanikkonnakaitses osalevate asutuste koordineeritud tegevust.

Elanikkonnakaitse tegevuste planeerimisel tuleb asjakohases ulatuses läbi mõelda:

1. milliseid elanikkonnakaitse tegevusi võib käsitletava ohu või ohustsenaariumi korral vaja minna;
2. milline on plaani koostaja kriisiülesandest tulenev roll nende tegevuste ettevalmistamisel ja elluviimisel;
3. millised tegevused eeldavad Päästeameti või teiste asutuste tegevust, võimeid või koordineerimist;
4. milliseid võimeid, ressursse, teenuseid, objekte või taristut nende tegevuste elluviimiseks vajatakse;
5. millised on tegevuste alustamise tingimused, prioriteedid ja olulised otsustuskohad;
6. kuidas toimub asjaomaste osaliste vahel juhtimine, teabevahetus ja olukorrapildi loomine;
7. millised sõltuvused või piirangud võivad elanikkonnakaitse tegevuste elluviimist takistada ning millised alternatiivsed lahendused on võimalikud.

Elanikkonnakaitse tegevuste ulatus kriisiplaanis sõltub plaani koostaja püsivast kriisiülesandest,

käsitletavatest ohustsenaariumidest ning nende võimalikust mõjust elanikkonnale. Plaani koostaja ei võta kriisiplaaniga üle Päästeameti ega teise asutuse seadusest tulenevaid ülesandeid, vaid planeerib enda ülesande, tegevused, võimed ja koostöövajadused selles osas, milles need on elanikkonnakaitse tegevuste elluviimiseks vajalikud.

Kriisiplaani koostamine elanikkonnakaitse tegevustes koostöös Päästeametiga ei tähenda iseenesest Päästeameti formaalset kooskõlastust või heakskiitu, kui sellist kooskõlastamiskohustust ei tulene seadusest. Sisuline koostöö elanikkonnakaitse tegevuste planeerimisel ja kriisiplaani formaalne kooskõlastamine on erinevad menetlused. Näiteks kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaani puhul on lisaks elanikkonnakaitsealasele koostööle ette nähtud eraldi kriisiplaani kooskõlastamise menetlus.

VALITSUSASUTUSE JA MUU PÜSIVA KRIISIÜLESANDEGA ISIKU KRIISIPLAAN

Valitsusasutuse või muu püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku kriisiplaan keskendub sellele, kuidas talle pandud püsivat kriisiülesannet asjakohaste ohtude ja ohustsenaariumide korral täidetakse ning kuidas seotakse selleks vajalikud tegevused, võimed, juhtimine ja koostöö üheks rakendatavaks tervikuks.

Planeerimisel seotakse tervikuks eelkõige:

1. püsiv kriisiülesanne ning selle täitmise eesmärk ja oodatav tulemus;
2. kriisiülesannet mõjutavad ohud ja ohustsenaariumid;
3. kriitilised tegevused, nende alustamise tingimused ning ajaline või tingimuslik järjestus;
4. juhtimisstruktuur ja -korraldus, otsustuskohad, olukorrapildi loomine, aruandlus ja teabevahetus;
5. kriisiülesande täitmiseks vajalikud võimed, sealhulgas personal, vahendid ja varud, ning nende kasutusele võtmise tingimused;
6. kriisiülesande täitmist mõjutavad sõltuvused ja piirangud ning vajalikud alternatiivsed lahendused;
7. teiste asutuste ja isikute kokkulepitud ülesanded ning nende võimete kasutamise tingimused;
8. kriisiülesandega seotud elanikkonnakaitse, kommunikatsiooni ning ennetavad ja leevendavad tegevused;
9. vajaduse korral puuduva võime katmine riigisisese või rahvusvahelise abi või muu kokkulepitud välise toetusega.

Planeerimise lähtekoht on kriisiülesande täitmiseks tegelikult kasutatavate võimete väljaselgitamine. Planeerimisel hinnatakse nende piisavust, tuvastatakse kriisiülesande täitmist piiravad võimelüngad, sõltuvused ja piirangud ning kavandatakse vajaduse korral täiendavate võimete kasutamine.

Kui kriisiülesande täitmine sõltub teise asutuse või isiku võimest, tuleb planeerimisel läbi töötada selle võime roll, kättesaadavus ja kasutamise tingimused, vastutus ning võimalik asenduslahendus. Teise asutuse või isiku personali, vahendite, varude või teenuste kasutamist ei käsitata automaatselt kättesaadava võimena, vaid selle kasutamise tingimused tuleb asjaomase osalisega läbi planeerida ja kokku leppida.

Samuti tuleb läbi mõelda ettevõtjate, kodanikuühiskonna organisatsioonide ja vabatahtlike roll kriisiülesande täitmisel, kui nende tegevus või võimed on ülesande täitmiseks vajalikud.

Rahvusvahelise abi vajaduse korral seotakse tuvastatud võimelünk sobiva abi- või koostöömehhanismiga ning planeeritakse, kuidas abi taotlemine, vastuvõtmine ja kasutamine toetab kriisiülesande täitmist. Sõltuvalt valdkonnast võib selleks olla näiteks Euroopa Liidu elanikkonnakaitse mehhanism, NATO koostöömehhanism või muu valdkondlik rahvusvaheline koostöö. Rahvusvahelist abi kavandatakse täiendava võimena ning selle võimalik saabumine ei tohiks olla kriisiülesande esmase täitmise ainus eeldus.

Püsiva kriisiülesandega asutus või isik seob oma kriisiplaani talle pandud kriisiülesande ning selle täitmist mõjutavate õiguslike ja planeerimisalustega. Kui riigi kriisiplaan määrab talle vahetult eesmärgi, prioriteedi või kriisiülesande, peab tema kriisiplaan olema selles osas riigi kriisiplaaniga kooskõlas. Kui riigi kriisiplaan talle vahetult ülesannet ei määra, lähtutakse kriisiplaani koostamisel tema tegevusvaldkonda või kriisiülesande täitmist reguleerivatest õigusaktidest, asjakohasest riskianalüüsist, tema tegevust mõjutavast kõrgema tasandi kriisiplaanist ja koostöökokkuleppest.

Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaan

Kohaliku omavalitsuse üksus koostab kriisiplaani talle seadusega määratud püsivate kriisiülesannete täitmiseks. Kriisiplaan täpsustab, kuidas neid ülesandeid asjakohaste ohtude ja ohustsenaariumide korral praktiliselt täidetakse ning milliseid tegevusi, võimeid, ressursse ja koostöösuhteid selleks vajatakse. Kriisiplaan ei loo kohaliku omavalitsuse üksusele uusi kriisiülesandeid ega muuda tema seadusest tulenevat pädevust.

Kui püsiva kriisiülesande täitmise aeg, viis, ulatus või muud tingimused on seaduses või selle alusel antud õigusaktis määratud, lähtutakse kriisiplaanis nendest tingimustest. Kui neid ei ole määratud, määratakse need kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaanis.

Planeerimisel seotakse kohaliku omavalitsuse üksusele pandud püsivate kriisiülesannete täitmisega asjakohases ulatuses eelkõige:

1. kriisiülesande täitmiseks vajalike kohaliku omavalitsuse korraldatavate teenuste toimimine ja prioriteedid;
2. juhtimise, otsustamise ja asendamise korraldus;
3. kriisiülesandega seotud elanikkonnakaitse tegevused ja abi vajavate inimeste toetamine;
4. kriisiülesande täitmiseks vajalikud sotsiaal-, haridus- ja muud kohaliku omavalitsuse tegevused;
5. kohaliku omavalitsuse üksuse enda ning kohalike partnerite võimed ja ressursid;
6. sõltuvused elutähtsatest teenustest ja muudest ülesande täitmiseks vajalikest teenustest;
7. koostöö riigiasutuste, teiste kohaliku omavalitsuse üksuste ning muude asjaomaste osalistega;
8. ettevõtjate, kodanikuühiskonna organisatsioonide, vabatahtlike ja muude kohalike partnerite kokkulepitud rollid ja võimed;
9. kohalike võimete piirid ning tingimused, mille korral kriisiülesande täitmine sõltub täiendavast välisest toest.

Planeerimise tulemusena peab olema selge, milliseid püsivaid kriisiülesandeid ja nendega seotud tegevusi suudab kohaliku omavalitsuse üksus täita enda või kohalike partnerite võimetega ning milliste ülesannete täitmine sõltub täiendavast välisest toest. Välise toe vajadus tuleb võimaluse korral

tuvastada ja läbi planeerida enne ohu realiseerumist.

Kui kriisiülesande täitmine eeldab teise kohaliku omavalitsuse üksuse, riigiasutuse, ettevõtja, kodanikuühiskonna organisatsiooni või muu partneri võime kasutamist, tuleb planeerimisel läbi töötada selle võime roll, kättesaadavus ja kasutamise tingimused, kaasamise otsustuskoht ning võimalik asenduslahendus. Teise osalise võimet ei käsitata automaatselt kohaliku omavalitsuse üksuse käsutuses oleva ressursina.

Mitu kohaliku omavalitsuse üksust võivad KORKS-is sätestatud juhul koostada ühise kriisiplaani. Ühine kriisiplaan võib olla otstarbekas eelkõige siis, kui kohaliku omavalitsuse üksuste kriisiülesanded, sõltuvused või kasutatavad võimed on tihedalt seotud või kui ülesannete täitmine eeldab püsivat omavahelist koostööd. Ühises kriisiplaanis peavad iga osaleja ülesanded, vastutus ja võimed olema selgelt eristatavad ning ühise plaani koostamine ei muuda osalejate seadusest tulenevat pädevust ega vastutust.

KOV-i kriisiplaani praktiline ulatus

Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaan ei pea piirduma ainult kohaliku omavalitsuse enda struktuuriüksuste tegevustega. Paljusid kohaliku omavalitsuse ülesandeid täidetakse eraõiguslike teenuseosutajate, sihtasutuste, mittetulundusühingute või kohaliku omavalitsuse osalusega äriühingute kaudu. Kui sellise asutuse või isiku tegevus või võime on kohaliku omavalitsuse üksuse püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalik, tuleb ta kriisiplaani koostamisse kaasata.

Ainuüksi kriisiplaani koostamisse kaasamine või isiku nimetamine kriisiplaanis ei muuda teda püsiva kriisiülesandega isikuks ega too talle kaasa iseseisvat riskianalüüsi ja kriisiplaani koostamise kohustust. Kui isikule on seadusega määratud püsiv kriisiülesanne, kohaldatakse talle KORKS-is püsiva kriisiülesandega isikule sätestatud valmisoleku- ja planeerimiskohustusi.
Näiteks võib kohaliku omavalitsuse üksuse sotsiaalvaldkonna kriisiülesande täitmine sõltuda hooldekodu, koduteenuse osutaja, toitlustaja või transpordiettevõtja tegevusest.

Planeerimisel tuleb sellisel juhul läbi mõelda ja vajaduse korral kriisiplaanis määrata:

1. millist teenust või võimet teenuseosutajalt kriisiülesande täitmiseks vajatakse;
2. milline on vajalik teenuse maht või tase;
3. millistel tingimustel teenuse osutamist muudetakse või laiendatakse ning kes selle otsustab;
4. kuidas toimub teabevahetus;
5. milliseid ressursse või muud tuge teenuseosutaja ülesande täitmiseks vajab;
6. milline on alternatiivne lahendus teenuseosutaja tegevuse katkemisel või vajaliku võime puudumisel.

Lepingulise teenuse olemasolu ei asenda kriisiplaneerimist. Planeerimisel tuleb kontrollida, kas teenuseosutajaga sõlmitud leping, haldusleping või muu siduv kokkulepe hõlmab kriisi ajal temalt eeldatavat tegevust ja selle tingimusi, sealhulgas vajaduse korral teenuse mahtu, personali, varusid, sidekorraldust, tegevuskohta ja teenuse taastamist. Kui kriisiplaan eeldab teenuseosutajalt tavapärasest

lepingust ulatuslikumat või teistsugust tegevust, peab selleks olema vajalik õiguslik või lepinguline alus.

Kui seadus näeb ette püsiva kriisiülesande täitmise või selle tingimuste määramise halduslepingu kaudu, tuleb vastavad kohustused halduslepingus siduvalt kokku leppida.
Mitu kohaliku omavalitsuse üksust võivad seaduses sätestatud juhul koostada ühise kriisiplaani. Ühine planeerimine võib olla otstarbekas näiteks siis, kui kasutatakse samu teenuseid, ressursse või koostööpartnereid. Ühises kriisiplaanis peavad iga kohaliku omavalitsuse üksuse ülesanded, vastutus ja võimed olema selgelt eristatavad ning ühise plaani koostamine ei muuda osalejate seadusest tulenevat pädevust ega vastutust.

KOV-i kriisiplaani kooskõlastamine ja kinnitamine

Kohaliku omavalitsuse üksus kooskõlastab kriisiplaani Sotsiaalkindlustusameti ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga, esitab selle arvamuse avaldamiseks teistele asjassepuutuvatele osalistele ning seejärel lõplikuks kooskõlastamiseks Päästeametile. Nõutud kooskõlastused tuleb saada enne kriisiplaani kinnitamist. Plaani ei kinnitata osade kaupa eeldusel, et mõne plaaniosa kooskõlastus saadakse hiljem.

Kooskõlastamine ei peaks olema esimene kord, mil asjaomased asutused plaani sisuga kokku puutuvad. Asutused ja isikud, kelle ülesanne või võime on plaani rakendamiseks vajalik, kaasatakse juba plaani koostamisse ning nad osalevad neid puudutavate plaaniosade koostamisel. Pärast sisulist läbiplaneerimist esitatakse terviklik plaan nõutud kooskõlastusteks ja arvamuse avaldamiseks ning seejärel lõplikuks kooskõlastamiseks Päästeametile. Pärast lõpliku kooskõlastuse saamist saab pädev organ või isik kriisiplaani kinnitada.

Elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaan

Elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaani eesmärk on tagada elutähtsa teenuse toimepidevus, lahendada teenuse katkestus ning taastada teenus nõutud tasemel ja tähtaja jooksul. Kriisiplaan keskendub eelkõige teenuse kriitilistele tegevustele, katkestuse lahendamisele, teenuse taastamisele ja toimepidevusele ning seob toimepidevuse nõuded konkreetsete tegevuste ja nende täitmiseks vajalike võimetega.

Kriisiplaan koostatakse vähemalt nende ohustsenaariumide kohta, mille puhul toimepidevuse riskianalüüsi kohaselt võib tekkida elutähtsa teenuse pikaajaline, raskete tagajärgedega või muu suure mõjuga katkestus või muu teenuse toimepidevust oluliselt mõjutav olukord. Sarnase tekkepõhjuse, mõju või lahendamistegevusega ohustsenaariume võib käsitleda ühises kriisiplaani osas, kui see ei vähenda plaani rakendatavust.

ETO kriisiplaanile kohalduvad püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku kriisiplaani üldnõuded ning neile lisaks ETO kriisiplaanile sätestatud erinõuded. Seetõttu tuleb ETO kriisiplaani hinnata tervikuna, mitte üksnes ETO erinõuete loetelu järgi.

ETO koostab kriisiplaani, lähtudes KORKS-ist ja kriisiplaani määrusest, oma elutähtsa teenuse

toimepidevuse riskianalüüsist, teenusele kehtestatud toimepidevuse nõuetest, elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema KORKS § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse suunistest, ETO-le määratud kriisiülesandest ning ETO-d puudutavast kõrgema tasandi kriisiplaanist ja koostöökokkuleppest. Riskianalüüs annab aluse hinnata, millisteks ohtudeks ja katkestusteks tuleb valmistuda, kriisiplaan aga määrab, milline tulemus tuleb nende realiseerumisel saavutada ja kuidas selleks tegutsetakse.

Kui määruses nimetatud teema ei ole konkreetse teenuse, ohustsenaariumi või kriisiülesande puhul kohaldatav, lähtutakse määruses sätestatud kohaldatavuse põhimõttest.

Plaani ulatus ja kasutusele võtmine

Kriisiplaanis käsitletakse vähemalt:

1. plaani eesmärki, ulatust ja koostamise aluseid;
2. plaaniga hõlmatud kriisiülesandeid ja ohustsenaariume;
3. plaani või selle osa kasutusele võtmise tingimusi ja korda;
4. plaani rakendamise lõpetamise tingimusi ja korda;
5. valmisolekutaseme muutmise seost kriisiplaani või selle osa kasutusele võtmisega, kui selline seos on olemas;
6. kriisiülesande või teenuse katkestuse lahendamise eesmärki ja oodatavat tulemust;
7. olukorra muutust näitavaid indikaatoreid ja olulisi otsustuskohti.

Kriisiplaani või selle osa võib enne kriisiolukorra tekkimist võtta kasutusele seda põhjustada võiva ohu tõrjumiseks asutuse või isiku juhi otsusel. Kriisiplaani või selle osa kasutusele võtmisest teavitatakse plaanis nimetatud asutusi ja isikuid, kelle tegevust selle rakendamine puudutab.

Teenuse nõutav tase ja taastamine

ETO kriisiplaanis seotakse toimepidevuse nõuded konkreetsete tegevustega. Plaanist peab nähtuma:

1. teenuse osutamiseks vajalikud kriitilised tegevused, nende minimaalne toimimistase ja taastamise prioriteetsus;
2. teenuse minimaalne tase või maht, mida ETO peab kriisiolukorras säilitama, kui see on määratud seaduse või toimepidevuse nõudega;
3. teenuse katkestuse suurim prognoositav kestus ja teenuse taastamise eesmärgistatud tähtaeg;
4. teenuse taastamise järjekord ja prioriteetsed tarbijarühmad, kui need on määratud seaduse, toimepidevuse nõude või elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema KORKS § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse otsusega;
5. teenuse osutamise jätkamise lahendus olukorras, kus tavapärane personal, tegevuskoht, sidevahend, infosüsteem või peamine tarnija ei ole kasutatav.

Teenuse katkestuse lahendamise ja teenuse taastamise tegevused võib koondada eraldi teenuse katkestuse lahendamise ja teenuse taastamise kavasse, mis on ETO kriisiplaani osa või lisa.

Juhtimine ja tegevused

Kriisiplaanis kirjeldatakse:

1. teenuse katkestuse lahendamise juht ja tema asendajad, nende ülesanded ja kontaktandmed;
2. juhtimis- ja töökorraldus;
3. olukorrapildi loomise ja aruandluse kord;
4. teenuse katkestuse vältimiseks rakendatavad ennetavad meetmed;
5. teenuse katkestuse mõju vähendamiseks, katkestuse lahendamiseks ja teenuse taastamiseks rakendatavad leevendavad meetmed;
6. alternatiivsed tegevused juhuks, kui põhilahendust ei ole võimalik rakendada või see ei anna oodatud tulemust;
7. kriisiolukorraga kaasnevad kriitilised tegevused ja olulised otsustuskohad.

Võimed, ressurss ja sõltuvused

Kriisiplaanis seotakse kavandatud tegevused vähemalt:

1. vajaliku personali;
2. vahendite ja varude;
3. tegevuskohtade;
4. side- ja infosüsteemide;
5. vajalike teenuste ja tarnijate;
6. võimete kasutusele võtmise tingimuste;
7. oluliste sõltuvuste ja ristsõltuvustega.

Kui kriisiplaani rakendamisel tuginetakse teise asutuse või isiku võimele või ressursile, peavad selle kasutamise tingimused olema asjaomase osalisega kokku lepitud.

Koostöö, teabevahetus ja kommunikatsioon

Kriisiplaanis kirjeldatakse:

1. kaasatavad asutused ja isikud ning nendega kokku lepitud ülesanded;
2. asutuste ja isikute vahelise teabevahetuse korraldus;
3. teenuse kasutajate, elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema KORKS § 82 lõike 4 alusel määratud asutuse ning teiste asjaomaste osaliste teavitamine;
4. kommunikatsiooni korraldus, sealhulgas avalikkuse teavitamine;
5. teenuse kasutajatele antavad käitumisjuhised;
6. elanikkonnakaitse tegevused;
7. vajaduse korral rahvusvahelise abi vajadus ning selle kaasamise, vastuvõtmise ja kasutamise korraldus.

Plaani rakendatavus

ETO kriisiplaan peab olema koostatud viisil, mis võimaldab teenuse katkestust lahendaval personalil kasutada vajalikku plaaniteavet ka tavapärase sidevahendi või infosüsteemi mittetoimimise korral.

Kriisiplaani koostamisel tuleb kontrollida, et plaanis kirjeldatud teenuse minimaalne tase, taastamise tähtaeg, tegevused ning nende täitmiseks vajalikud võimed ja ressursid oleksid omavahel realistlikus seoses.

Kriisiplaanis tuleb ette näha asenduslahendus sellise juhtimisfunktsiooni, sidevahendi, infosüsteemi, tegevuskoha või muu kriitilise vajaduse kohta, mille puudumine võib takistada kriisiülesande täitmist. Asenduslahendus peab olema realistlik ning selle kasutamise võimalust tuleb planeerimisel hinnata.

Ühine kriisiplaan

KORKS-is sätestatud juhtudel võib mitme asutuse või isiku kriisiplaneerimise korraldada ühise kriisiplaani koostamisena või koostada eri osalejate kriisiplaanid ühise dokumendina. Ühise planeerimise eesmärk on käsitleda omavahel seotud kriisiülesandeid, tegevusi, võimeid ja koostöökorraldust tervikuna. Ühine planeerimine ei muuda osalejate seadusest tulenevaid kriisiülesandeid ega vastutust.

Ühise kriisiplaani võib seaduses sätestatud juhul koostada, kui on täidetud üks või mitu järgmistest tingimustest:

1. osalejad täidavad samalaadset või vahetult seotud kriisiülesannet;
2. kriisiülesande täitmine eeldab ühist juhtimist või samade võimete koordineeritud kasutamist;
3. ühine kriisiplaan on eraldi plaanidest rakendatavam;
4. riskianalüüsi kohaselt mõjutavad kriisiplaani koostajaid samad või omavahel seotud ohud ja riskid.

Ühise kriisiplaani koostamisele eelneb planeerimisülesande koostamine. Ühises kriisiplaanis määratakse plaani või selle osa kasutusele võtmise otsustamise kord, ühise tegevuse juhtimise kord, osalejate ülesanded ja võimed ning teabevahetuse kord. Iga osaleja kriisiülesanded, vastutus ja võimed peavad olema plaanis selgelt eristatavad.

Eraldi tuleb eristada olukorda, kus kriisiplaanid koostatakse ühise dokumendina. Kohaliku omavalitsuse üksus ja üks või mitu elutähtsa teenuse osutajat võivad oma kriisiplaanid koostada ühise dokumendina, kui nende kriisiülesannete täitmine on omavahel seotud. Sellisel juhul ei teki ühe osalejateülese kriisiplaani asemel uut plaani, vaid iga osaleja kriisiplaan säilib eraldiseisva kriisiplaanina, mis on praktilistel kaalutlustel vormistatud teiste osalejate kriisiplaanidega samasse dokumenti. Ühises dokumendis peab olema üheselt tuvastatav, milline osa moodustab konkreetse osaleja kriisiplaani.

ETO kriisiplaani koostamist ühise dokumendi osana koordineerib elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema KORKS § 82 lõike 4 alusel määratud asutus. Ühise dokumendina koostamine ei muuda ühegi osaleja kriisiplaani kooskõlastamise, kinnitamise, kasutusele võtmise ega rakendamise korda. Iga ühises dokumendis sisalduv kriisiplaan kooskõlastatakse ja kinnitatakse selle plaani kohta sätestatud korras.
Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.3. Kriisiplaani koostamine, kooskõlastamine, kinnitamine ja muutmine

Kriisiplaani kooskõlastamine ja kinnitamine

Kooskõlastamise eesmärk ei ole üksnes formaalse nõusoleku küsimine, vaid plaanis kavandatud ülesannete, võimete, ressursside ja koostöökorralduse tegeliku kooskõla kontrollimine.
Kooskõlastamisel kontrollitakse muu hulgas:

1. pädevust;
2. ülesannete vastuvõetavust;
3. võimete tegelikku olemasolu;
4. koostöökorralduse toimivust;
5. kooskõla teiste plaanidega;
6. ressursside võimalikku konkureerivat kasutust.

Kui kriisiplaanis tuginetakse teise asutuse või isiku ülesandele või võimele, tuleb see asjaomase osalisega planeerimise käigus läbi töötada ja kokku leppida. Kriisiplaani koostamisse kaasatud asutus või isik osaleb teda puudutava plaaniosa koostamisel ja tagab plaani rakendamisel kokkulepitud võimed.

Kui seaduses või määruses ei ole kooskõlastamise või arvamuse küsimise korda eraldi sätestatud, kooskõlastab püsiva kriisiülesandega asutus või isik, välja arvatud ministeerium ja elutähtsa teenuse osutaja, oma kriisiplaani ministeeriumiga, kelle valitsemisalasse asutus kuulub või kelle ministri vastutusvaldkonda tema püsiv kriisiülesanne kuulub. Lisaks küsitakse arvamust plaanis nimetatud asutuselt või isikult, keda plaani rakendamine oluliselt puudutab.

Kriisiplaani kinnitab:

1. ministeeriumi puhul minister;
2. valitsusasutuse ning muu püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku puhul asutuse või isiku juht, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti;
3. kohaliku omavalitsuse üksuse puhul valla- või linnavalitsus, kui kohaliku omavalitsuse üksuse õigusaktis ei ole otsustatud, et plaani kinnitab vallavanem või linnapea;
4. ühise kriisiplaani puhul iga selle koostamisel osaleja suhtes tema kriisiplaani kinnitamiseks pädev isik või organ, kui seaduses või määruses ei ole sätestatud teisiti.

Kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaani kooskõlastamise ja kinnitamise erikorda käsitletakse eespool KOV-i kriisiplaani juures.

Kriisiplaani ajakohastamine

Plaani ajakohastamine ei tähenda ainult kontaktandmete muutmist. Ajakohasuse hindamisel tuleb kontrollida, kas plaani põhiloogika, eesmärgid, ülesannete jaotus ja võimete hinnang vastavad endiselt tegelikule olukorrale.
Iga-aastane hindamine on eelkõige ajakohasuse kontroll. Kolmeaastane terviklik läbivaatamine on

põhjalikum hinnang, mille tulemusel otsustatakse, kas plaan jääb kehtima, seda muudetakse või algatatakse uue plaani koostamine.

Iga-aastane ajakohasuse hindamine

Kriisiplaani ajakohasust hinnatakse vähemalt kord aastas. Hindamisel kontrollitakse, kas plaani mõjutavad õiguslikud alused, kriisiülesanded, organisatsioon või juhtimiskorraldus, riskianalüüs või ohuhinnang, olulised võimed või valmisolek ning kõrgema tasandi kriisiplaan on muutunud.
Plaani ajakohasust hinnatakse ka pärast selle rakendamist või õppusel läbimängimist ning pärast kriisiülesannet või elutähtsa teenuse toimepidevust mõjutavat olulist sündmust.

Kolmeaastane terviklik läbivaatamine

Vähemalt kord kolme aasta jooksul vaadatakse kriisiplaan tervikuna läbi. Tervikliku läbivaatamise tulemusel otsustatakse kriisiplaani muutmise või muutmata jätmise vajadus.
Terviklik läbivaatamine ei tähenda automaatselt uue kriisiplaani koostamist.

Erakorraline muutmine

Kriisiplaani muutmine algatatakse viivitamata, kui plaani rakendamine ei ole enam võimalik, õiguspärane või piisav. Sellisel juhul ei saa plaani muutmist jätta järgmise korralise ajakohasuse hindamise või tervikliku läbivaatamise ajaks.

Plaani kohandamine kriisi ajal

Kriisiplaan ei ole tulevase sündmuse täpne ennustus. Kui tegelik olukord erineb planeerimise aluseks olnud olukorrast, võib plaanis ette nähtud tegevusi oma pädevuse piires ja kehtiva õiguse kohaselt kohandada.
Plaani kohandamisel tuleb säilitada seos kriisiülesande ja plaani eesmärgiga.

Kriisiplaani kasutusele võtmine ja rakendamine

Kriisiplaani kasutusele võtmine

Kriisiplaan või selle osa võetakse kriisiolukorra ajal kasutusele kriisiplaanis määratud tingimustel ja korras. Püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku kriisiplaani või selle osa võib võtta kasutusele ka enne kriisiolukorda seda põhjustada võiva ohu tõrjumiseks asutuse või isiku juhi otsusel, millega ta tuvastab, et selline oht esineb.

Plaani rakendamine

Määruse kohaselt käivitatakse kriisiplaani rakendamisel plaanis ette nähtud juhtimis-, koostöö- ja teabevahetuskorraldus ning plaani rakendamiseks vajalikud tegevused.

Plaani rakendamine toimub alati konkreetses olukorras. Seetõttu on rakendamise alguses soovitatav kontrollida:

1. millised plaani aluseks olnud oletused kehtivad ja millised mitte;
2. milline on kasutada olevate võimete ja ressursi tegelik seis;
3. kas plaanis määratud eesmärk ja oodatav tulemus on saavutatavad;
4. millised tegevused tuleb käivitada, muuta, edasi lükata või lõpetada;
5. millised otsused on ajakriitilised;
6. millist täiendavat teavet on otsustamiseks vaja.

Rakendamise ajal tuleks jälgida tegevuste mõju ning valmistada juhile ette otsused, kui olukorra areng eeldab tegevuste, prioriteetide või ressursikasutuse muutmist.

Plaani kohandamine

Kriisiplaan ei ole tulevase sündmuse täpne ennustus. Kui tegelik olukord erineb planeerimise aluseks olnud olukorrast, võib plaanis ette nähtud tegevusi oma pädevuse piires ja kehtiva õiguse kohaselt kohandada.

Plaani kohandamisel tuleb säilitada seos kriisiülesande, plaani eesmärgi ning kõrgema tasandi eesmärkide ja prioriteetidega.

Oluline kõrvalekalle plaanist on soovitatav dokumenteerida. Dokumenteerimine aitab:

1. säilitada otsustamise jälgitavust;
2. tagada muutunud tegevuse mõistmise teistele osalistele;
3. hinnata hiljem otsuse mõju;
4. tuvastada pärast kriisi kriisiplaani muutmise vajadus.

Olulise kõrvalekalde kohta on otstarbekas fikseerida vähemalt otsustaja, kõrvalekalde põhjus, valitud lahendus ning selle eeldatav mõju.

Plaani rakendamise lõpetamine

Kriisiplaani rakendamine lõpetatakse kriisiplaanis määratud tingimustel ja korras. Plaanis nähakse ette ka, kes on pädev rakendamise lõpetamise otsust tegema.

Rakendamise lõpetamise tingimus võib olla näiteks:

1. plaani rakendamise tinginud ohu või häire kõrvaldamine;
2. kriisiolukorra lahendamise eesmärgi saavutamine;
3. olukorra stabiliseerumine selliselt, et edasine tegevus saab jätkuda tavapärase töökorralduse alusel;
4. üleminek taastamistegevustele või tavapärase töökorralduse järkjärguline taastamine.

Kriisiplaani rakendamise lõpetamisest teavitatakse plaanis nimetatud asutusi ja isikuid, kelle

tegevust lõpetamine puudutab.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.4. Planeerimise käivitamine

Planeerimisprotsess käivitatakse siis, kui tekib vajadus koostada uus plaan, muuta olemasole-vat või kontrollida, kas senine lahendus vastab muutunud olukorrale. Planeerimise käivitamine peab olema teadlik juhtimisotsus. Ilma selge eesmärgi, ulatuse ja vastutuseta võib protsess muutuda dokumentide koondamiseks, millel puudub ühine suund.
Planeerimise alguses ei pea kõik vastused olema teada. Planeerimisülesanne peab andma pii-sava raami, et osalejad mõistaksid, millist probleemi lahendatakse, millised küsimused vajavad juhi otsust ning millist tulemust neilt oodatakse.

Planeerimise ajend

Planeerimise võib käivitada:

1. seadusest tulenev kohustus;
2. juhi antud ülesanne;
3. uus risk või ohustsenaarium;
4. riigi kriisiplaani või kõrgema tasandi plaani muutmine;
5. kriisiülesande või pädevuse muutumine;
6. võimelünga ilmnemine;
7. kriisi, intsidendi või õppuse õppetund;
8. olulise sõltuvuse muutus;
9. õiguslik, organisatsiooniline või tehnoloogiline muudatus.

Planeerimine jaguneb ettevalmistavaks ja kriisiaegseks. Ettevalmistava planeerimise eesmärk on luua valmisolek enne kriisi tekkimist. Kriisiaegse planeerimise eesmärk on kohandada plaan olukorrale või koostada ajakriitiline tegevuskava.

Plaani koostamise eest vastutav isik

Kriisiplaani koostava asutuse või isiku juht määrab plaani koostamise eest vastutava isiku või meeskonna ning kinnitab planeerimise eesmärgi, ulatuse ja lähtealused. Plaani koostamise eest vastutav isik või meeskond korraldab planeerimist, teeb vajaliku analüüsi, kaasab osapooled ning valmistab ette otsustamist vajavad küsimused ja valikud.

Käsiraamatus mõistetakse juhi all isikut või organit, kellel on konkreetse küsimuse otsustamiseks organisatsiooni juhtimiskorra või õigusakti järgi pädevus. Juht ei pea ise tegema kogu planeerimisanalüüsi.

Juht:

1. kinnitab planeerimise eesmärgi, ulatuse ja lähtealused;
2. määrab või kinnitab prioriteedid;
3. otsustab oluliste oletuste ja piirangute arvestamise;
4. lahendab tema pädevuses olevad ülesannete, prioriteetide ja ressurssidega seotud erimeelsused või suunab need kõrgemale otsustustasandile;
5. kinnitab vajaduse korral vahetulemused;
6. otsustab põhilahenduse või tegevusvariandi, kui see vajab juhtimisotsust.

Planeerimismeeskonna ülesanne on valmistada juhile ette põhjendatud valikud ja nende mõju, mitte asendada pädeva otsustaja otsust.

Planeerimisülesanne

Riigi kriisiplaani koostamine algab planeerimisülesande koostamisega. Teiste kriisiplaanide puhul on planeerimisülesande või samaväärse lähteülesande vormistamine soovitatav, eelkõige keerukama või mitut osalist hõlmava planeerimise korral.

Selles määratakse vähemalt planeerimise eesmärk ja ulatus, lähtealused, osalejad, ajakava, vahetulemused ja otsustuskohad.

Planeerimisülesanne peab olema piisavalt konkreetne, et planeerimismeeskond mõistaks, millist probleemi lahendatakse, kuid ei tohiks ette määrata analüüsi tulemust.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.5. Paralleelplaneerimine

Paralleelplaneerimise mõte

Riigi kriisiplaani ja sellest vahetult lähtuvate ministeeriumide kriisiplaanide koostamine toimub üldjuhul paralleelselt. Paralleelplaneerimine tähendab, et madalama tasandi plaani koostaja ei oota kõrgema tasandi plaani lõplikku valmimist, vaid alustab analüüsi ja ettevalmistusi kohe, kui kõrgema tasandi

planeerimise lähtealus on piisavalt selge.
Järjestikuse planeerimise korral alustaks ministeerium oma plaani alles pärast riigi kriisiplaani valmimist. Selline töökorraldus pikendaks planeerimistsüklit ning võiks viia olukorrani, kus kõrgema tasandi plaan põhineb võimetel või eeldustel, mida madalamal tasandil tegelikult ei ole võimalik rakendada.

Paralleelplaneerimisel toimub teabevahetus mõlemas suunas. Kõrgem tasand edastab esialgsed eesmärgid, prioriteedid ja võimalikud ülesanded. Madalam tasand hindab nende teostatavust ning annab tagasisidet võimete, tähtaja, sõltuvuste, piirangute ja võimelünkade kohta. Nii kujuneb kõrgema tasandi plaan tegelike võimete alusel ning madalama tasandi plaan jääb kooskõlla ühiste eesmärkidega.

Paralleelplaneerimise eesmärk ei ole, et kõik plaanid valmiksid ühel ajal. Eesmärk on alustada omavahel seotud tööd piisavalt vara ning luua planeerimisprotsessi jooksul ühised vahetulemused ja otsustuskohad.

Millal võib madalama tasandi planeerimine alata?

Madalama tasandi planeerimine võib alata, kui kõrgemal tasandil on esialgselt kokku lepitud:

1. millise olukorra või probleemi lahendamiseks plaani koostatakse;
2. millist ohtu või võimalikku sündmuste arengut arvestatakse;
3. mida plaan hõlmab ja mida mitte;
4. millist tulemust soovitakse saavutada;
5. mis on kõige olulisem ja millises järjekorras;
6. millised ülesanded võivad madalama tasandi planeerijale langeda;
7. milliste eeldustega tuleb esialgu arvestada;
8. milline on planeerimise ajakava ja millal on vaja vahetulemusi.

Kõik lähtealused ei pea planeerimise alustamisel olema lõplikult kinnitatud. Planeerijatele peab siiski olema selge, mis on teada, mis on kõrgema tasandi suunis ja mida käsitletakse esialgse eeldusena.

Paralleelplaneerimise kasu

Paralleelplaneerimine:

1. lühendab plaanide valmimise aega;
2. võimaldab madalama tasandi eksperditeadmist kasutada kõrgema tasandi plaanis;
3. kontrollib ülesannete ja eesmärkide teostatavust juba planeerimise varases etapis;
4. toob esile valitsemisalade ja teenuste vahelise sõltuvuse;
5. aitab tuvastada sama ressursi konkureerivat kasutusvajadust;
6. võimaldab võimelüngad varakult juhtimisotsuseni viia;
7. loob osalejatele ühise arusaama kriisi lahendamise põhiloogikast.

Töökorraldus

Paralleelplaneerimise töökorralduses määratakse asjakohasel juhul:

1. paralleelselt koostatavad või muudetavad plaanid;
2. ühised planeerimiseeldused;
3. vahetulemused ja nende esitamise tähtajad;
4. teabevahetuse kord;
5. ühised töökohtumised;
6. juhtide otsustuskohad;
7. muudatuste edastamise ja versioonihalduse kord.

Planeerimisprotsessi jooksul tuleb vältida olukorda, kus eri tasanditel kasutatakse sama ohu, eesmärgi või võime kohta erisuguseid lähteandmeid. Selleks tähistatakse planeerimiseelduste versioon, kinnitamise aeg ja nende muutmise alus.

Planeerimiseelduste muutumine

Paralleelplaneerimise käigus võivad kõrgema tasandi eesmärgid, prioriteedid ja ülesanded täpsustuda. See ei ole protsessi viga, vaid paralleelplaneerimise tavapärane osa.

Olulise muudatuse korral on asjakohane:

1. edastada muudatus kõigile asjaomastele plaani koostajatele;
2. seostada muudatus juhi otsuse või muutunud lähteolukorraga;
3. hinnata muudatuse mõju madalama tasandi plaanidele ja tegevustele;
4. dokumenteerida muudatus versioonihalduses;
5. vajaduse korral esitada muudetud lahendus uuesti juhile kinnitamiseks.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.6. Planeerimisprotsessi neli etappi

Planeerimisprotsessi kasutamine

Peatükis kirjeldatud neljaetapiline planeerimisprotsess on soovituslik metoodika, mille eesmärk on aidata määruses sätestatud kriisiplaani koostamise nõudeid süsteemselt rakendada.

Kõigi kriisiplaanide koostamisel ei pea kasutama sama detailset planeerimisprotsessi. Planeerimise ulatus ja põhjalikkus valitakse lähtuvalt kriisiülesandest, plaani tasandist, võimaliku kriisi mõjust, osalejate arvust ning juhtimis- ja koostöökorralduse keerukusest.

Riigi kriisiplaani ja keeruka, mitut valitsemisala või asutust hõlmava kriisiplaani puhul on otstarbekas kasutada kirjeldatud protsessi tervikuna. Ühe asutuse, kohaliku omavalitsuse üksuse või elutähtsa teenuse osutaja lihtsama kriisiplaani puhul võib etappe ühendada ja kasutada ainult neid töövõtteid, mis on plaani koostamiseks vajalikud.

Tegevuskava

Tegevuskava on kriisiplaani osa või lisa, milles seotakse kriisiülesande, tegevussuuna või ohustsenaariumi lahendamiseks kavandatud tegevused nende täitjate, alustamise tingimuste, ajastuse, vajalike võimete ja alternatiivsete lahendustega.

Tegevuskava ei ole kriisiplaanist eraldiseisev ülesannete või volituste andmise alus. Selle ulatus sõltub kriisiplaanist, mille osa või lisa see on. Riigi kriisiplaanis võib määrata või täpsustada täidesaatva riigivõimu asutuste kriisiülesandeid. Madalama tasandi kriisiplaani tegevuskava täpsustab selle plaani koostaja ülesannete täitmist ega anna iseseisvalt teistele asutustele või isikutele uusi siduvaid ülesandeid ega loo uusi avaliku võimu volitusi.

Tegevuskava ülesanne on muuta kriisiplaan rakenduslikuks, vastates eelkõige küsimustele: kes, mida, millal, millistel tingimustel ja milliste võimetega teeb.

Eraldi tegevuskava koostamine ei ole vajalik, kui sama teave on kriisiplaani põhidokumendis või muus osas piisavalt selgelt esitatud. Tegevuskava on eriti otstarbekas juhul, kui kriisiülesande täitmine koosneb mitmest ajaliselt või sisuliselt seotud tegevusest, kaasatud on mitu täitjat või tegevusi tuleb rakendada eri stsenaariumide või otsustuskohtade korral.

Planeerimise etapid

Ava kõik

Esimene etapp: riskide ja ohtude analüüs

Planeerimise esimese etapi eesmärk on luua ühine arusaam sellest, milleks valmistutakse ja milline mõju võib ohu realiseerumisega kaasneda. Riigi kriisiplaani koostamisel käsitletakse asjakohaseid ohustsenaariume ja nende võimalikku mõju. Muu kriisiplaani koostamisel määratakse plaaniga hõlmatav kriisiülesanne ning asjakohased ohud või ohustsenaariumid ning hinnatakse kriisiülesande täitmiseks vajalikke tegevusi, võimeid, sõltuvusi ja piiranguid.

Riskianalüüs ja kriisiplaan täidavad eri eesmärki. Riskianalüüs kirjeldab, mis võib juhtuda, miks see võib juhtuda ning milline võib olla mõju. Kriisiplaan määrab, milline tulemus tuleb ohu realiseerumisel saavutada ja kuidas selleks tegutsetakse.

Analüüsis tuleb vaadata sündmusest kaugemale. Oluline on tuvastada mõju ahel, kus ühe teenuse või võime häire põhjustab teiste ülesannete ja teenuste häireid. Selleks kaasatakse planeerimisse mõjutatud valdkondade ja teenuste esindajad.

Analüüsis käsitletakse asjakohasel juhul:

1. ohtu või sündmust ja selle võimalikku arengut;
2. mõjutatud ülesandeid, teenuseid ja piirkondi;
3. võimalikku mõju inimestele, riigi toimimisele, majandusele ja keskkonnale;
4. kriitilisi sõltuvusi;
5. ennetavaid ja leevendavaid meetmeid;
6. võimeid ja võimelünki;
7. peamisi oletusi;
8. infolünki ja ebakindlust.

Esimese etapi väljund

Esimese etapi soovituslik väljund on:

1. planeerimiseks sobiva detailsusega olukorra kirjeldus;
2. valitud oht või stsenaarium;
3. mõjutatud ülesannete ja teenuste loetelu;
4. peamiste sõltuvuste kaart;
5. olulised oletused ja infolüngad;
6. küsimused, mis vajavad peagi juhi otsust.

Teine etapp: eesmärkide, prioriteetide ja tegevuskujustuse koostamine

Teise etapi eesmärk on muuta ohu- ja mõjuanalüüs juhitavaks probleemiks. Selles etapis kujundatakse arusaam, milline olukord tuleb saavutada või säilitada ning milline tegevuse põhiloogika võimaldab selleni jõuda.

Üksnes olukorra kirjeldamisest ei piisa. Planeerimismeeskond peab selgitama, miks kriisiplaani vaja on, milline osa olukorrast vajab riigi või asutuse sekkumist ning millised tagajärjed tuleb esmajärjekorras ära hoida.

Eesmärk

Eesmärk kirjeldab soovitud tulemust, mitte üksikut tegevust. Eesmärk peab jätma rakendajale piisava tegutsemisruumi olukorras, kus tegelik kriis ei arene eeldatud viisil.

Hea eesmärk:

1. on seotud lahendatava probleemiga;
2. kirjeldab saavutatavat või säilitatavat olukorda;
3. on arusaadav kõigile osalejatele;
4. võimaldab hinnata tegevuse edukust;
5. arvestab tegelike võimete ja piirangutega.

Prioriteedid

Prioriteet annab juhise olukorraks, kus kõiki tulemusi ei ole võimalik korraga saavutada. Prioriteediks kujuneb üldreeglina kõige kriitilisema vajaduse tagamine. Prioriteediga määratakse, milline teenus taastatakse esimesena, millist elanikkonnarühma kaitstakse esmajärjekorras või millisele tegevusele suunatakse piiratud ressurss.

Prioriteet peab olema piisavalt konkreetne, et see aitaks eri asutustel teha omavahel kooskõlastatud valikuid.

Juhtimise ja koostöö põhiloogika

Teises etapis määratakse ka kriisiolukorra lahendamise juhtimise ja koostöö põhimõtted. Õigusaktid sätestavad asutuste pädevuse, kuid kriisiplaan peab näitama, kuidas eri vastutajad konkreetses olukorras omavahel seostuvad, milline asutus loob ühise olukorrapildi ning kuidas valmistatakse ette kõrgema tasandi otsused.

See loob aluse ministeeriumide ja asutuste plaanides juhtimise, koordineerimise ja delegeerimise täpsustamiseks.

Tegevuskujustus

Tegevuskujustus on kriisiplaani põhiloogikat kirjeldav tekstiline ja visuaalne tervik. Tegevuskujustus esitatakse riigi, ministeeriumi ja valitsusasutuse kriisiplaani osa või lisana. Selle eesmärk on anda terviklik ülevaade sellest, kuidas lähteolukorrast jõutakse soovitud olukorrani.

Lihtsustatult on tegevuskujustus plaani „suur pilt“. Tegevuskujustus seob:

1. lähteolukorra ja soovitud olukorra;
2. eesmärgid;
3. peamised tegevussuunad;
4. tegevuse etapid;
5. kriitilised tingimused;
6. otsustuskohad.

Tegevuskujustus ei pea esitama kõiki ülesandeid. Selle väärtus on terviku nähtavaks tegemine ja ühise arusaama loomine.

Paralleelplaneerimisel osalevad riigi kriisiplaani ja sellest vahetult lähtuvate ministeeriumide kriisiplaanide koostajad planeerimises paralleelselt ning nende vahel toimub pidev teabevahetus. Riigi tasandil kujunevad eesmärgid, prioriteedid, ülesanded ja oletused annavad ministeeriumidele sisendi oma plaanide koostamiseks ning ministeeriumide tagasiside võimaldab täpsustada riigi kriisiplaani.

Lihtsustatud näide. Ulatusliku elektrikatkestuse korral võib tegevuskujustus näidata korraga rikke kõrvaldamist, kriitiliste teenuste ajutist tagamist, elanike teavitamist ja abi vajavate inimeste toetamist.

Teise etapi juhtimisotsus

Teise etapi lõpus esitatakse juhile:

1. olukorra ja lahendatava probleemi kirjeldus;
2. soovitud olukord;
3. eesmärgid ja prioriteedid;
4. tegevuskujustus;
5. peamised oletused ja piirangud;
6. esialgsed otsustuskohad;
7. tegevuse tingimuslik ajaline kulg;
8. ettepanekud edasise planeerimise kohta.

Esitluse eesmärk on saada juhilt kinnitus plaani kontseptsioonile ja suunised edasiseks planeerimiseks.

Kolmas etapp: tegevuskavade ja ülesannete koostamine

Kolmandas etapis muudetakse tegevuskujustus täidetavateks tegevusteks ja ülesanneteks. Kui teine etapp vastab küsimusele „Kuidas me tervikuna soovitud olukorrani jõuame?“, siis kolmas etapp määrab, kes, mida, millal, millistel tingimustel ja milliste võimetega teeb.

Planeerimisel eristatakse püsivat kriisiülesannet ning selle täitmiseks kriisiplaanis kavandatavaid tegevusi. Kriisiplaaniga ei looda uut kriisiülesannet ega muudeta seadusest tulenevat pädevust, vaid täpsustatakse, kuidas kriisiülesannet täidetakse.

Tegevuste kavandamisel tuleb vältida kahte äärmust. Liiga üldine ülesanne ei anna täitjale valmistumiseks piisavat alust. Liiga detailne ülesanne võib piirata täitja tegutsemisruumi ning muutuda olukorra muutumisel kiiresti kasutuks. Ülesande detailsus peab vastama plaani tasandile ja kavandatava tegevuse iseloomule.

Vajaduse korral töötatakse välja mitu tegevusvarianti. Eri variandid võivad erineda näiteks tegevuse kiiruse, ressursikasutuse, geograafilise ulatuse või teiste asutuste kaasamise poolest. Tegevusvariantide hindamisel arvestatakse nende sobivust eesmärgi saavutamiseks, teostatavust olemasolevate või kasutusele võetavate võimetega, õiguspärasust ning olulisi piiranguid ja sõltuvusi.

Ülesannete ja võimete sidumine

Kriisiplaanis kavandatud tegevused seotakse nende täitmiseks vajalike võimetega. Võimete kirjeldamisel lähtutakse nende tegelikust olemasolust ja kasutatavusest, et plaanis kavandatud

tegevused oleksid praktikas teostatavad.

Iga kriisiülesande täitmiseks kavandatud kriitilise tegevuse kohta määratakse:

1. vastutaja;
2. täitja ja toetaja;
3. alustamise tingimus;
4. oodatav tulemus;
5. täitmise aeg või ajaline järjestus;
6. vajalik võime;
7. tegevuse ebaõnnestumise või vajaliku võime puudumise korral kasutatav alternatiiv.

Vajalike võimete hindamisel arvestatakse muu hulgas personali, vahendite ja varude olemasolu ning nende kasutusele võtmise tingimusi, samuti kriisiülesande täitmist piiravaid asjaolusid ja sõltuvusi.

Tegevuskava

Vajaduse korral lisatakse kriisiplaani ohustsenaariumist lähtuv tegevuskava. Tegevuskava täpsustab konkreetse ohustsenaariumi korral vajalikud tegevused ja nende korralduse.

Ühe tegevuskavaga võib hõlmata mitu omavahel seotud ohustsenaariumi, kui nende lahendamiseks kavandatud tegevused ja korraldus on valdavalt samad. Samuti võib ühe kriisiplaani juurde koostada mitu tegevuskava, kui ohustsenaariumid eeldavad erinevaid tegevusi või tegevuskorraldust.
Eraldi tegevuskava ei ole vaja koostada, kui vajalik teave on kriisiplaani põhidokumendis või muus osas piisavalt selgelt esitatud.

Tegevuskava sisu

Tegevuskavas kirjeldatakse vajalikus ulatuses ohustsenaariumi lahendamiseks kavandatud tegevused ja nende korraldus. Kriitiliste tegevuste puhul lähtutakse eespool kirjeldatud nõuetest vastutaja, täitja ja toetaja, alustamise tingimuse, oodatava tulemuse, ajastuse, vajaliku võime ja alternatiivse lahenduse määramisel.

egevuskava detailsus sõltub kriisiülesandest, ohustsenaariumist ja plaani tasandist.

Kolmanda etapi juhtimisotsus

Kolmanda etapi lõpus esitatakse juhile terviklik tegevuslahendus. Vajaduse korral hõlmab see tegevusvariante ja tegevuskavasid. Juht hindab, kas kavandatud tegevused toetavad seatud eesmärke, kas vajalikud vastutajad ja täitjad on määratud ning kas tegevuste elluviimiseks vajalikud võimed on olemas või kasutusele võetavad.
Juht kinnitab valitud lahenduse või annab juhised selle korrigeerimiseks enne plaani lõplikku vormistamist.

Neljas etapp: plaani vormistamine, kooskõlastamine ja kinnitamine

Neljandas etapis vormistatakse planeerimise tulemused kriisiplaaniks. Vormistamine ei tähenda üksnes teksti ja lisade kokkupanemist. Selles etapis kontrollitakse, et eri osalejate sisendid moodustaksid terviku ning plaani eesmärgid, ülesanded, võimed ning juhtimis- ja koostöökorraldus oleksid omavahel kooskõlas.

Kooskõlastamise käigus tuleb tagada, et kriisiplaani koostamisse kaasatud asutus või isik osaleb teda puudutava plaaniosa koostamisel ning et kriisiplaani rakendamiseks vajalikud ülesanded ja võimed on asjaomaste osalistega läbi töötatud. Kriisiplaani koostamisse kaasatud asutus või isik tagab plaani rakendamisel kokkulepitud võimed.

Kooskõlastamisel kontrollitakse muu hulgas:

1. pädevust;
2. ülesannete vastuvõetavust;
3. võimete tegelikku olemasolu;
4. koostöökorralduse toimivust;
5. kooskõla teiste plaanidega;
6. ressursside võimalikku konkureerivat kasutust.

Kui kooskõlastamisel jääb lahendamata oluline erimeelsus ülesande, pädevuse, prioriteedi või võime kasutamise üle, viiakse küsimus otsustamiseks pädevale kõrgemale otsustustasandile. Seadusest tulenevat pädevust või vastutust puudutavat vastuolu ei saa lahendada kriisiplaaniga.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.7. Kriisiplaani soovituslik ülesehitus

Määrus sätestab kriisiplaanide kohustusliku sisu, kuid ei nõua kõigile plaanidele ühesugust dokumentaalset vormi. Samas toetab sarnase põhistruktuuri kasutamine plaanide võrreldavust, paralleelplaneerimist ja ülesannete kiiret leidmist kriisi ajal.

Seetõttu on soovitatav kasutada viieosalist põhistruktuuri. Plaani koostaja võib seda kohandada, kui:

1. kõik määruses nõutud teemad on käsitletud;
2. ülesehitus vastab plaani tasandile ja eesmärgile;
3. olulised tegevused ja vastutajad on kiiresti leitavad;
4. plaani saab rakendada ka ajakriitilises olukorras.

Viieosaline struktuur ei tähenda, et kogu teave peab asuma ühes dokumendis. Detailsemad tegevuskavad, kontaktandmed, võimete ülevaated ja piiratud juurdepääsuga andmed võib esitada lisades.

Soovituslik viieosaline ülesehitus on järgmine:

I Olukord

Olukorra juures kirjeldatakse:

1. plaani eesmärk ja ulatus;
2. käsitletav oht või stsenaarium;
3. mõjutatud ülesanded, teenused ja piirkonnad;
4. lähteolukord;
5. olulised hinnangud ja oletused;
6. kriitilised sõltuvused;
7. peamised piirangud;
8. teised seotud plaanid.

Olukorra osa ei pea kordama riskianalüüsi. Piisab otsustamiseks ja plaani rakendamiseks vajalikust kokkuvõttest ning viitest riskianalüüsile.

II Ülesanne ja eesmärk

Selles osas esitatakse:

1. plaani koostaja kriisiülesanne;
2. juhi eesmärk;
3. soovitud tulemus;
4. prioriteedid;
5. edukuse või lõpetamise tingimused.

Juhi eesmärk peab andma rakendajale piisava tegevusvabaduse, juhuks kui tegelik olukord erineb eeldatust.

III Täideviimine

Täideviimise osas esitatakse:

1. tegevuskujustus;
2. tegevuse etapid;
3. tegevuskavad;
4. ülesanded vastutajate kaupa;

5. tegevuste alustamise lävendid;
6. otsustuskohad;
7. alternatiivsed tegevused;
8. koostöökorraldus;
9. avalikkuse teavitamine;
10. elanikkonnakaitse tegevused;
11. rahvusvahelise abi kasutamine.

IV Toetus ja ressursid

Toetuse osas kirjeldatakse:

1. personali;
2. vahendeid;
3. varusid;
4. teenuseid;
5. logistikat;
6. tegevuskohti;
7. transporti;
8. finantseerimist;
9. infosüsteeme;
10. kriitilisi tarnijaid;
11. ressursi kasutusele võtmise aega;
12. ressursi mahtu ja kestlikkust;
13. konkureerivat kasutusvajadust;
14. asenduslahendusi.

V Juhtimine, side ja teabevahetus

Selles osas kirjeldatakse:

1. tegevuse juht;
2. juhi asendajad;
3. juhtimisstruktuur;
4. otsustamise kord;
5. juhtimiskohad;
6. sidevahendid ja alternatiivside;
7. olukorrapildi loomine;
8. aruandlus;
9. partnerite teavitamine;
10. koordineerimisvajadus ja seotud isikud;
11. teabe kaitsmine;
12. üleandmine teisele juhtimistasandile.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.8. Plaani kohustusliku sisu käsitlemine

Kõik määruses nõutud teemad tuleb plaani koostamisel läbi analüüsida.

Kui konkreetne nõue ei ole plaani eesmärki, ulatust ja kriisiülesannet arvestades kohaldatav, märgitakse see kriisiplaanis ning põhjendatakse selle mittekohaldatavust. Vajaduse korral võib viidata dokumendile või muule alusele, millel hinnang põhineb.

> **Näide.** Rahvusvahelise abi kaasamist ei kavandata, sest kriisiülesande täitmiseks vajali-kud võimed on plaani koostaja ja riigisiseste koostööpartnerite käsutuses ning ülesande prognoositav kestus ei ületa võimete kestlikkust.

Mittekohaldatavaks ei saa lugeda nõuet, mis tuleneb otseselt plaani koostaja kriisiülesandest või elutähtsa teenuse osutaja puhul elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise kohustusest.

Mittekohaldatavaks märkimist ei tohi kasutada olukorras, kus nõue on plaani jaoks asjakohane, kuid vajalik lahendus ei ole veel välja töötatud. Sellisel juhul tuleb arvestada lahenduse puudumist kriisiülesande täitmist mõjutava piirangu või võimelüngana.
Alternatiivse lahenduse puudumist ei saa põhjendada üksnes sellega, et alternatiivi ei ole veel välja töötatud. Kriisiplaanis nähakse ette alternatiiv vähemalt juhtimisfunktsioonile, sidevahendile, infosüsteemile, tegevuskohale või muule kriitilisele vajadusele, mille puudumine võib takistada kriisiülesande täitmist.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.9. Võimete ja ressursside planeerimine

Kriisiplaani teostatavus sõltub sellest, kas ülesannete täitmiseks vajalikud võimed on tegelikult olemas ja kasutatavad. Võime ei tähenda ainult vahendit või varu. Näiteks võib asutusel olla tehniline vahend, kuid puududa väljaõpetatud personal, tegevuseks vajalik taristu, teave, infosüsteem või muu selle

kasutamiseks vajalik lahendus. Sellisel juhul ei ole võime tervikuna kasutatav.

Võimete planeerimine peab lähtuma tegelikust, mitte soovitud olukorrast. Kui ülesande täitmiseks vajalik võime puudub või ei ole piisava mahu või kestlikkusega, tuleb see plaanis võimelüngana nähtavaks teha ning kavandada ajutine leevendus või alternatiivne lahendus.
Planeerimisel tuleb arvestada ka ressursside võimaliku konkureeriva kasutusega. Sama personali, vahendit, varu või muud võimet võivad vajada mitu ülesannet või osalist. Kooskõlastamisel tuleb muu hulgas kontrollida võimete tegelikku olemasolu ja ressursside võimalikku konkureerivat kasutust.

Võime tähendus

Võime on suutlikkus saavutada ülesande täitmisel vajalik tulemus. Võime ei võrdu üksnes vahendi või varuga. Võime hõlmab muu hulgas:

1. juhtimist;
2. väljaõpet;
3. personali;
4. vahendeid ja varusid;
5. taristut;
6. teavet;
7. infosüsteeme;
8. koostöö- ja lepingulisi lahendusi.

Võime hindamine

Olulise võime hindamisel käsitletakse asjakohasel juhul:

1. kas võime on tegelikult olemas ja kasutatav;
2. kui kiiresti saab võime kasutusele võtta;
3. millises mahus saab võimet kasutada;
4. kui kaua on võime kestlik;
5. millest võime sõltub;
6. kas võimele on konkureeriv vajadus;
7. millised on võime kasutamise piirangud;
8. milline on ajutine leevendus või alternatiivne lahendus, kui vajalik võime puudub või ei ole piisav.

Tabel 2. Võimete hindamine

Hindamisküsimus	Selgitus
Kas võime on olemas?	Kas personal, vahendid ja korraldus on tegelikult kasutatavad

Hindamisküsimus	Selgitus
Kui kiiresti saabvõime kasutusele võtta?	Vajalik otsus, ettevalmistus- ja transpordiaeg
Millises mahus saab võimet kasutada?	Inimeste, vahendite või teenuse tegelikmaht
Kui kaua on võime kestlik?	Varud, töökoormus, hooldus ja personali vahetus
Millest võime sõltub?	Elekter, side,kütus, IT, tarnijavõi teine teenus
Kas võimele on konkureeriv vajadus?	Sama ressurssi vajavad teised ülesanded
Millised on piirangud?	Õiguslikud, tehnilised, geograafilised või ajalised
Milline on asenduslahendus?	Alternatiiv põhilahenduse mittetoimimisel

Võimelünk

Võimelünk tekib, kui ülesande täitmiseks vajalikku tulemust ei ole võimalik olemasoleva võimega saavutada..

Võimelünga korral tuleb plaanis:

1. kirjeldada puudujääki ja selle mõju;
2. määrata ajutine leevendus või alternatiiv;
3. hinnata teise asutuse või erasektori võime kasutamist;
4. määrata, kas vaja on rahvusvahelist abi;
5. riisiplaan peab kajastama tegelikku, mitte soovitud võimet.

Kõiki võimelünki ei ole võimalik lahendada kriisiplaani koostamise käigus. Plaanis tuleb siiski määrata ajutine leevendus või alternatiiv. Suuremat ressurssi nõudvad puudujäägid ja uued arendatavad võimed viiakse edasi asjakohasesse arengu-, eelarve- või riigikaitse planeerimise protsessi.

Kriisiplaan peab sellisel juhul näitama:

1. milline tulemus jääb võimelünga tõttu saavutamata;
2. milline on mõju teistele ülesannetele;

3. millist ajutist lahendust kasutatakse;
4. millise protsessi kaudu püsiv lahendus luuakse;
5. kes vastutab arendusvajaduse edasise menetlemise eest.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.10. Indikaatorid, lävendid ja otsustuskohad

Indikaatorid ja otsustuskohad seovad ettevalmistava plaani tegeliku kriisijuhtimisega. Ilma nendeta võib plaan kirjeldada küll vajalikke tegevusi, kuid ei anna juhile vastust, millal tegevus tuleb käivitada, muuta või lõpetada.

Indikaator ei pea alati olema arvuline näitaja. See võib olla ka usaldusväärselt tuvastatav sündmus või tingimus. Oluline on, et oleks määratud teabeallikas, jälgimise vastutaja ning see, millist otsust või tegevust lävendi saavutamine eeldab.

Indikaator

Indikaator on jälgitav asjaolu, mis näitab:

1. ohu suurenemist;
2. olukorra muutumist;
3. kriitilise võime vähenemist;
4. vajadust alustada tegevust;
5. vajadust muuta prioriteeti;
6. vajadust kaasata kõrgem juhtimistasand;
7. vajadust plaani rakendamine lõpetada.

Indikaator peab võimaluse korral sisaldama:

1. mõõdetavat või kirjeldatavat tunnust;
2. teabeallikat;
3. seire eest vastutajat;
4. seire sagedust;
5. lävendit;
6. lävendi saavutamisel teavitatavat isikut;
7. võimalikku otsust või tegevust.

Otsustuskoht

Otsustuskoht on olukord, kus juhil tuleb valida tegevuse jätkamise, muutmise, laiendamise või lõpetamise vahel.

Otsustuskohaga seotakse:

1. otsustaja;
2. otsuse tegemiseks vajalik teave;
3. otsuse tegemise lõpptähtaeg;
4. võimalikud valikud;
5. valikute peamised tagajärjed;
6. otsuse täitjad.

Plaani kasutusele võtmise lävend

Kasutusele võtmise tingimus võib olla:

1. konkreetse sündmuse toimumine;
2. määratud mõju- või ohutaseme saavutamine;
3. pädeva asutuse otsus;
4. kõrgema tasandi plaani kasutusele võtmine;
5. elutähtsa teenuse katkestus;
6. võime või ressursi kriitiline vähenemine;
7. kriisiolukorra, sh erikorra kehtestamine või tekkimine.

Plaan võib sisaldada erisuguseid valmisoleku- või rakendustasemeid. Sellisel juhul tuleb iga taseme kohta kirjeldada, millised tegevused ja ressursid kasutusele võetakse.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.2.11. Kriisiplaani kvaliteedikontroll

Enne plaani kooskõlastamist ja kinnitamist on soovitatav teha kriisiplaani terviklik kvaliteedikontroll. Sama kontrolli võib kasutada ka plaani terviklikul läbivaatamisel. Kontrollküsimused aitavad hinnata, kas plaani eri osad moodustavad sidusa ja rakendatava terviku.

Kontroll ei peaks piirduma küsimusega, kas määruses nõutud teema või plaaniosa on dokumendis olemas. Hinnata tuleb ka seda, kas plaanis kavandatu on eesmärgipärane, rakendatav, kooskõlas plaani koostaja pädevuse ja tegelike võimetega ning piisavalt selge kasutamiseks ajakriitilises ja puuduliku teabega olukorras.

Eesmärk ja ulatus

1) Kas plaani eesmärk ja ulatus on selged?
2) Kas on arusaadav, millise kriisiülesande ning milliste ohtude või ohustsenaariumide jaoks plaan on koostatud?
3) Kas asjakohased seosed riskianalüüsi ja kõrgema tasandi kriisiplaaniga on arvesse võetud?

Ülesanded ja tegevused

4) Kas kavandatud tegevused toetavad plaani eesmärkide saavutamist?
5) Kas kriitiliste tegevuste vastutajad, täitjad ja toetajad on määratud?
6) Kas kriitiliste tegevuste alustamise tingimused ja oodatavad tulemused on selged?
7) Kas tegevuste ajastus või järjestus on arusaadav?

Võimed

8) Kas tegevuste täitmiseks vajalikud võimed on kindlaks tehtud?
9) Kas võimete tegelik olemasolu ja kasutatavus on hinnatud?
10) Kas teiste osaliste kasutatavad võimed on nendega kokku lepitud?
11) Kas kriitilise tegevuse ebaõnnestumise või vajaliku võime puudumise korral on ette nähtud alternatiiv?

Juhtimine ja koostöö

12) Kas juhtimisstruktuur ning tegevuse juht ja tema asendaja on määratud?
13) Kas kriitilised otsustuskohad on selged?
14) Kas olukorrapildi loomise, aruandluse ja teabevahetuse korraldus on määratud?
15) Kas koostöökorraldus on teiste plaanis nimetatud osalistega läbi töötatud?
16) Kas plaan on kooskõlas teiste seda mõjutavate kriisiplaanidega?
17) Kooskõlastamisel tuleb muu hulgas kontrollida pädevust, ülesannete vastuvõetavust, võimete tegelikku olemasolu, koostöökorralduse toimivust, teiste plaanidega kooskõla ja ressursside võimalikku konkureerivat kasutust.

Kasutusele võtmine ja rakendamine

18) Kas plaani kasutusele võtmise ja rakendamise tingimused on selged?
19) Kas juhtimis-, koostöö- ja teabevahetuse korraldus võimaldab plaani rakendada?
20) Kas vajalikud alternatiivsed lahendused on ette nähtud?
21) Kas plaan on kriisi ajal seda rakendavatele isikutele vajalikus ulatuses kättesaadav?

Tegevuse lõpetamine ja taastamine

22) Kas plaani rakendamise lõpetamise tingimused ja kord on selged?
23) Kas vajaduse korral on kavandatud ohustsenaariumist lähtuvad taastamistegevused?

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.3. Toimepidevus ja valmisolekutasemed

Toimepidevus tähendab võimet jätkata oluliste ülesannete ja teenuste täitmist ka häirete ja kriisiolukorra ajal ning taastada nende tavapärane toimimine võimalikult kiiresti. Selleks tuleb ette valmistada vajalikud töökorralduslikud, tehnilised ja muud meetmed ning kavandada, kuidas organisatsiooni tegevust vastavalt olukorra muutumisele kohandatakse. Peatükis käsitletakse toimepidevuse tagamist ja valmisolekutasemete kasutamist häireteks ja kriisiolukordadeks valmistumisel ning kriisiolukorras.

Viimati uuendatud 29.09.2026

1.3.1. Toimepidevuse eesmärk ja sisu

Toimepidevus (§ 23) on püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sh elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksuse, ning põhiseadusliku institutsiooni suutlikkus ja valmidus järjepidevalt toimida ning igal ajal ülesandeid täita ja teenuseid osutada (§ 20 lg 1).

Toimepidevus on organisatsiooni püsiv omadus ja osa selle tavapärasest töökorraldusest. Toimepidevust ei hakata looma ohu realiseerumisel, vaid see kujundatakse ette riskide hindamise (**riskianalüüs**), planeerimise, vajalike võimete ja ressursside tagamise, töötajate ettevalmistamise (**kriisiplaan**) ning lahenduste harjutamise kaudu (**õppused**).

Toimepidevuse eesmärk on tagada, et püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalikud kriitilised tegevused saaksid jätkuda ka ohu, häire või katkestuse korral ning et nende katkemisel oleks võimalik vajalik suutlikkus taastada.

Toimepidevus on n-ö baashügieenina osa asutuse ja isiku sisemisest töökorraldusest.

Erinevalt riskianalüüsist ja kriisiplaanist ei kohalda KORKS toimepidevuse tagamiseks üldreeglina eraldi toimepidevusdokumendi koostamise kohustust. Toimepidevuse tagamise meetmed ja lahendused kajastatakse riskianalüüsides, kriisiplaanides, organisatsiooni töökorralduses ning teistes asjakohastes dokumentides ja tegevustes.

Kriisiplaan on üks peamisi toimepidevuse rakendamise vahendeid. Kui toimepidevus kirjeldab organisatsiooni suutlikkust oma ülesandeid täita, siis kriisiplaan kirjeldab, kuidas seda suutlikkust häire ohu realiseerumisel või kriisiolukorras korral rakendada. Riskianalüüsist ja toimepidevuse korraldamisest tulenevad järeldused, kriitilised tegevused, kriisirollid, alternatiivsed lahendused ning valmisoleku korraldus kajastatakse asjakohases ulatuses kriisiplaanis.

Toimepidevuse tagamisel lähtutakse asutuse või isiku ülesannetest, riskianalüüsist, kriisiplaanist, talle

kohaldatavatest toimepidevuse nõuetest ning tema tegevust mõjutavatest (rist)sõltuvustest.

Elutähtsa teenuse osutaja puhul arvestatakse lisaks KORKS-is ja valdkondlikes õigusaktides sätestatud elutähtsa teenuse toimepidevuse nõuetega.

Kui püsiva kriisiülesande täitmine või selle täitmise tagamine on halduslepinguga osaliselt või täielikult üle antud teisele isikule, kohaldatakse toimepidevuse tagamise nõudeid sellele isikule halduslepingus määratud ja püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalikus ulatuses.

KORKS § 23 lõikes 10 nimetatud asutuste (Riigikogu Kantselei, Vabariigi Presidendi Kantselei, Riigikontroll, Õiguskantsleri Kantselei, Finantsinspektsioon ja kohtuasutused) suhtes on § 23 lõike 9 alusel kehtestatud valmisolekutasemete ning toimepidevuseks vajaliku objekti kaitse tingimused ja kord (viide määrusele) soovituslikud. Toimepidevuse tagamisel lähtuvad nimetatud asutused KORKS-is sätestatud nõuetest ja oma pädevusest.

Tabel 3. Toimepidevuse, valmisoleku ja kriisijuhtimise põhimõistete võrdlus

Mõiste	Mida kirjeldab?	Kelle kohta?	Skaala või väärtused
Toimepidevus	Organisatsiooni suutlikkus ülesandeid täita ja teenuseid osutada	Organisatsioon	Ei ole tasemesüsteem
Toimepidevuse tase	Millisel tasemel tegevus või teenus peab säilima või taastuma	Kriitiline tegevus või teenus	Organisatsioon määrab ise (nt minimaalne teenusemaht, maksimaalne katkestus, taastamise aeg)
Valmisolekutase	Organisatsiooni juhtimis-, töökorraldus- ja ressursivalmidus	Organisatsioon	**A (Alfa), B (Bravo), C (Charlie), D (Delta)**
Objekti ohutase	Objekti suhtes hinnatud ohu ja kaitsemeetmete vajadus	Konkreetne objekt	**Roheline, kollane, oranž, punane**
Kriisiplaani kasutusele võtmine	Kriisiplaanis kavandatud tegevuste käivitamine	Organisatsioon	Täielikult võiosaliselt vastavalt plaanile
Kriisiolukord	Seaduses määratletud kriisiolukorda	Riik	Ei ole tasemesüsteem
Erikord	Seaduses sätestatud erivolitustega õiguslik seisund	Riik	Eriolukord, erakorraline seisukord, sõjaseisukord

Kuigi valmisolekutase, objekti ohutase ja toimepidevuse tase võivad üksteist mõjutada, kirjeldavad need erinevaid nähtusi ning nende vahel puudub automaatne seos. Näiteks võib organisatsioon olla valmisolekutasemel C, säilitada täielikult nõutud toimepidevuse taseme ning kasutada samal ajal objektil punast ohutaset. KORKS-i kohaselt tuleb toimepidevuse tagamiseks teha vähemalt järgmised tegevused.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.3.2. Kriitiliste tegevuste määramine

Asutus või isik määrab tegevused, mille järjepidev täitmine on vajalik püsiva kriisiülesande täitmiseks ja organisatsiooni toimepidevuse säilitamiseks (§ 23 lg 3 p 1).

Kriitiline tegevus on tegevus, mille katkemine või oluline häire võib takistada püsiva kriisiülesande täitmist või organisatsiooni järjepidevat toimimist.

Kriitiliste tegevuste määramisel tuleb eristada:

1. täidetavat kriitilist tegevust;
2. selle tegevuse täitmiseks vajalikku võimet;
3. võime toimimiseks vajalikke ressursse ja sõltuvust.

Näiteks võib kriitiline tegevus olla kriisijuhtimise korraldamine või elutähtsa teenuse osutamine. Selleks vajalikuks võimeks võib olla turvalise teabevahetuse võime ning võime toimimiseks vajalikeks ressurssideks ja sõltuvusteks personal, infosüsteem, side, elektrivarustus ja tegevuskoht.

Elektrivarustus, side, infosüsteem või välise teenuse osutamine ei ole üldjuhul organisatsiooni kriitiline tegevus iseenesest, vaid kriitilise tegevuse täitmiseks vajalik ressurss või sõltuvus.

Võime kirjeldamine

Võime kirjeldab organisatsiooni suutlikkust täita talle vajalikku ülesannet või tegevust. Võime terviklik hindamine aitab välja selgitada, kas tegevuse täitmiseks vajalikud eeldused on olemas ning millised puudused võivad ülesande täitmist piirata.

Võime hindamisel vaadatakse vähemalt:

1. tegutsemispõhimõtteid ja õiguslikku alust;
2. organisatsiooni ja juhtimist;
3. personali teadmisi, oskusi, pädevust ja väljaõpet;
4. vahendeid, materjale ja varu;

5. taristut ja tegevuskohti;
6. side- ja infosüsteeme ning vajalikku teavet;
7. koostalitlusvõimet, sh koostöökorraldust, kokkuleppeid ja infovahetust.

Selline lähenemine võimaldab siduda kriitilise tegevuse eesmärgi täitmiseks vajalike võimete, ressursside ja sõltuvustega ning hinnata süsteemselt, millest organisatsiooni toimepidevus sõltub.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.3.3. Riskide maandamine ja toimepidevuse taseme määramine

Asutus või isik hindab kriitilisi tegevusi ohustavaid riske ning määrab meetmed nende vältimiseks või mõju vähendamiseks (§ 23 lg 3 p 2).

Riskide maandamisel tuleb hinnata vähemalt:

1. millised ohud võivad kriitilist tegevust häirida;
2. milline võib olla häire või katkestuse mõju;
3. kui kaua on katkestus talutav;
4. milline tegevuse või teenuse minimaalne tase peab säilima;
5. millise aja jooksul tuleb tegevus taastada;
6. milliseid alternatiivseid lahendusi saab kasutada.

Selle alusel määratakse kriitilise tegevuse vajalik toimepidevuse tase.

Näiteks võib teenuse või kriitilise ressursi tagamiseks sõlmitavas lepingus määrata teenuse nõutava mahu, lubatud katkestuse kestuse, taastamise tähtaja, teavitamise korra, varulahenduse rakendamise ja poolte vastutuse.

> **Toimepidevuse tase ei ole valmisolekutase A, B, C või D.**

Toimepidevuse tase kirjeldab säilitatavat või taastatavat suutlikkust. Valmisolekutase kirjeldab organisatsiooni valmisoleku ja töökorralduse intensiivsust, millega seda suutlikkust ohu muutumisel kaitstakse või suurendatakse.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.3.4. Lahendused häirete ja katkestuste korral ning seos kriisiplaaniga

Asutus või isik valmistab ette lahendused tegutsemiseks toimepidevust ohustava häire või katkestuse korral ning toimepidevuse taastamiseks (§ 23 lg 3 p 3).

Lahendused peavad hõlmama eelkõige olukordi, kus kriitilise tegevuse täitmiseks vajalik:

1. personal;
2. tegevuskoht;
3. sidevahend;
4. infosüsteem;
5. taristu;
6. varu;
7. arnija või teenuseosutaja ei ole tavapärasel viisil kasutatav.

Kriisiülesande täitmise seisukohalt olulised tegevused, alternatiivsed lahendused, võimed ja nende kasutusele võtmise tingimused seotakse kriisiplaaniga.

Detailne tehniline või töökorralduslik lahendus võib sisalduda ka organisatsiooni siseaktis, tegevusjuhendis, lepingus või muus dokumendis. Sellisel juhul peab kriisiplaanist olema arusaadav, millist lahendust kasutatakse ning kus selle rakendamiseks vajalik täpsem korraldus asub.

Kriisiplaani ja valmisolekutaseme seos

Valmisolekutaseme muutmine ja kriisiplaani või selle osa kasutusele võtmine on omavahel seotud, kuid need ei ole sama juhtimisotsus.

Valmisolekutaseme muutmise eesmärk on muuta organisatsiooni valmisolekut, juhtimis- või töökorraldust ja vajaduse korral kasutusele võtta täiendavaid ressursse.

Kriisiplaani või selle osa kasutusele võtmise eesmärk on käivitada konkreetsed ette planeeritud tegevused vastavalt kriisiplaanis määratud tingimustele.

Valmisolekutaseme muutmine ei tähenda seetõttu automaatselt kogu kriisiplaani kasutusele võtmist. Kriisiplaanis võib aga ette näha, et teatava valmisolekutaseme saavutamisel võetakse kasutusele kindlaks määratud plaaniosa või tegevused.

Kriisiplaani või selle osa võib võtta kasutusele ka enne kriisiolukorra kehtestamist või tekkimist, kui see on vajalik kriisiolukorda põhjustada võiva ohu tõrjumiseks või kriisiolukorraks valmistumiseks.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.3.5. Kriisirollid, asendused ja töötajate ettevalmistamine

Asutus või isik määrab toimepidevuse tagamiseks ja püsivate kriisiülesannete täitmiseks vajalikud kriisirollid ning nende võimalikud asendused (§ 23 lg 3 p 4).

Kriisiroll kirjeldab inimese ülesannet kas asutuse püsiva kriisiülesande täitmisel või asutuse või juriidilise isiku või põhiseadusliku institutsiooni toimepidevuse tagamisel. **Kriisiroll** võib olla inimese tavapärane töö- või teenistusülesanne või tavapärasest erinev ülesanne, mida ta täidab kriisiaegse töökorralduse rakendumisel .

Inimene peab teadma:

1. milline on tema kriisiroll;
2. millal ja kelle otsusel see rakendub;
3. kellele ta allub;
4. millised on tema ülesanded;
5. milliseid vahendeid ja tegevuskohta ta kasutab;
6. kes teda vajaduse korral asendab;
7. milline on tööaja korraldus.

kiisirolli määramisel arvestatakse inimese teadmiste, oskuste, pädevuste, varasema kogemuse ning kriisirolli täitmiseks vajaliku väljaõppega.

Kriisirolliga töötajate ja ametnike teavitamine ning rakendamine

Asutus või isik määrab kriisirolli täitvate inimeste teavitamise ja rakendamise korralduse. Teavitamise korraldamine hõlmab vähemalt:

1. kontaktandmete haldamist;
2. teavitamise algatamise otsust;
3. kasutatavaid teavituskanaleid;
4. teadete koostamist ja edastamist;
5. teavituse kättesaamise kontrollimist;
6. alternatiivseid lahendusi side- või elektrikatkestuse korral.

Valmisolekutaseme muutmine iseenesest täiendavaid tööõiguslikke volitusi ei anna, mistõttu on vaja määrata kriisirolli täitmiseks esitatavad nõuded, töövahendid, oskused ja teadmised ning valmistada.

Viimati uuendatud 25.09.2026

1.3.6. Kriisiaegse juhtimis- ja töökorralduse ettevalmistamine

Asutus või isik valmistab ette töökorralduse muutmise juhuks, kui tavapärane töökorraldus ei ole püsiva kriisiülesande täitmiseks piisav (§ 23 lg 3 p 5).

Kriisiaegse töökorralduse ettevalmistamisel määratakse vajaduse järgi:

1. kriisiaegne juhtimiskorraldus;
2. kriisijuhtimise struktuur ja selle töökorraldus;
3. otsustamise ja asendamise kord;
4. turvaline töö- ja juhtimiskeskkond;
5. turvaline side ja teabevahetus;
6. vajaliku teabe kättesaadavus ja käitlemine;
7. personali rakendamine;
8. vahendite, varu ja muu ressursi kasutamine;
9. kulude ja kasutatud ressursi arvestuse korraldus;
10. alternatiivsed lahendused tavapärase töökorralduse mittetoimimise korral.

Valmisolekutaseme muutmine võib olla aluseks organisatsioonisisese juhtimis- ja töökorralduse muutmiseks üksnes ulatuses, mis kuulub organisatsiooni pädevusse ja on kehtiva õiguse järgi lubatud

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.3.7. Valmisolekutasemete rakendamine

Valmisolekutase on toimepidevuse tagamiseks kasutatav juhtimisvahend, millega asutus või isik kohandab juhtimis-, töökorraldus- ja ressursivalmidust vastavalt ohule, olukorra arengule ning püsiva

kriisiülesande täitmise vajadusele.

Valmisolekutasemete rakendamise eesmärk on võimaldada organisatsioonil suurendada oma valmisolekut piisavalt vara, et vältida ohu realiseerumist, vähendada selle mõju või tagada püsiva kriisiülesande täitmine muutunud olukorras.

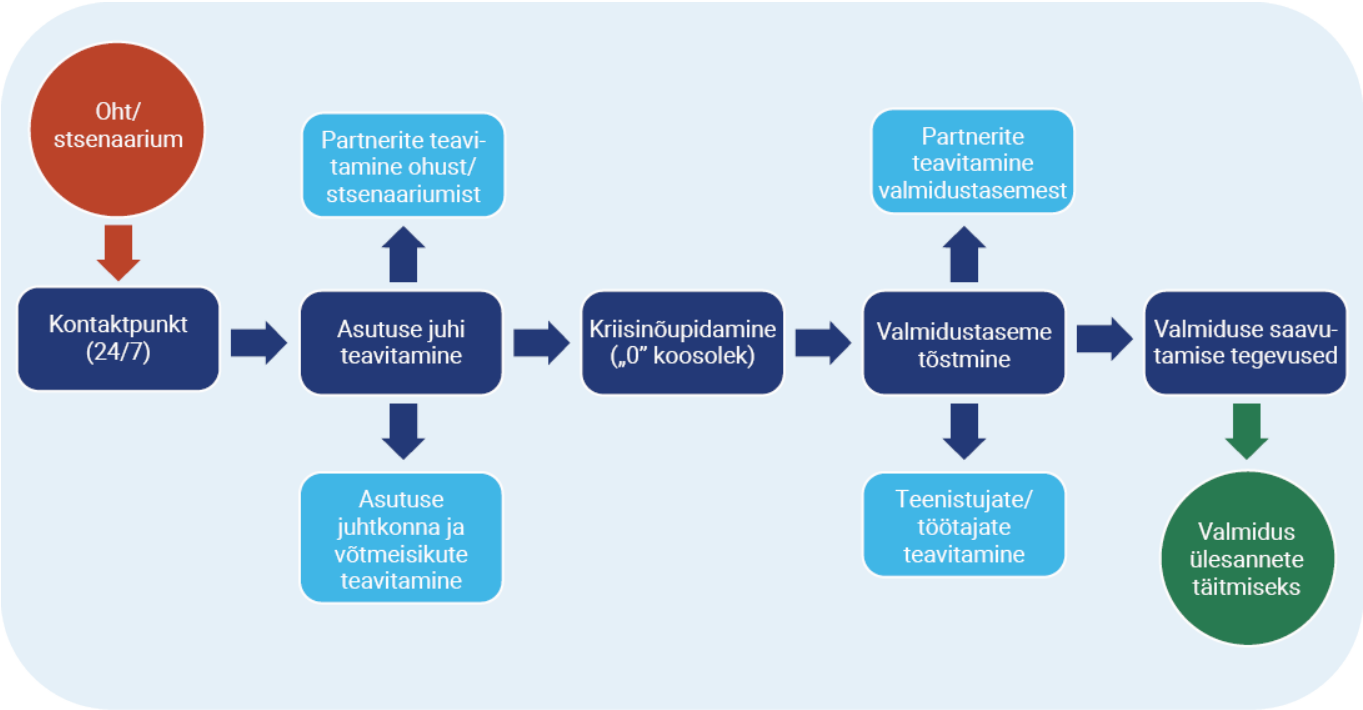
Tabel 4. Valmisolekutasemed

Tase	Märksõna	Üldine iseloomustus
A (Alfa)	Tavapärane	Tavapärane töökorraldus ja toimepidevuse tagamine
B (Bravo)	Tõstetud	Ettevalmistav valmisolek võimaliku ohu jaoks
C (Charlie)	Kõrgendatud	Kriisiaegsete meetmete osaline rakendamine
D (Delta)	Täielik	Täielik kriisiaegne töökorraldus ja ressursside kasutamine

Valmisolekutasemed ei kirjelda organisatsiooni toimepidevuse kvaliteeti ega asenda toimepidevuse hindamist.

Samuti ei ole valmisolekutasemed kriisiolukorra ega eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra astmed

Joonis 3. Valmisolekutasemed

Valmisolekutaseme muutmise hindamine

Valmisolekutaseme muutmise vajaduse hindamisel lähtutakse eelkõige:

1. ohust ja selle võimalikust või tegelikust arengust;
2. ohu võimalikust või tegelikust mõjust püsiva kriisiülesande täitmisele ja toimepidevusele;
3. olukorra ajakriitilisusest;
4. vajadusest muuta juhtimis- või töökorraldust;
5. vajadusest suurendada personali, vahendite, varu või muu võime valmisolekut;
6. vajadusest rakendada kriisiplaan või selle osa;
7. koostööpartnerite tegevusest ja muudest organisatsiooni mõjutavatest sõltuvustest.

Valmisolekutaset võib tõsta ennetavalt enne ohu realiseerumist.

Seetõttu ei pea valmisolekutasemele B või C üleminekuks olema toimunud kriisisündmust, kehtestatud kriisiolukorda ega välja kuulutatud eriolukorda, erakorralist seisukorda või sõjaseisukorda.

Valmisolekutasemed ei pea alati rakenduma järjestikku. Kui ohu iseloom, võimalik mõju või ajakriitilisus seda nõuab, võib organisatsioon minna vahetult vajalikule kõrgemale valmis-olekutasemele, arvestades D-taseme kehtestamiseks määruses sätestatud eritingimusi.

Kõrgema valmisolekutaseme rakendamisel jätkatakse madalamal valmisolekutasemel rakendatud meetmeid ulatuses, milles need on kujunenud olukorras jätkuvalt vajalikud ja asjakohased.

Iga organisatsioon määrab kriisiplaanis valmisolekutasemetele vastavad tegevused, juhtimis-ja töökorralduslikud muudatused ning kasutusele võetavad võimed ja ressursid. Tegevuste tehniline või üksikasjalik rakenduskord võib sisalduda kriisiplaaniga seotud sise-
aktis, tegevusjuhendis või muus dokumendis, millele kriisiplaanis viidatakse.

Ava kõik

A – Alfa – tavapärane valmisolek

Tavapärasel valmisolekutasemel toimib organisatsiooni tavapärane juhtimis- ja töökorraldus.

Tagatud on püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalik toimepidevus, toimiv kontaktpunkt ning valmisolek ohu muutumisel rakendada täiendavaid tegevusi ja suurendada valmisolekut.

A-tasemel toimub tavapärase valmistumise osana:

1. riskide hindamine ja maandamine;
2. kriitiliste tegevuste ja sõltuvuste hindamine;
3. kriisiplaanide ja toimepidevuse lahenduste ajakohastamine;
4. personali, sh j a kriisirollide ettevalmistamine;
5. vahendite ja varu tagamine;
6. side-, juhtimis- ja varulahenduste kontrollimine;
7. koolituste ja õppuste korraldamine.

A-tase ei tähenda ohu puudumist. See tähendab, et ohu käsitlemiseks piisab tavapärasest juhtimis-, töökorraldus- ja ressursivalmidusest.

B – Bravo – tõstetud valmisolek

Tõstetud valmisolekutaset rakendatakse, kui ohuhinnang, olukorrateave või muu asjakohane teave näitab suurenenud riski püsiva kriisiülesande täitmisele või toimepidevusele ning on vaja suurendada organisatsiooni valmisolekut.

B-tasemel võib tavapärane juhtimis- ja töökorraldus jätkuda, kuid organisatsioon valmistub kriisiaegse juhtimis- ja töökorralduse võimalikuks rakendamiseks.

Sõltuvalt ohust võib näiteks:

1. tugevdada olukorraseiret ja infovahetust;
2. suurendada kontaktpunkti või võtmeisikute valmisolekut;
3. kontrollida personali ja asendajate kättesaadavust;
4. kontrollida kriitilisi vahendeid, varu ja varulahendusi;
5. testida side- ja juhtimisvahendeid;
6. kontrollida kriisiplaani asjakohaste osade rakendatavust;
7. teavitada töötajaid võimalikust valmisoleku muutumisest;
8. suurendada objekti või personali turvalisust selleks ette nähtud õiguspäraste meetmetega.

B-tase on eelkõige ennetava **valmistumise tase**.

B-taseme kehtestamine ei eelda ohu realiseerumist, kriisiolukorra kehtestamist ega eriolukorra väljakuulutamist.

C – Charlie – kõrgendatud valmisolek

Kõrgendatud valmisolekutaset rakendatakse, kui ohu võimalik või tegelik mõju nõuab püsiva kriisiülesande täitmiseks juhtimis- või töökorralduse muutmist või täiendavate võimete ja res-sursside kasutusele võtmist.

C-tasemel rakendatakse vajaduse järgi kriisiaegset juhtimis- ja töökorraldust ning organisatsioon võib võtta kasutusele kriisiplaanis ette nähtud tegevused või plaaniosad.

Sõltuvalt olukorrast võib näiteks:

1. rakendada kriisijuhtimise struktuuri;
2. suurendada juhtimise ja kontaktpunkti töövõimet;
3. rakendada kriisirolle ja asendusi;
4. rakendada vahetustega või muud kriisiaegset töökorraldust;
5. võtta kasutusele täiendavaid vahendeid ja varusid;
6. valmistada ette või alustada ümberpaiknemist varuasukohta;
7. tugevdada olukorraseiret ja aruandlust;
8. võtta kasutusele kriisiplaani asjakohaseid osi;
9. kohandada olemasolevat tegevuskava vastavalt tegelikule olukorrale;
10. rakendada täiendavaid õiguspäraseid turvameetmeid.

Tavapäraseid ülesandeid jätkatakse ulatuses, milles see on võimalik ja kooskõlas püsiva kriisi-ülesande täitmisega.

C-taseme kehtestamine ei eelda kriisiolukorra kehtestamist ega eriolukorra, erakorralise seisu- korra või sõjaseisukorra väljakuulutamist.

Seetõttu ei ole õige käsitleda C-taset näiteks „kohaliku kriisiolukorra tasemena”. C-taseme võib kehtestada ka olukorras, kus oht ei ole veel realiseerunud, kuid selle tõenäosus, võimalik mõju või ajakriitilisus nõuab organisatsiooni valmisoleku olulist suurendamist.

D – Delta – täielik valmisolek

Täielik valmisolek on organisatsiooni kõrgeim valmisolekutase.

D-tasemel minnakse täielikult üle kriisiaegsele juhtimis- ja töökorraldusele ning tegevus korral-datakse ümber viisil, mis tagab püsivate kriisiülesannete ja nende täitmiseks vajalike kriitiliste tegevuste prioriteetse täitmise.

D-tasemel rakendatakse ülesande täitmiseks vajalikus ulatuses:

1. kriisiaegset juhtimisstruktuuri;
2. kriisirolle ja asendusi;
3. kriisiplaanis ette nähtud tegevusi;

4. personali, vahendeid ja varu;
5. varuasukohta või muid alternatiivseid tegevuskohti;
6. tugevdatud teabevahetust ja olukorraseiret;
7. täiendavaid turvameetmeid.

D-taseme võib kehtestada üksnes valmisolekutasemeid reguleerivas määruses sätestatud tingimustel. Kui D-taseme rakendamise eelduseks on kriisiolukorra kehtestamine või tekkimine, ei tähenda see, et D-tase oleks kriisiolukorra või mõne erikorra osa.

Kriisiolukorra olemasolu ei tähenda automaatselt, et kõik valmisolekutasemeid rakendavad asutused või isikud peavad üle minema D-tasemele. D-taseme rakendamise vajadust

hinnatakse organisatsiooni ülesande, ohu mõju ja kriisiolukorra lahendamise vajaduse põhjal, kui seadusest, riigi kriisiplaanist või Vabariigi Valitsuse otsusest ei tulene teisiti.

D-tase ei anna iseseisvat õigust peatada või piirata muid seadusest tulenevaid ülesandeid või teenuseid. Selline piiramine on võimalik ainult juhul ja ulatuses, milleks on seadusest tulenev õiguslik alus.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.3.8. Valmisolekutasemete seos kriisiolukorra ja erikordadega

Organisatsiooni valmisolekutase ja riigi õiguslik olukord on omavahel seotud, kuid erinevad juhtimis- ja õiguslikud instrumendid.

Valmisolekutase A–D kirjeldab organisatsiooni enda juhtimis-, töökorraldus- ja ressursivalmidust.

Kriisiolukord on KORKS-is sätestatud õiguslik ja juhtimiskorralduslik seisund, mille kehtestamisel või tekkimisel rakendatakse kriisiolukorra lahendamiseks ette nähtud juhtimiskorraldust, kriisiülesandeid, kriisiülesandega töö- ja ametikohtade regulatsiooni ning vajaduse korral seaduses sätestatud meetmeid, piiranguid ja nõudeid.

Eriolukord (§ 4 lg 1), **erakorraline seisukord** ja **sõjaseisukord** on erikorrad. Erikord (vt seaduse 2 jagu eriolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra kohta) kuulutatakse välja juhul, kui konkreetse olukorra lahendamiseks on täidetud seaduses sätestatud eeldused ning vaja on kasutada vastava erikorra jaoks ette nähtud juhtimisvolitusi või põhiõigusi ja -vabadusi piiravaid meetmeid.

Sellest tulenevad järgmised põhimõtted:

1. valmisolekutaseme tõstmine ei eelda erikorra väljakuulutamist;
2. B- või C-taseme võib kehtestada enne kriisiolukorda ja enne ohu realiseerumist;
3. erikorra väljakuulutamine ei määra automaatselt kõigile asutustele või isikutele kindlat valmisolekutaset;
4. valmisolekutase ei anna neid volitusi ega õigusi, mis seadus seob kriisiolukorra või erikorraga;
5. kriisiplaani kasutusele võtmine ei eelda tingimata kriisiolukorra või erikorra olemasolu.

Eriolukorra väljakuulutamisel kehtestatakse seaduses sätestatud juhtudel ka kriisiolukord. Erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra väljakuulutamisel loetakse seaduses sätestatud korras riigikaitseline kriisiolukord tekkinuks. See ei muuda valmisolekutaset erikorra osaks, vaid võib täita valmisolekutasemete määruses kõrgema valmisolekutaseme rakendamiseks sätestatud eelduse.

Valmisolekutase vastab seega küsimusele: „Millises valmisolekus peab organisatsioon olema, et ülesannet täita?”

Kriisiolukord või erikord vastab teisele küsimusele: „Millist riiklikku juhtimiskorraldust ja millist seadusest tulenevat erivolitust on olukorra lahendamiseks vaja?”

Neid küsimusi ei tohi omavahel samastada.

Viimati uuendatud 25.09.2026

1.3.9. Valmisolekutaseme ja objekti ohutaseme seos

Organisatsiooni valmisolekutase ja objekti ohutase on erinevad instrumendid. Valmisolekutase kirjeldab organisatsiooni juhtimis-, töökorraldus- ja ressursivalmidust. Objekti ohutase kirjeldab konkreetse objekti ohuseisundit ning sellega seotud kaitsemeetmete rakendamise vajadust.

Ühe taseme muutumine võib olla sisend teise muutmise hindamiseks, kuid nende vahel ei ole automaatset üks-ühele seost.

Näiteks võib konkreetse objekti vastu suunatud ohu tõttu olla vajalik tõsta objekti ohutaset ja rakendada täiendavaid kaitsemeetmeid, ilma et kogu organisatsiooni valmisolekutase muutuks. Samuti võib organisatsioon minna kõrgemale valmisolekutasemele sellise ohu tõttu, mis ei puuduta otseselt ühtegi tema objekti.

Kui valmisolekutasemete ja objekti ohutasemete tähistamisel kasutatakse samu värve, tuleb

alati selgelt märkida, kumba taset silmas peetakse.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.3.10. Vahendid ja varu

Asutus või isik tagab kriitiliste tegevuste täitmiseks vajalikud vahendid ja varu (§ 23 lg 3 p 7).

Vahendite ja varu vajadus määratakse selliselt, et oleks võimalik säilitada kriitilise tegevuse nõutav toimepidevuse tase ning vajaduse korral suurendada valmisolekut. Vaata ka varude ja varustuskindluse peatükki.

Planeerimisel hinnatakse:

1. olemasolevate vahendite ja varu piisavust;
2. nende kasutusele võtmise aega;
3. täiendamise võimalusi;
4. tarneaegu;
5. sõltuvust üksikutest tarnijatest;
6. alternatiivsete tarnijate olemasolu;
7. võimalike tarneahelahäirete mõju.

Varu all mõeldakse selles kontekstis organisatsiooni enda toimepidevuse tagamiseks vajalikku varu, kui õigusaktist ei tulene teisiti.

Kui olemasoleva varu ammendumine või vajaliku vahendi puudumine võib takistada kriitilise tegevuse jätkamist, kavandatakse eelnevalt varu täiendamise või alternatiivse lahenduse kasutamine.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.3.11. Varuasukoht ja ümberpaiknemine

Kui püsiva kriisiülesande täitmine võib olla häiritud tavapärase tegevuskoha kasutuskõlbmatuse või ohtlikkuse tõttu, määratakse vajaduse korral varuasukoht ning valmistatakse ette sinna ümberpaiknemise korraldus (§ 23 lg 3 p 8).

Varuasukoha planeerimisel hinnatakse vähemalt:

1. selle sobivust kriitiliste tegevuste täitmiseks;
2. personali ümberpaiknemist;
3. vajalikku sidet ja infosüsteeme;
4. elektri- ja muud varustuskindlust;
5. töövahendeid;
6. juurdepääsu vajalikule teabele;
7. personali ohutust ja turvalisust;
8. toitlustamist ja muid pikaajaliseks tegutsemiseks vajalikke lahendusi.

Varuasukoha kasutusele võtmise tingimused ja sinna ümberpaiknemiseks vajalikud tegevused seotakse kriisiplaani või muu organisatsioonis kehtestatud rakendusliku tegevusjuhisega.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.3.12. Toimepidevuseks vajalikud objektid, nende kaitse ja varjumine

Asutus või isik määrab objektid, mille toimimine on vajalik tema toimepidevuse ja püsiva kriisiülesande täitmise tagamiseks (§ 23 lg 3 p 9).

Toimepidevuse tagamiseks vajalik objekt ei ole automaatselt alaliselt või ajutiselt kaitstav olulise tähtsusega objekt.

Toimepidevuseks vajaliku objekti kaitse ja objektil varjumise ning alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti kaitse täpsemad nõuded ja rakendamise kord on käsitletud **objektikaitse** peatükis.

Organisatsiooni valmisolekutase ja objekti kaitseks rakendatavad meetmed võivad olla omavahel seotud, kuid valmisolekutaseme muutmine ei muuda automaatselt objekti ohutaset ega asenda objekti kaitseks ettenähtud otsust või õiguslikku alust.

Viimati uuendatud 25.09.2026

1.3.13. Toimepidevuse eest vastutav isik ja kontaktpunkt

Asutus või isik määrab toimepidevuse tagamise korraldamise eest vastutava isiku ning kontaktpunkti (§ 23 lg 3 p 10).

Toimepidevuse eest vastutava isiku ülesanne on korraldada organisatsioonis toimepidevuse nõuete rakendamist, jälgida nende ajakohasust ning koordineerida ettevalmistavaid tegevusi. Kontaktpunkt tagab kokkulepitud korras operatiivse infovahetuse teiste asutuste ja isikutega. Kontaktpunkt peab olema toimiv ka olukorras, kus organisatsiooni tavapärane töökorraldus on häiritud või valmisolekutaset suurendatud.

Kontaktandmete esitamisel teistele asutustele lähtutakse seadusest, selle alusel antud õigusaktist, kriisiplaanist või asutuste vahel kokku lepitud infovahetuse korraldusest.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.3.14. Toimepidevuse lahenduste kontrollimine ja harjutamine

Toimepidevuse tagamiseks ette valmistatud lahendusi tuleb regulaarselt kontrollida ja harjutada.

Harjutamise eesmärk on saada kindlus, et kavandatud tegevused on tegelikult rakendatavad ning inimesed oskavad oma kriisirolli täita.

Harjutada või testida võib näiteks:

1. kriisirollidega isikute teavitamist;
2. kontaktpunkti toimimist;
3. kriisijuhtimise struktuuri käivitamist;
4. side- ja infosüsteemide varulahendusi;

5. kriitilise varu kasutusele võtmist;
6. varuasukohta ümberpaiknemist;
7. objektil varjumist;
8. kriisiplaani või selle osa kasutusele võtmist;
9. valmisolekutaseme muutmise otsustamist ja rakendamist.

Õppuse, testi või tegeliku sündmuse käigus tuvastatud puudused võetakse arvesse riski-analüüsi, kriisiplaani, töökorralduse ja muude toimepidevuse lahenduste ajakohastamisel.

Valmisolekutasemete rakendamist tuleb harjutada viisil, mis võimaldab kontrollida mitte üksnes seda, kas kõrgemat taset on võimalik formaalselt kehtestada, vaid ka seda, kas organisatsioon suudab selle tasemega ette nähtud juhtimis-, personali-, ressursi- ja töökorralduslikud tegevused nõutud aja jooksul tegelikult ellu viia.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.4. Objektikaitse, selle riskianalüüs ja turvaplaan

Objektikaitse eesmärk on tagada riigi toimimiseks oluliste objektide kaitse ning vähendada nende kahjustamise, hävimise või toimimise häirimise riski. Kaitse kavandamisel hinnatakse objekti ohustavaid riske ja nende võimalikku mõju ning määratakse vajalikud ennetus- ja kaitsemeetmed. Peatükis käsitletakse objektikaitse korraldust ning selleks koostatavat riskianalüüsi ja turvaplaani.

Viimati uuendatud 25.09.2026

1.4.1. Objektikaitse

Objektikaitse on sellise maa-ala, ehitise või seadme kaitse, mille ründamine, hõivamine, kahjustamine või hävitamine takistab märkimisväärselt võimet või toob kaasa võimetuse täita kriisiülesannet (§ 24 lg 1). Maa-ala, ehitise või seadme kaitse on asutuse toimepidevuse tagamise üks komponent, seega on objektikaitse iga püsiva kriisiülesandega asutuse ja isiku, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksuse ning põhiseadusliku institutsiooni, ülesanne.

Ava kõik

Toimepidevuseks vajalik objekt ja olulise tähtsusega objekt

KORKS eristab toimepidevuseks vajalikke objekte (§ 23 lg 3 p 9) ning alaliselt või ajutiselt kaitstavaid olulise tähtsusega objekte (§ 24). Toimepidevuseks vajalik objekt on maa-ala, ehitis või seade, mille toimimine on vajalik püsiva kriisiülesande täitmiseks või organisatsiooni toimepidevuse tagamiseks. Sellised objektid määrab püsiva kriisiülesandega asutus või isik või PS institutsioon ise ning nende suhtes kohaldatakse toimepidevuse tagamise nõudeid.

Alaliselt või ajutiselt kaitstav olulise tähtsusega objekt on objekt, mille suhtes kohaldatakse lisaks riiklikku objektikaitse korda (§ 24). Olulise tähtsusega objekti määrab seaduses sätestatud alustel Vabariigi Valitsus või pädev minister. Sellistele objektidele kohalduvad muu hulgas riskianalüüsi, turvaplaani, ohutasemete ning täiendavate kaitsemeetmetega seotud nõuded.

Toimepidevuseks vajalik objekt võib olla ühtlasi alaliselt või ajutiselt kaitstav olulise tähtsusega objekt, kuid need mõisted ei ole samatähenduslikud. Kõik toimepidevuseks vajalikud objektid ei ole olulise tähtsusega objektid ning §-s 24 sätestatud objektikaitse erimeetmed ei kohaldu automaatselt kõigile § 23 alusel määratud toimepidevuseks vajalikele objektidele. Riik ei määra olulise tähtsusega objektideks kõiki toimepidevuseks vajalikke objekte, vaid üksnes piiratud hulga objekte, mille kahjustamine või hävitamine võib oluliselt mõjutada riigi toimimist, elutähtsate teenuste osutamist, avalikku korda, riigikaitset või julgeolekut.

Objektikaitse hõlmab nii objekti valvet kui ka objekti füüsiliseks kaitseks vajalike meetmete, lühidalt objektikaitse meetmete, rakendamist. Korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras võib objektikaitsel rakendada politsei, Kaitseväe või Kaitseliidu valvet (§ 24 lg 2).

Objektil rakendatakse politseivalvet, kui objekt on lisatud esmalt politsei ja piirivalve seaduse (PPVS) § 3 lõike 4 alusel Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestatud politsei valvatavate objektide loetellu. Nende objektide valvamise viisid määrab siseminister PPVS-i § 3 lõike 4 teise lause alusel käskkirjaga. Objektil võib rakendada Kaitseliidu valvet Kaitseliidu seaduses (KaLS) sätestatud korras ning Kaitseväe valvet, kui objekt on määratud Kaitseväe julgeolekualaks. Kaitseväe julgeolekuala kehtestatakse kaitseväe korralduse seaduse (KKS) 6. peatükis sätestatud alustel ja korras. Kaitseväe julgeolekuala on KKS-i § 50 kohaselt Kaitseväe territoorium, Kaitseväe laevad, õhusõidukid ja muud sõidukid, aga ka territoorium, mille Kaitseväe juhataja või tema volitatud ülem on ajutiselt julgeolekualana määratlenud.

Maa-ala, ehitise või seadme määrab alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks, alalise kaitse lõpetab ja objekti kategooria määrab Vabariigi Valitsus korraldusega (§ 24 lg 4). Maa-ala, ehitise või seadme määrab ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks siseminister käskkirjaga (§ 24 lg 5). Sõjalise riigikaitse toimimisega seotud või Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutatava maa-ala, ehitise või seadme määrab ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks kaitseminister käskkirjaga (§ 24 lg 6).

Toimepidevust ja objektikaitset käsitatakse ühtse tervikuna. Toimepidevuse tagamise ja objektikaitse keskmes on kõik riskid, mis võivad häirida või katkestada seotud asutuse ja isiku tegevuse ülesannete täitmisel nii iga päev kui ka kriisiolukorra ajal. Oluline on riske teadvustada, maandada ning valmistuda ohu korral tegutsemiseks. Et tagada ohu korral organisatsiooni suutlikkus edasi tegutseda, hõlmavad

valitsuse kehtestatavad nõuded ja kord vajadust hakata rakendama meetmeid toimepidevuse ja objektide turvalisuse tagamiseks, sh kohase valmiduse saavutamiseks. Raamistik loob aluse, et seotud asutused ja isikud valmistuvad võrdväärselt, mõistavad üksteist ning suudavad ootamatutes olukordades otsustavalt ja koordineeritult tegutseda. Kriitiline tegur on seejuures sellise valmiduse saavutamine, mis võimaldab tagada ülesannete täitmise ja koostöö eri osapooltega.

Oluline on eristada toimepidevuseks vajalikke objekte ja olulise tähtsusega objekte. Kõik püsiva kriisiülesandega asutused ja isikud, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksuse ning põhiseadusliku institutsiooni, peavad määrama toimepidevuseks vajalikud objektid ning tagama nende kaitse. KORKS-i § 24 alusel määratud alaliselt või ajutiselt kaitstavate olulise tähtsusega objektide suhtes kohaldatakse lisaks riskianalüüsi, turvaplaani, ohutasemete ning muude objektikaitse erimeetmetega seotud nõudeid.

Tabel 5. Toimepidevuseks vajaliku objekti ja olulise tähtsusega objekti kaitsenõuete võrdlus

Kohustus	Toimepidevuseks vajalik objekt (§ 23)	Ajutiselt kaitstav oluline tähtsusega objekt (§ 24 lg5 ja 6)	Alaliselt kaitstav oluline tähtsu-sega objekt (§ 24 lg 4)
Objekti määramine	Määrab asutus või isik ise	Määrab minister käskkirjaga	Määrab VV korraldusega
Objekti kaitse korraldamine	Jah	Jah	Jah
Füüsilise kaitse meetmete rakendamine	Jah	Jah	Jah
Objekti kaitse seostamine toimepidevusega	Jah	Jah	Jah
Objekti riskianalüüs	Ei ole üldjuhul eraldi nõutud	Soovitatav alus kaitse korraldamiseks	Kohustuslik
Riskianalüüsi kooskõlastamine KAPO-ga	Ei	Ei	Jah
Turvaplaan	Ei ole üldjuhul nõutud	Ajutine turvaplaan	Kohustuslik turvaplaan
Kiirreageerimise kaart	Ei	Ei	Jah

Kohustus	Toimepidevuseks vajalik objekt (§ 23)	Ajutiselt kaitstav oluline tähtsusega objekt (§ 24 lg5 ja 6)	Alaliselt kaitstav oluline tähtsu-sega objekt (§ 24 lg 4)
Ohutasemete süsteem (roheline–kollane–oranž–punane)	Ei kohaldu üldjuhul	Jah	Jah
Lisaturvameetmete rakenda-mine ohutaseme muutumisel	Vastavalt valdaja otsusele	Jah	Jah
Politsei-, Kaitseväe või Kaitse-liidu valve võimalus	Üldises korras	Võimalik	Võimalik

Kategooriad

Alaliselt või ajutiselt kaitstavad olulise tähtsusega objektid on võimalik jaotada Vabariigi Valitsuse määrusega (§ 24 lg 7) ka edaspidi järgmistesse kategooriatesse:

1) avaliku võimu organi kasutuses olev objekt – Eesti Vabariigi toimimise seisukohast olulised riigiasutuste objektid. Kategooriasse kuuluvad objektid, milles asuvad strateegilise tasandi juhtimisega seotud asutused (nt Vabariigi Valitsuse hoone, Siseministeeriumi hoone jms), või muud hooned, mida kasutatakse strateegilise tasandi otsuste tegemisel või nende heakskiitmisel (nt Riigikogu hoone). Kategooria nimetuses on kasutatud KorS-is kasutusel olevat terminit „avaliku võimu organ";

2) elutähtsa teenuse osutamisega seotud objekt – objektid, mille ründamine võib olulisel määral kahjustada elutähtsa teenuse toimepidevust või põhjustada selle lakkamise;

3) avaliku korra tagamiseks oluline objekt, sh objekt, mille kahjustamise või hävitamisega kaasneb isikute elu ja tervise, rahvusliku kultuuripärandi ja ühiskonna turvatunde kahjustamise oht – objektid, mis on vajalikud avaliku korra tagamiseks. Tegemist on n-ö pehmete sihtmärkidega, mille ründamise eesmärk ei ole riigiasutuste ja ametnike vastane rünnak, vaid võimalikult suure inim- või varalise kahju tekitamine hirmutamise eesmärgil (s.o klassikaline terroristlik tegevus). Nende objektide korral ei ole kaitse korraldamisel oluline mitte niivõrd füüsilise kaitse miinimummeetmete rakendamine, kuivõrd riskianalüüsi ja turvaplaani koostamine ning tulene-valt ohutasemest täiendavate turvameetmete rakendamine. Selle kategooria eesmärk on hõlmata ka kõik muud objektid, mida võib olla vaja kaitsta ning mis ei mahu muude kategooriate alla (näiteks teeinfrastruktuur – sillad, tunnelid jms). Muu hulgas võivad selles kategoorias olla ehitised, milles hoitakse riigi tegevusvaru. Ühtlasi on ka selle kategooria objektikaitse meetmed ning vajaduse korral rakendatavad täiendavad turvameetmed sellised, mis võimaldavad piisa-vat universaalsust, tagades siiski objekti kaitse;

4) sõjalise riigikaitse toimimisega seotud objekt, sh riigikaitseline ehitis ehitusseadustiku tähenduses – nende objektidega on seotud erisused objektide projekteerimisel ja ehitamisel, mistõttu on vajalik nende eristamine eraldi kategooriana;

5) julgeolekuasutuse kasutatav objekt, sh julgeolekuasutuse ehitis ehitusseadustiku tähendu-ses – nende objektidega on seotud erisused projekteerimisel ja ehitamisel, mistõttu on vajalik nende eristamine eraldi kategooriana;

6) siseturvalisuse tagamisega seotud objekt – nende objektide eristamine on vajalik kaitseva-jaduse tõttu, mis on seotud objektil toimuvaga (seal paikneva informatsiooni, relvastuse, erivahenditega jms).

Toimepidevuse tagamiseks vajaliku objekti kaitse ja objektil varjumise üldnõuded

Nõudeid kohaldatakse toimepidevuse tagamiseks vajaliku objekti kaitseks ka juhul, kui objekt ei ole määratud alaliselt või ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks. Nõudeid kohaldatakse toimepidevuse tagamiseks vajalikul objektil varjumise korraldamiseks juhul, kui objekt on ameti- või töökohaks määratud kriisiülesandega ameti- ja töökohaga personalile.

Toimepidevuse tagamiseks ja kriisiülesande täitmiseks vajalikud objektid määrab püsiva kriisiülesandega asutus ja isik või PS institutsioon. Objektikaitset ja objektil varjumist korraldab objekti valdaja.

Objekti füüsiliseks kaitseks vajalike meetmete rakendamine

Toimepidevuse tagamiseks vajaliku objekti kaitseks rakendatakse töökorralduslikke ning ehituslikke ja tehnilisi füüsilise kaitse miinimummeetmeid. Kui objekt moodustab osa ehitisest või kinnistust, rakendatakse füüsilise kaitse miinimummeetmeid üksnes sellel osal, mis on toimepidevuse tagamiseks vajalik. Ohu muutumisel rakendatakse toimepidevuse tagamiseks vajaliku objekti kaitseks täiendavaid lisaturvameetmeid. Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik hindab füüsilise kaitse miinimummeetmete kohasust toimepidevuse seiramisel ning määrab objektikaitsel rakendatavad ehituslikud, tehnilised ja töökorralduslikud füüsilise kaitse meetmed ning täiendavad lisaturvameetmed ohu ennetamiseks, tõkestamiseks ja selle realiseerumise tagajärgede leevendamiseks.

Objekti ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramine

Maa-ala, ehitise või seadme võib määrata ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks järgmistel eesmärkidel:

1. et kindlaks teha, kas on vajalik määrata see alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks;
2. et seda erakorraliselt kaitsta, kui muud kaitseabinõud on ammendunud või nende kohaldamine oleks seatud eesmärgiga võrreldes ebamõistlikult koormav.

Enne objekti määramist ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks hinnatakse eelkõige:

1. objekti kaitsmise muid võimalusi;
2. ajutise kaitse määramata jätmise võimalikku tagajärge;
3. objekti seost muu alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objektiga;
4. objekti võimalikku kategooriat lähtuvalt objekti tüübist.

Kui objekt on vaja määrata ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks, et seda erakorraliselt kaitsta, kui muud kaitseabinõud on ammendunud või nende kohaldamine oleks seatud eesmärgiga võrreldes ebamõistlikult koormav, peab hindama:
1) asjaolusid või kaalutlusi, mis välistavad objekti kaitsmise muud võimalused;
2) objekti erakorralise kaitse kestust.

Objekti määramise ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks otsustab määramisõigusega minister käskkirjaga. Käskkirjas märgitakse vähemalt:

1. objekti nimetus;
2. objekti aadress, lähiaadress või muud asukohaandmed;
3. objekti täpne paiknemine või asukoht, kui objekt on osa ehitisest või kinnistust;
4. objekti kategooria ja selle määramise põhjendus;
5. põhjendus objekti ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramise vajalikkuse kohta;
6. ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramise tähtaeg.

Objekti ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramise tähtaeg

Objekti võib määrata ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks kuni 60 päevaks ning kriisiolukorra, erakorralise seisukorra ja sõjaseisukorra ajal kuni 180 päevaks.

Objekti ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks olemine lõpeb pärast käskkirjas märgitud tähtpäeva saabumist või objekti alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramisel.

Teavitamine

Objekti ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramise käskkiri toimetatakse objekti valdajani lihtkirjaga või elektrooniliselt hiljemalt käskkirja andmisele järgneval tööpäeval. Objekti ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramisest teavitatakse Kaitsepolitseiametit, Politsei- ja Piirivalveametit ning Kaitseväge.

Isikuandmete töötlemine

Alaliselt või ajutiselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdajal on õigus töödelda objekti külastava või teenindava isiku tuvastamise või isikusamasuse kontrollimiseks järgmisi andmeid:

1. isiku üldandmed;
2. isikut tõendava dokumendi number ja kehtivusaeg;
3. isiku kasutatava sõiduki registreerimisnumber, kui isik sisenes objektile sõidukiga;
4. saabumise ja lahkumise kuupäev ja kellaaeg.

Andmeid tuleb säilitada vähemalt 12 kuud, kuid mitte kauem kui 10 aastat. Sõjalise riigikaitse toimimisega seotud või Kaitseministeeriumi valitsemisalas oleva julgeolekuasutuse kasutatava objekti valdaja säilitab andmeid vähemalt 10 aastat, kuid mitte kauem kui 25 aastat. Andmete säilitamistähtaja

möödumisel on objekti valdaja kohustatud andmed kustutama ja hävitama.

KORKS-1 paragrahvis 133 sätestatud isikuandmete töötlemise nõudeid kohaldatakse ainult nende andmesubjektide isikuandmete töötlemisele, kelle viibimine objektil ei ole seotud objekti igapäevatööga ja/või objekti valdaja ülesande täitmisega. Paragrahvi kohaldamisalasse ei kuulu andmesubjektidena töötajad ja ametnikud, kelle töökoht asub objektil, ning töö- või

teenistusülesannete täitmise tõttu objektile saabumist ja objektilt lahkumist kõnesoleva paragrahviga ei reguleerita. Kui objektil rakendatakse ka töötajate ja ametnike tööle saabumise ja töölt lahkumise registreerimist, kuulub sellekohane isikuandmete töötlemine teenistus- ja töölepinguliste suhete valdkonda ja sellele kohaldub andmekaitse üldregulatsioon (isiku-andmete kaitse üldmäärus, töölepingu seadus, sisemised töökorraldusaktid). Teenindavate isikutena võib mõista kõiki selliseid teenusepakkujaid, kes tagavad lepingu alusel ka teatava regulaarsusega objekti igapäevase toimimise (nt heakorrateenused, toitlustus jms), kuid ei ole objekti valdajaga otseses töö- või teenistussuhtes. Nii objekti teenindavate kui ka külastavate isikute (andmesubjektide) kindlaksmääramine sõltub sellest, milline on hoone osa, ala, ruum vms, millele juurdepääs tuleb registreerida.

Ühesugust isikuandmete säilitamise tähtaega, mis kohalduks kõikide kategooriate objektidele, ei ole võimalik määrata objektide erisuse tõttu. Arvestatud on minimaalse ja maksimaalse säilitustähtaja määramisel mh esimese astme kuriteo aegumistähtaega (s.o kümme aastat). Julgeolekuasutuste objektide puhul on arvestatud andmete säilitamise ajalise piiri määramisel jätkuvalt eelkõige julgeolekuasutuste tegevuse eesmärki ja põhiülesandeid, sh objekti kaitsega vahetult seotud ülesannet korraldada riigi vastu suunatud luuretegevuse ennetamist ja tõkesta-mist ehk vastuluuret, millest tulenevalt võib tekkida vajadus selgitada välja aastaid tagasi aset leidnud sündmuste asjaolusid. Lisaks on arvestatud, et esimese astme kuritegu (nt välismaalase toimepandud Eesti Vabariigi vastu suunatud vägivallata tegevus või salakuulamine) aegub kümne aasta möödudes ning kuritegu, mille eest on ette nähtud eluaegne vangistus
(nt riigireetmine), ei aegu. Nende kuritegude menetlemine eeldab aga ka selleks vajaliku teabe säilitamist.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.4.2. Riskianalüüs

Objektikaitse ettevalmistamiseks koostatakse riskianalüüs, milles kirjeldatakse võimalikke objekti ähvardavaid ründeid ja muid ohte, nende realiseerumise tõenäosust ja tagajärgi.

Alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti riskianalüüs
Alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdaja on kohustatud kinnitama riskianalüüsi ühe aasta

jooksul objekti alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramisest arvates. Riskianalüüsi võib koostada ühel territooriumil asuvate objektide kohta või mitme muul viisil seotud objekti kohta ühiselt, kui see on vajalik riskianalüüsi objektiivseks koostamiseks.

Riskianalüüs võib sisalduda objekti valdaja muus dokumendis juhul, kui riskianalüüs on nimetatud dokumendi muudest osadest või dokumendi sisust selgelt eristatav.

Kinnitatud riskianalüüs edastatakse Kaitsepolitseiametile, Politsei- ja Piirivalveametile ning Kaitseväele. Kui objekti valdaja on elutähtsa teenuse osutaja, edastab ta kinnitatud riskianalüüsi ka elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale.

Riskianalüüsi uuendamine

Objekti valdaja on kohustatud uuendama riskianalüüsi ja turvaplaani korraliselt vähemalt üks kord kahe aasta jooksul. Uuendatud riskianalüüs edastatakse Kaitsepolitseiametile kolme tööpäeva jooksul selle kinnitamisest arvates. Kui valdaja on elutähtsa teenuse osutaja, edastab ta uuendatud riskianalüüsi ka elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale.

Objekti valdaja on kohustatud uuendama riskianalüüsi erakorraliselt 30 päeva jooksul, kui:

1. oluliselt muutub oht, ohu realiseerumise tõenäosus või ohu realiseerumise võimalik tagajärg;
2. oluliselt muutuvad objekti turvalisuse tagamiseks rakendatud meetmed;
3. objektil või selle vahetus läheduses on toimunud sündmus, mis ohustab objekti turvalisust;
4. muutuvad objekti valdaja, omaniku või objekti andmed.

Riskianalüüsi erakorralisel uuendamisel teavitab objekti valdaja kirjalikult Kaitsepolitseiametit, Politsei- ja Piirivalveametit ning Kaitseväge riskianalüüsis tehtud muudatustest. Kui objekti valdaja on elutähtsa teenuse osutaja, teavitab ta muudatustest ka elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajat.

Riskianalüüsi kooskõlastamine

Riskianalüüs ja turvaplaan kooskõlastatakse enne nende kinnitamist Kaitsepolitseiametiga. Kaitsepolitseiamet küsib enne riskianalüüsi kooskõlastamist Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitseväe, Riigi Infosüsteemi Ameti ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti arvamust. On oluline, et ohtusid vaadatakse 360 kraadi, mis tähendab seda, et nt küberohtude kohta peab arvamuse andma Riigi Infosüsteemi Amet ja sõjaliste ohtude kohta Kaitsevägi.

Riskianalüüsi osad

Riskianalüüs koosneb vähemalt järgmistest osadest:

1. koostaja andmed, sh ees- ja perekonnanimi ning kontaktandmed;
2. analüütiline osa;
3. vajaduse korral riskianalüüsi selgitavad tabelid ja joonised;

4. riskianalüüsi kokkuvõte.

Riskianalüüsi koostamine

Riskianalüüsi koostaja selgitab välja võimalikud ohud, võttes aluseks üleriigilise riskianalüüsi tulemused, kirjeldab neid vastavalt objekti kategooriale kogeuste, uuringute või muu teabe põhjal ning annab hinnangu ohu realiseerumise tõenäosusele ja selle tagajärgedele.

Ohu realiseerumise tõenäosusele antavas hinnangus lähtutakse statistilistest andmetest ja muudest dokumenteeritud arvestuslikest, analüütilistest või muul viisil tõestatud andmetest ning teiste asutuste hinnangutest.

Ohu realiseerumise tõenäosuse hinnang antakse järgmise viie aasta kohta. Kui ohu realiseerumise tõenäosust ei ole võimalik hinnata, antakse hinnang ohu realiseerumise tõenäosusele, lähtudes muudest mõõdetavatest kriteeriumidest.

Ohu realiseerumise tagajärgi analüüsitakse eelkõige järgmistest valdkondadest lähtuvalt:

1. inimeste elu ja tervis;
2. vara;
3. teave;
4. ETO objektide puhul elutähtsate teenuste toimepidevus;
5. asutuse põhitegevus ja maine.

Ohu realiseerumise tagajärgede analüüsimisel võib arvestada ebasoovitavat mõju ka muudele kvantitatiivselt või kvalitatiivselt mõõdetavatele valdkondadele, mis toovad paremini esile ohu realiseerumise võimalikud tagajärjed.

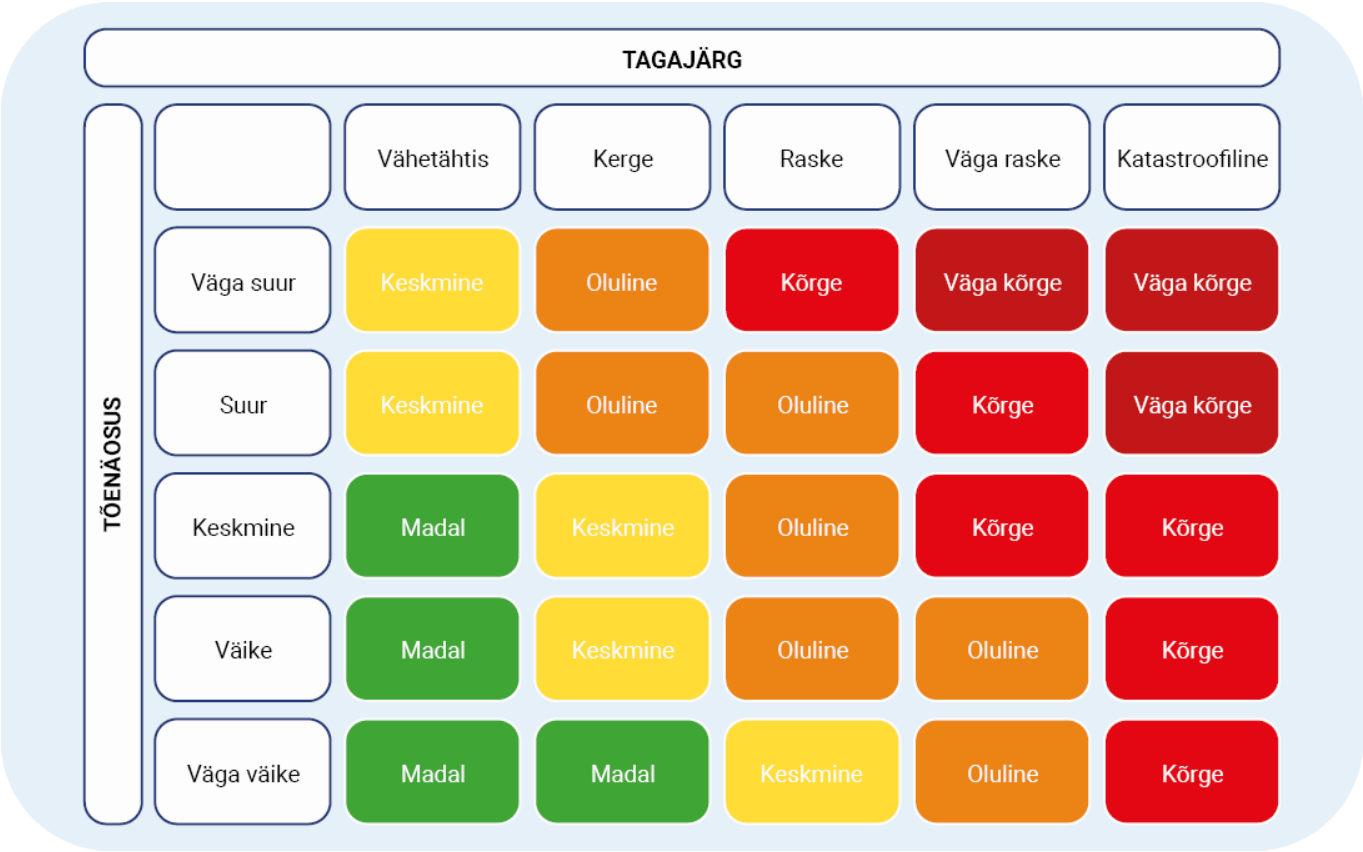
ETO objekti puhul nimetatakse eraldi tagajärjed selle objektiga seotud elutähtsa teenuse toimimisele.

Ohu realiseerumise tagajärgedele antakse raskusaste ning seda põhjendatakse. Ohu realiseerumise tagajärgede koondhinnang antakse raskeima tagajärje järgi.

Riskiklassi määramine

Ohu realiseerumisele määratakse riskiklass, arvestades ohu realiseerumise tõenäosust ja tagajärje raskusastet.

Joonis 4. Riskiklassid

Riskianalüüsi kokkuvõte

Riskianalüüsi kokkuvõttes esitatakse ohtude kirjeldused ja riskiklassid. B-kategooria objektide puhul esitatakse kokkuvõttes ka tagajärjed elutähtsa teenuse toimepidevusele.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.4.3. Turvaplaan

Alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdaja on kohustatud kinnitama turvaplaani ühe aasta jooksul objekti alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramisest arvates. Turvaplaan koosneb järgmistest osadest:

1. koostaja andmed, sh ees- ja perekonnanimi ning kontaktandmed;

2. ehituslikud, tehnilised ja töökorralduslikud meetmed ohu ennetamiseks, tõkestamiseks ja selle realiseerumise tagajärgede leevendamiseks lähtuvalt riskianalüüsis määratud riskiklassist;
3. ülevaade füüsilise kaitse miinimummeetmete rakendamisest, sh seos riskianalüüsiga ning meetme rakendamise hetkeseis;
4. füüsilise kaitse miinimummeetmete rakendamise erandi ja muu kaitsemeetme kohaldamise põhjendus;
5. ülevaade lisaturvameetmete rakendamisest, sh lisaturvameetmete rakendamise korraldus objektil;
6. lisaturvameetmete rakendamise erandi ja muu kaitsemeetme kohaldamise põhjendus;
7. kiirreageerimise kaart;
8. turvaplaani ankeet.

Turvaplaan:

1. kirjeldab kaitsemeetmete rakendamiseks olemasolevaid ja vajaminevaid ressursse;
2. võib olla koostatud ühel territooriumil asuvate objektide kohta või mitme muul viisil seotud objekti kohta ühiselt, kui see on vajalik turvaplaani rakendamiseks;
3. võib sisalduda objekti valdaja muus dokumendis (nt asutuse/isiku kriisiplaan või ka sisekorraeeskiri), juhul kui turvaplaan on nimetatud dokumendi muudest osadest või dokumendi sisust selgelt eristatav.

Kinnitatud turvaplaan edastatakse Kaitsepolitseiametile, Politsei- ja Piirivalveametile ning Kaitseväele, et neil oleks ohule reageerimisel vajalik teave objektil rakendatavate kaitseabinõude kohta.

Kui B-kategooria objekti valdaja on elutähtsa teenuse osutaja, edastab ta kinnitatud riskianalüüsi ja turvaplaani ka elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale.

Ava kõik

Kiirreageerimise kaart

Turvaplaani osana koostatav kiirreageerimise kaart on objektil objekti kaitse tagamiseks kasutatav mõõtkavaline hoone korruste ja lõigete plaan koos ruumide asetusega ning selle juurde kuuluvate objekti kaitse tagamiseks vajalike andmetega, lisaks muu hoonet iseloomustav lihtsustatud joonis. Kiirreageerimise kaart koostatakse vaid alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määratud hoone kohta või selle hoone kohta, mis asub objektiks määratud maa-alal või kus asub objektiks määratud seade ja mis on seotud selle seadme toimimisega. Objekti valdaja on kohustatud hoidma kiirreageerimise kaarti viisil, mis tagab selle kättesaadavuse operatiivtöö tegijale objektil.

Ajutine turvaplaan

Objekti valdaja on kohustatud koostama ajutise turvaplaani:

1. kui objekt on määratud ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks;
2. enne turvaplaani kinnitamist, kui objekt on määratud alaliselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks.

Objekti valdaja on kohustatud koostama ajutise turvaplaani 30 päeva jooksul objekti alaliselt või ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks määramisest arvates. Kui objekt määratakse ajutiselt kaitstavaks olulise tähtsusega objektiks, on objekti valdaja kohustatud koostama ajutise turvaplaani kolme päeva jooksul. Ajutise turvaplaani võib koostada ühel territooriumil asuvate objektide kohta või mitme muul viisil seotud objekti kohta ühiselt, kui see on vajalik ajutise turvaplaani rakendamiseks.

Ajutises turvaplaanis märgitakse vähemalt:

1. objekti ohutaseme muutmise kord objekti valdaja poolt;
2. lisaturvameetmete rakendamise kord;
3. lisaturvameetmete rakendamise eest vastutavate isikute kontaktandmed.

Turvaplaani uuendamine

Objekti valdaja on kohustatud uuendama turvaplaani vähemalt üks kord kahe aasta jooksul.

Objekti valdaja on kohustatud uuendama turvaplaani erakorraliselt 30 päeva jooksul, kui:

1. oluliselt muutub ohu realiseerumise tõenäosus või ohu realiseerumise võimalik tagajärg;
2. oluliselt muutuvad objekti turvalisuse tagamiseks rakendatud meetmed;
3. objektil või selle vahetus läheduses on toimunud sündmus, mis ohustab objekti turvalisust;
4. muutuvad objekti valdaja, omaniku või objekti andmed.

Turvaplaani erakorralisel uuendamisel teavitab objekti valdaja kirjalikult Kaitsepolitseiametit, Politsei- ja Piirivalveametit ning Kaitseväge turvaplaanis tehtud muudatustest. See nõue võimaldab nimetatud asutustel olla jooksvalt kursis võimalike muudatustega, mis võivad olla seotud nt investeeringutega, personali täiendava väljaõppega, aga kindlasti ka teisenenud julgeolekuolukorraga või -ohtudega. Teavitamine on vajalik, et Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsevägi saaksid teha vajaduse korral muudatuse ka oma plaanides.

Kui objekti valdaja on elutähtsa teenuse osutaja, teavitab ta muudatustest ka elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajat.

Turvaplaani kooskõlastamine

Turvaplaan kooskõlastatakse enne kinnitamist Kaitsepolitseiametiga. Kaitsepolitseiamet küsib enne turvaplaani kooskõlastamist Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitseväe, Riigi Infosüsteemi Ameti ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti arvamust rakendatavate kaitseabinõude kohta. On oluline, et ohtusid vaadatakse 360 kraadi, mis tähendab seda, et küberturvalisuse nõuete kohta peab arvamuse andma Riigi Infosüsteemi Amet ning võimaluse kohta kasutada elektroonilise side seaduses sätestatud raadioside piiramist – Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet (TTJA).

Alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdaja nõustamine

Kaitsepolitseiamet, Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsevägi, Riigi Infosüsteemi Amet ning TTJA nõustavad oma pädevuse piires A-, B-, C- ja F-kategooria objekti valdajat mehitamata õhusõidukist (MÕS) tuleneva ohu tõrjumiseks rakendatavate kaitseabinõude vallas.

Asutuste pädevusse kuuluv nõustamisülesanne tähendab, et kui alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti (siin peatükis edasi "objekti") valdaja pöördub MÕS-ist lähtuva ohu seireks või tõrjeks vajalike seadmete või passiivsete kaitsevahendite kavandamise või rakendamisega seotud küsimustes riigiasutuse poole, on asjaomase asutuse ülesanne nõustada objekti valdajat oma pädevusse kuuluvates küsimustes.

Näiteks on TTJA ülesanne hinnata objektipõhiselt, kas ja milliseid elektroonilise side häirimise vahendeid, sh droonitõrjepüsse, võib taristu kaitseks kasutada viisil, mis ei häiri muu hulgas lennuliiklust.

Riigi Infosüsteemi Amet (RIA) nõustab küberturvalisuse küsimustes, et tagada näiteks seireandmete turvaline edastamine.

Kaitsepolitseiamet nõustab jätkuvalt organisatsioonisisese julgeolekuohu hindamisel, näiteks töötajate tegevusest tulenevate riskide, sh sagedase reisimise tõttu kõrgendatud julgeolekuriskiga riikidesse, ning kaitstava objekti turvalise perimeetri kavandamise küsimustes.

Nõustamine võib toimuda seminaride või teabepäevade vormis, et suurendada objekti valdajate teadlikkust võimalikest ohtudest ja nende maandamise meetmetest. Näiteks võib tutvustada mehitamata õhusõidukite omadusi ja kasutusviise relvakonfliktides, sh nende suurust, lennukiirust, lõhkeaine kandevõimet jm taristukaitse kavandamisel olulisi näitajaid. Selline teave aitab objekti valdajatel kavandada objekti kaitsemeetmeid ning hinnata võimalikke ohte. Nõustamisülesanne ei tähenda asutusele riikliku järelevalve ülesande panemist.

Kaitseabinõude rakendamise vajadus lähtub objekti riskianalüüsist ning on kohustuslik objekti valdajale. Elutähtsate teenuste osutajate, sh objekti valdajate nõustamist taristu füüsilise ja küberturvalisuse vallas koordineerib Riigikantselei ning teeb seda koostöös Politsei- ja Piirivalveameti, Kaitsepolitseiameti, Riigi Infosüsteemi Ameti, TTJA ja Kaitseväega.

Alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti turvameetmed

Eristatakse alaliselt kaitstaval olulise tähtsusega objektil rakendatavaid füüsilise kaitse nn miinimummeetmeid ning täiendavaid kaitsemeetmeid. Täiendavate kaitsemeetmete rakendamisel lähtutakse objekti ohutasemest ja turvaplaanist. Ohutaseme rakendamine on vajalik võimalike rünnete ennetamiseks ning nende tagajärgede minimeerimiseks. Ohutaseme kehtes-amine annab võimaluse teha objektil ettevalmistusi, kui pädevate asutuste ohuhinnangu või muu info põhjal on teatud olukorras rünnaku toimumine oluliselt tõenäolisem kui varem. Ohutaseme kehtestamise eesmärk on teha rünnete ennetamiseks või nende tagajärgede minimeerimiseks muudatusi töökorralduses või lisada täiendavaid kaitsemeetmeid.

Füüsilise kaitse miinimummeetmed

Alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdaja on kohustatud rakendama objekti füüsilise kaitse miinimummeetmeid. Kui objekt moodustab osa ehitisest või kinnistust, rakendatakse füüsilise kaitse miinimummeetmeid üksnes sellel osal.

Lisaturvameetmed

Alaliselt kaitstava olulise tähtsusega objekti valdaja on kohustatud rakendama ohutaseme kehtestamisel objekti lisaturvameetmeid. Kui objekt moodustab osa ehitisest või kinnistust, rakendatakse lisaturvameetmeid üksnes sellel osal.

Viimati uuendatud 25.09.2026

1.5. Kriisiülesanded

KORKS koondas varasema hädaolukordade ja erakorralise seisukorra lahendamise, elutähtsate teenuste tagamise, KOVi ja riigikaitseülesannete täitmise terviklikuks kriisiülesannete süsteemiks.

Kriisiülesanded on üksnes need ülesanded, mis on kriisiülesannetena sõnaselgelt määratud või täitmiseks antud. Kõik elutähtsa teenuse osutajad (ETO) on samuti püsiva kriisiülesande (PKÜ) täitjad. Kokkuvõttes on kõik kriisiülesanded koondatud ühtsesse süsteemi, mis hõlmab ülesannete täitmist ja teenuse osutamist nii tsiviil- kui ka riigikaitselise kriisiolukorra korral.

KORKS lõi kriisiülesannete kontseptsiooni, et lihtsustada ja muuta läbipaistvamaks ülesandeid, mille täitmine on vajalik kriiside lahendamise või nende mõju leevendamisega seotud tegevusteks (§ 12).

Nii saab KOV kriisiolukorras keskenduda kriisiülesannete täitmisele: elutähtsate teenuste tagamisele (veevarustus, kanalisatsioon, kaugküte, teede korrashoid), oma territooriumil evakuatsioonikohtade määramisele, nende kasutuselevõtmisele ja pidamisele, ulatuslikule evakuatsioonile kaasaaitamisele (sh toidu ja joogivee võimaldamisele) ning olulisemate sotsiaal- ja haridusteenuste pakkumisele (§ 13).

ETO kohustus püsiva kriisiülesandena on teenuse toimepidevuse tagamine ja teenuse osutamine (nõuded, mida täpsustati juba 2024. aastal CER-direktiivi ülevõtmisega) ning seda ka riigikaitselise kriisiolukorra korral (§ 12 lg 2).

Kriisiülesanded määratakse ühise planeerimise käigus lähtudes ministeeriumite, asutuste, kohalike omavalitsuste ja ettevõtete igapäevastest ülesannetest (ülesannete jäävuse põhimõte), mille täitmisele

tuleb ohu realiseerumisel keskenduda. Kriisiülesannete täitmine on kriisiolukorra ajal prioriteet ning vajadusel tuleb teised ülesanded kriisiülesannete kõrval ära jätta (kui õigusruum seda võimaldab) või täita neid väiksemas mahus. Kriisiülesannete täitmise maht ja prioriteetsus sõltub konkreetse sündmuse olemusest ja ulatusest ning seda võetakse valmisoleku kujundamisel arvesse.

Konkreetne ülesandepüstitus kriisiülesandena annab asutusele või isikule selgema ootuse, millise ülesande täitmist (ja millisel moel ning kelle jaoks? – küsimused, millele annab vastuse planeerimine) valmisoleku kujundamisel oodatakse. Teiste funktsioonide seas seovad kriisiülesanded siseriikliku tegevuse NATO kollektiivkaitsega – kriisiülesanded sisaldavad seitset

NATO-s kokku lepitud kerksuse põhinõuet liikmesriikidele (ingl *NATO's seven baseline requi-rements for national resilience*) ja NATO kriisireguleerimise meetmeid (ingl *NATO Response Measures*).

Kriisiülesanded on ühetaolised kõigis tegevustes ja nende kaudu suhestuvad ministeeriumid, asutused ja kohalikud omavalitsused ühiste stsenaariumide ja õppuste ning ühise planeerimisega, sh ühise õigusruumiga. See omakorda tähendab, et kõikideks kriisideks valmistutakse ühtselt. Nii arvestatakse riigikaitselisteks kriisiolukordadeks valmistumisel kõikide ohtudega ning kavandatakse meetmed kriiside ennetamiseks ja lahendamiseks.

Kriisiülesande planeerimise ja rakendamise, sh toimepidevuse eest vastutab iga püsiva kriisiülesandega asutus ja isik. See hõlmab endas ka ministeeriumi vastutust valitsemisalas olevate asutuste ja isikute kriisiülesannete planeerimisel ja rakendamisel ning elutähtsa teenuse korraldaja vastutust elutähtsa teenuse osutaja kriisiülesande planeerimisel ja täitmisel.

Kõik kriisiülesandega asutused peavad tagama toimepidevuse – see tähendab asutuse töökorralduse läbimõtlemist, et kriisiülesannete täitmisega jätkatakse ning enda inimeste turvalisus tagatakse ka ootamatuste ilmnemisel. Valitsusasutuste valmidustase ja objektikaitse regulatsioon on samuti osa **toimepidevusest**.

Kriisiülesannete alusel hindab Riigikantselei koostöös ministeeriumitega kriisiolukorraks valmisolekut (§ 9 lg 3) ning Päästeamet kohalike omavalitsuste valmisolekut (§ 11 lg 1 p 4).

Kriisiülesandeid on kahte tüüpi: püsiv kriisiülesanne ja **ühekordne kriisiülesanne**.

Viimati uuendatud 25.09.2026

1.5.1. Püsiv kriisiülesanne

Mis on püsiv kriisiülesanne?

Püsiv kriisiülesanne on seotud asutuse või juriidilise isiku põhiülesandega, mida tuleb täita nii kriisiolukorras kui ka enne seda (§ 12 lg 2). Püsiv kriisiülesanne ei sõltu konkreetse ohu realiseerumisest – ülesanne on püsiv, kuid selle täitmise vajadus, maht ja viis võivad erineda sõltuvalt sellest, kas tegemist on näiteks loodusõnnetuse, pandeemia või riigikaitselise kriisiolukorraga.

Püsiv kriisiülesanne võib olla seotud nt elutähtsa teenuse osutamisega, sotsiaalteenuse tagamisega, kriisijuhtimisega või ulatusliku evakuatsiooni korraldamisega.

Püsivad kriisiülesanded on elutähtsa teenuse osutamine, täidesaatva riigivõimu, KOV-ide, teatud ettevõtete ja avalike juriidiliste isikute kriisiülesanded (§ 12).

Kuidas erineb püsiv kriisiülesanne elutähtsa teenuse osutamisest?

Elutähtis teenus (§ 81 lg 1) on kõigile hädavajalik alusteenus, mis peab olema tagatud kogu aeg, nii tavaolukorras kui ka kriisiolukorra ajal. Eestis on 22 elutähtsat teenust (vt § 81 lg 3). Need hõlmavad tervishoidu, toidu ja ravimitega varustamist, energia- ja veeteenuseid, side- ja andmesideühendusi, transpordi põhitaristut ning finantssüsteemi toimimist.

Elutähtsat teenust on oluline osutada igas olukorras. Püsivad kriisiülesanded on osa põhiülesannetest, mille täitmist jätkatakse kriisiolukorras või mille täitmist alustatakse kriisiolukorras (nt sõjaline kaitse, rahvusvahelise abi vastuvõtmine).

Elutähtsad teenused on seotud Euroopa Liidu direktiividega, neid hinnatakse eri kriteeriumite ja vastava metoodika alusel ning neile kohaldub Euroopa Liidu regulatsioon (eeskätt CER-direk-tiiv). Püsiv kriisiülesanne on riigisisene mehhanism, millega oleksid riigile ja ühiskonnale olulised teenused peale elutähtsate teenuste samuti teatud tasemel tagatud.

Kes täidavad püsivat kriisiülesannet (PKÜ)?

Püsiv kriisiülesanne määratakse enne kriisiolukorda juriidilise isiku ülesannetest, tegevusalast või eesmärgist lähtudes ning juriidiline isik või asutus peavad looma valmiduse selle täitmiseks. See tähendab, et konkreetsele juriidilisele isikule määratav püsiv kriisiülesanne peab olema seotud tema igapäevase tegevusalaga, milleks tal on vajalikud teadmised ja oskused ning vahendid ja personal. Näiteks tervishoiuteenuse osutaja püsiv kriisiülesanne lähtub tema tavapärasest tegevusest, kuid valmisoleku kujundamisel tuleb läbi mõelda, kuidas jätkata tervishoiuteenuse osutamist olukorras, kus abivajajate arv või teenuse osutamise tingimused tavapärasest oluliselt erinevad.

Ava kõik

PKÜ määratlus

PKÜ määratluses on kolm tingimust:

1. ülesannet on vaja täita selleks, et kriisiolukord lahendada või lahendamist toetada, nt elektrienergia tootja kohustus toota elektrit, sest elektrita ei ole võimalik osutada elanikele vajalikke teenuseid;
2. püsivat kriisiülesannet täidetakse kriisiolukorra lahendamiseks. See ei tähenda, et sama ülesannet ei võiks isik või asutus täita tavapärase tegevuse käigus. Tegemist on ülesandega, mille riik on kriisiolukorraks valmistumisel hinnanud niivõrd oluliseks, et isikul või asutusel tuleb mõelda läbi ja luua võimalus täita teatud ülesandeid erinevate ohtude realiseerumisel ning kriisiolukorrasajal, sh riigi seatud tingimustel, näiteks elektritootmine on oluline ka tavaolukorras, kuid tuleb läbi mõelda, kuidas elektrit toodetakse ja milliste kriteeriumite alusel elanikkonnale, ettevõtetele ja riigiasutustele elekter tagatakse erinevate ohtude realiseerumisel ning kriisiolukorras; teenuse osutamise standardid erinevad oluliselt tava/rahuajast;
3. püsiva kriisiülesandena on käsitatav vaid see ülesanne, mis on juriidilisele isikule või asutusele seadusega või selle alusel sõnaselgelt määratud, näiteks jäämurdmine, tervis-hoiuteenuse osutamine või riigi tegevusvaru moodustamine.

Juriidiliste isikute ja KOV-ide püsivad kriisiülesanded määratakse seaduses või seaduse alusel, ametiasutuste omad seaduses või riigi kriisiplaanis. PKÜ-ga organisatsioonid peavad tagama teenuse toimepidevuse nii enne kriisiolukorda kui ka kriisiolukorra ajal, sealhulgas riigikaitselises kriisiolukorras.

Tabel 6. Kriisiülesannete määramine

Kellele määratakse PKÜ	Mille alusel PKÜmääratakse	Õiguslik alus
Ministeerium ja muu täidesaatva riigivõimu asutus	Püsiv kriisiülesanne tuleneb Vabariigi Valitsuse seaduses, muus seaduses või seaduse alusel antud õigusaktides sätestatud ülesannetest ja vastutusvaldkonnast	§ 12 lg 3
Ministeerium ja muu täidesaatva riigivõimu asutus	Püsiva kriisiülesande sisu ning selle täitmise aeg, viis, ulatus ja muud tingimused võib täpsustada seaduses, selle alusel antud õigusaktis või riigi kriisiplaanis	§ 12 lg 4
Ministeerium ja muu täidesaatva riigivõimu asutus ministri vastutusvaldkonnas	Ministri vastutusvaldkonnas olevad püsivad kriisiülesanded määrab peaminister oma korraldusega, lähtudes riigi kriisiplaanist	§ 12 lg 5
Kohaliku omavalitsuse üksus	Püsiv kriisiülesanne määratakse seaduses. Vajaduse korral määratakse selle täitmise aeg, viis, ulatus ja muud tingimused seaduses, selle alusel antud õigusaktis või kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaanis	§ 12 lg 7

Kellele määratakse PKÜ	Mille alusel PKÜmääratakse	Õiguslik alus
Juriidiline isik ja füüsilisest isikust ettevõtja	Püsiv kriisiülesanne määratakse seaduses. Vajaduse korral määratakse selle täitmise aeg, viis, ulatus ja muud tingimused seaduses, selle alusel antud õigusaktis või kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaanis	§ 12 lg 8
Elutähtsa teenuse osutaja	Elutähtsad teenused määratakse seadusega (KORKS § 81 lg 3). Elutähtsa teenuse osutaja määrab elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja haldusaktiga	§ 12 lg 2, § 83 lg 3

Seadus võimaldab püsivat kriisiülesannet vajaduse korral täpsustada. Lisaks ülesande sisule võib seaduses, sellel tuginevas õigusaktis või riigi kriisiplaanis määrata ka püsiva kriisiüles-ande täitmise aja, viisi, ulatuse ning muud täitmise tingimused (§ 12 lg 4). Ühtlasi võib nt elutähtsa teenuse korraldaja (ETKA) toimepidevuse nõuete määruses ette näha teenuse tasemete langetamist, et kriisiolukorras teenust tagada. Nt võib kriisiolukorras olla vajalik tervishoiuteenuse osutajal keskenduda erakorralise abi andmisele ning selleks vähendada plaanilise ravi osutamist. Selline olukord esines 2020. aasta märtsis, kui Vabariigi Valitsus kuulutas COVID-19 pandeemia tõttu välja eriolukorra ning haiglates peatati plaaniliste haigete vastuvõtt.

Püsiva kriisiülesande sisu ning selle täitmise tingimused võib ette kindlaks määrata või täpsustada seaduses, selle alusel antud õigusaktis või riigi kriisiplaanis (§ 12 lg 4). Ohu realiseerumisel võib siiski tekkida vajadus otsustada, millal ülesannet täitma hakatakse, kas seda täidetakse täies või vähendatud mahus ning millal ülesande täitmine lõpetatakse. KORKS määrab selleks pädevad otsustajad sõltuvalt sellest, kelle püsiva kriisiülesandega on tegemist.

Tabel 7. Püsiva kriisiülesande täitmist puudutavad kriisiaegsed otsused

Kelle püsiva kriisiülesande täitmise üle otsustatakse	Kes otsustab	Mida võib otsustada	Õiguslik alus
Elutähtsa teenuse osutaja	Elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja	Võib otsustada püsiva kriisiülesande täitma hakkamise või täitmise lõpetamise ning täitmise aja, viisi ja ulatuse, sealhulgas vähendatud ulatuses täitmise. Vajaduse korral võib teha elutähtsa teenuse osutajale ettekirjutuse osutada teenust kehtestatud nõuetest erineval viisil ja ulatuses, kui see on vajalik ulatusliku katkestuse ärahoidmiseks või teenuse taastamiseks ning teenuse osutaja on selleks suuteline	§ 12 lg 11 p 1, § 82 lg 11

Kelle püsiva kriisiülesande täitmise üle otsustatakse	Kes otsustab	Mida võib otsustada	Õiguslik alus
Kohaliku omavalitsuse üksus	Valla- või linnavalitsus	Võib otsustada püsiva kriisiülesande täitma hakkamise või täitmise lõpetamise ning täitmise aja, viisi ja ulatuse, sealhulgas vähendatud ulatuses täitmise	§ 12 lg 11 p 2
Täidesaatva riigivõimu asutus	Kriisiolukorra juht või tema volitatud haldusorgan	Võib otsustada püsiva kriisiülesande täitma hakkamise või täitmise lõpetamise ning täitmise aja, viisi ja ulatuse, sealhulgas vähendatud ulatuses täitmise, kui otsus mõjutab kriisiolukorra lahendamise eesmärgi täitmist või Vabariigi Valitsuse tegevuse ühtsust ja koordineeritust	§ 12 lg 12 p 1
Täidesaatva riigivõimu asutus	Asutuse juht	Võib otsustada püsiva kriisiülesande täitma hakkamise või täitmise lõpetamise ning täitmise aja, viisi ja ulatuse, sealhulgas vähendatud ulatuses täitmise, kui otsus jääb asutuse pädevusse ning seaduses, selle alusel antud õigusaktis või riigi kriisiplaanis ei ole sätestatud teisiti	§ 12 lg 12 p 2

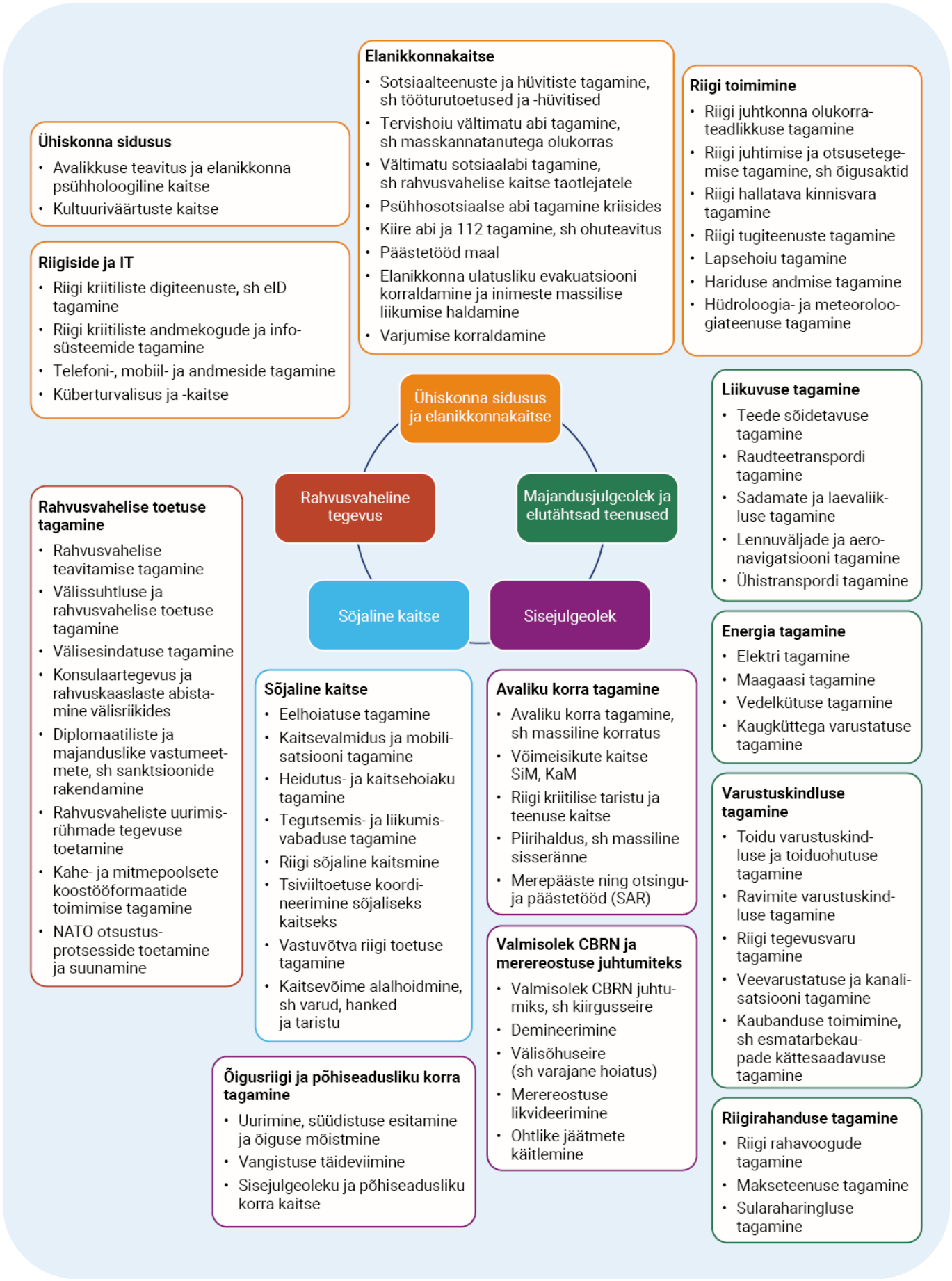
PKÜ seos JPA-ga

Riigi tasandil moodustavad olulise osa püsivatest kriisiülesannetest varasemad laia riigikaitse raamistikus määratud riigikaitseülesanded, mis on nüüd KORKS-is ümber kujundatud püsiva-teks kriisiülesanneteks. Püsivateks kriisiülesanneteks muutusid 67 varem riigikaitseülesannetena loetletud ülesannet (vaata lähemalt: **riigikaitseülesanded**), millele on määratud kindel vastutav ministeerium, asutus ja osapooled, kellega koostööd teha. Need ülesanded on jaotatud viide tegevusliini, mis on kirjeldatud dokumendis **„Eesti julgeolekupoliitika alused 2026**".

1. **Ühiskonna sidusus ja elanikkonnakaitse**: kaitsetahte ja ühiskonna ühtsuse tugevdamine, elanikkonna teadlikkuse suurendamine ning elanikkonnakaitse ja valmisolek kriisideks. Selleks tuleb tagada, et kõik ühiskonnagrupid tunneksid end kaasatuna ning et riik ja ühiskond suudaksid võimalike kriiside järel kiiresti taastuda.
2. **Majandusjulgeolek ja elutähtsad teenused**: tagada tuleb elutähtsate teenuste ja majanduse vastupidavuse suurendamine, strateegilise varu loomine ning arendamine, samuti elutähtsate teenuste – energia, transport ja side – toimepidevuse tagamine. Üks eesmärk on seejuures vähendada sõltuvust ebausaldusväärsetest tootjatest ning tagada piisav teenuste osutamine ühiskonna toimimiseks kriisiajal.
3. **Sisejulgeolek**: õiguskaitseasutuste töö tähtsustamine, et ennetada ja reageerida siseohtudele – oht põhiseaduslikule korrale, terrorism, organiseeritud kuritegevus ja küberohud.
4. **Sõjaline kaitse**: et heidutada vastast sõjalist konflikti alustamast, võtab Eesti tugevdatud kaitsehoiaku, mis tugineb iseseisvale kaitsevõimele ja kollektiivkaitsele. Eesmärgi saavutamiseks on valitsus otsustanud kaitsekuludeks eraldada 5% SKP-st.

Rahvusvaheline tegevus: Eesti seisukohtade toetuseks partnerite ja liitlaste seas.

Joonis 5. JPA viis tegevusvaldkonda

Riigi toimimiseks vajalikud teenused

Püsiva kriisiülesandena lisandusid riigi toimimiseks vajalikud teenused (mis ei ole elutähtsa teenuse osutamine või selle toimepidevuse korraldamine).

Tabel 8. KORKS-iga lisandunud püsivad kriisiülesanded

Teenus	Teenuse osutaja
Finants-ETO-de järelevalve ja finantskriisi lahendamine	Finantsinspektsioon
Jäämurdmine	Piirkondlik jäämurdeteenuse osutaja
Konteiner- ja veeremkauba lastimine ja lossimine elutähtsa teenuse osutamiseks	Sadamaoperaator
Kriitilise tähtsusega side, mereraadioside ja operatiivraadioside toimimine	Riigiside teenust tagav SA
Kriisiülesannete täitmine, töötutoetuste maksmine ning töötute, töövõime ja töövõimetoetuse, töötutoetuse ning kindlustatute ja hüvitiste maksmise üle arvestuse pidamine	Eesti Töötukassa
Lennuvälja käitlejale lennujulgestusmeetmete kohaldamise tagamine	Lennujulgestusteenuse osutaja
Lennuvälja käitlejale maapealse käitluse teenuste osutamine, v.a toitlustusteenus	Maapealne teenindaja
Liiniveo tagamine lepingu või haldusakti kohaselt	(Parvlaeva) liinivedu tegevvedaja
Mittesõjalise rahvusvahelise abi kaasamine ning riigi tegevusvaru moodustamine, haldamine ja kasutusele võtmine	Eesti Varude Keskus
Reisijatevedu vastavalt veoeeskirjale ja seaduses sätestatud korrale	Avalikku reisijatevedu osutav raudtee-ettevõtja
Riigi sõjalise kaitse ettevalmistamine, Eestielanike turvalisuse suurendamises ja tagamises osalemine, tegevliikmetele sõjalise väljaõppe andmineja korraldamine ning vajaduse korral riigikaitseobjektide ja riigikaitsel kasutatava vara ja Eestivälisesinduste valve tagamine	Kaitseliit
Riigi õigusabi osutamine füüsilisele isikule kriisiolukorra ajal	Advokatuur / riigiõigusabi teenuse osutaja

Teenus	Teenuse osutaja
Sõjalise kauba tootmine ja tehnilise abi osutamine	Kaitsetööstusettevõte
Tervisekassa seaduses sätestatud ülesannete täitmine	Tervisekassa
Tervishoiuteenuse osutamine tervishoiuteenuste korraldamise seaduses ning tsiviilkriisi ja riigi-kaitse seaduses ning neist lähtuvalt kehtestatud nõuete kohaselt	Tervishoiuteenuse osutaja (kes ei ole ETO)
Toidu jaekaubandus	Toidu jaekaubandusega tegelev ettevõtja, kelle valdkonna eest vastutav minister on määranud PKÜ asutuseks
Vangla toimepidevuse tagamine ja vangistuse täideviimine	Vangla
Võrgu toimimise tagamine maagaasiga varustavale võrguettevõtjale	Võrgu või selle osa arendamise või käigus pidamise teenust osutav isik

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.5.2. Püsiva kriisiülesande täitmiseks valmistumine

Püsiva kriisiülesande tulemuslik täitmine algab kriisieelsest ettevalmistusest. Selleks tuleb hinnata riske, koostada kriisiplaan, tagada ülesande toimepidevus ning kontrollida ja arendada valmisolekut õppuste kaudu.

Riskianalüüsi koostamine (vaata ka **ptk 1.1. Riskianalüüs**)

Kõik püsiva kriisiülesandega asutused ja isikud peavad tegema riskianalüüsi. PKÜ riskianalüüsi koostamise peamine eesmärk on selgitada välja üleriigilisest riskianalüüsist tulene-vate ja muude ohtude mõju ülesannete täitmisele ja toimepidevusele (§ 18 lg 1).

Kriisiplaani koostamine (vaata ka **ptk 1.2. Kriisiplaan**)

Kriisiülesandega riigiasutustel, ettevõtetel ja kohalikel omavalitsustel on kohustus planeerida kriisiülesande täitmine, sh mõelda, millise ressursiga seda osutatakse. Kriisiplaan kirjeldab asutuse või isiku vastutusel olevate olukordade lahendamist, teiste asutuste toetamist olukorra lahendamisel ning enda toimepidevuse tagamist kriisiülesannete täitmiseks. Kriisiplaanide koostamisel tuleb koostöös partneritega lahendada ka riskianalüüsis tuvastatud ristsõltuvused (§ 20 lg 1).

Kui asutus, kohalik omavalitsus või elutähtsa teenuse osutaja on selgeks teinud kriitilised funktsioonid ja vajaliku inimressursi, saab tööandja määrata kriisiülesandega ameti- ja töö-kohad ning nimetada inimesed, kes on kohustatud neil töötama. Selliseid kohti võib määrata üksnes kriisiplaanis määratud ulatuses ja tingimusel, lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest – ainult nii palju, kui on sobiv ja vältimatult vajalik püsiva kriisiülesande või põhiseadusliku institutsiooni ülesannete täitmiseks vajaliku personali tagamiseks (§ 107 lg 4).

Kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamine kohustab töötajat riigikaitselises kriisis selle lahendamisse panustama (nt elektrikud, meedikud, teatud riigiasutuste töötajad, politseinikud). Kui inimene on samal ajal määratud Kaitseväes sõjaaja ametikohale, tuleb tema kriisiaegne roll (kas oma töökohal või Kaitseväe sõjaaja üksuses) kooskõlastada Kaitseressursside Ametiga. Nii tagatakse vajalik tööjõud nii kriitiliste funktsioonide täitmisel tsiviilsektoris kui ka Kaitseväe sõjaaja struktuuris.

Püsiva kriisiülesande täitmine eeldab sageli mitme asutuse ja organisatsiooni koostööd. See-tõttu tuleb kriisiplaani koostamisel tagada, et kõigil asjaosalistel oleks ülesannetest, vastutu-sest, sõltuvustest ning võimetest ja ressursist ühine arusaam. Kriisiplaani koostamisel teevad asutused koostööd, et tagada teadlikkus, millise ülesande täitmiseks ja millise ressursiga saab iga osapool panustada. Asutuse kriisiplaan esitatakse osalistele arvamuse avaldamiseks või kooskõlastamiseks.

Asutuse ja isiku kriisiplaan võetakse kasutusele ja rakendatakse:

1. enne kriisiolukorda asutuse või isiku juhi otsusel kriisiolukorda põhjustada võiva ohu tõrjumiseks (nt ulatuslikud päästesündmused vms);
2. kriisiolukorra ajal selle lahendamiseks (§ 20 lg 3).

Kriisiplaani koostamisel osalenud asutusel ja isikul on õigus teha ettepanek kriisiplaani kasu-tusele võtmise ja rakendamise kohta, kui püsiva kriisiülesandega asutus või isik seda ei tee. Näiteks võib ulatusliku nakkushaiguse leviku tõkestamiseks teha ettepaneku kriisiplaan kasutusele võtta ka kriisiplaani koostamisel osalenud haigla, kui Terviseamet seda ettepanekut ei tee.

Ava kõik

Toimepidevuse nõude tagamine

KORKS sätestab toimepidevuse nõude, kus iga tasand – riik, omavalitsus ja teenusepakkuja – peab kriisiolukorras jätkama põhiülesande täitmist.

Püsiva kriisiülesande täitja peab tagama, et ülesannet on võimalik täita ka toimepidevust ohustavates olukordades. Selleks tuleb määrata ülesande täitmiseks vajalikud kriitilised tegevused, hinnata ja maandada riske ning otsustada, millisel tasemel tuleb toimepidevus tagada (§ 23 lg 3 p 1–2).

Samuti tuleb kavandada tegevused toimepidevuse ohtude, häirete ja katkestuste puhuks, sh võrgu- ja infosüsteemide häirete korral, ning ette näha meetmed tegevuse taastamiseks. Valmisoleku tagamiseks tuleb määrata kriisirollid ja vajadusel asendajad, valmistada inimesed nende ülesannete täitmiseks ette ning vajaduse korral kehtestada toimepidevuse tagamise korraldus ja valmisolekutasemed (§ 23 lg 3 p 3–6).

Toimepidevuse tagamiseks tuleb kindlustada vajalikud vahendid ja varu, vajaduse korral määrata varuasukoht ning kavandada sinna ümberpaiknemine. Samuti tuleb määrata toimepi-devuse seisukohalt olulised objektid ning korraldada nende kaitse ja vajaduse korral varjumine.
Lisaks tuleb määrata toimepidevuse ülesannete täitmise eest vastutav isik ja kontaktpunkt (§ 23 lg 3 p 7–9).

Õppused ja harjutused

Vaata ka ptk **1.8. Kriisiolukorra lahendamise õppused**

Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik, sh ETO ja KOV ning Vabariigi Valitsus korraldavad õppusi, et kontrollida ja harjutada valmisolekut lahendada kriisiolukorda ja täita püsivaid kriisiülesandeid (§ 22 lg 2).

Vabariigi Valitsusel on kohustus korraldada kriisiolukorraks valmisoleku hindamiseks ning mitme asutuse ja juriidilise isiku kriisiplaani samaaegse rakendamise harjutamiseks vähemalt kord aastas riigikaitselise kriisiolukorra lahendamise õppus ning vähemalt üks kord nelja aasta jooksul mitmest sündmusest põhjustatud kriisiolukorra lahendamise õppus (§ 22 lg 1).

ETKA-l on kohustus korraldada õppusi, et kontrollida elutähtsa teenuse toimepidevust ja valmisolekut täita püsivat kriisiülesannet.

Ka kohalikel omavalitsustel tuleb harjutada õppustel kriisiplaani järgi tegutsemist.

Kriisiolukorraks valmistumist võib kontrollida ka harjutustega. Kuigi harjutustel võib kasutada ka õppuse põhimõtteid, on see olemuselt lihtsam ning selle korraldus ei ole seaduses reguleeritud. Harjutuste tegemise kohustus on KORKS-i alusel püsiva kriisiülesandega asutusel ja isikul ning põhiseaduslikel institutsioonidel, et toimepidevuse tagamiseks plaanitud tegevusi läbi harjutada (§ 23 lg 7).

Teabe saamine kriisiülesande täitmiseks

Kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel on kriisiülesande täitjatel õigus saada ülesande täitmiseks vajalikku teavet. Valmistumise etapis võimaldab kvaliteetne ja ajakohane teave nt hinnata riske ja koostada kriisiplaani. Kriisiolukorra ajal aitab asjakohase info õigeaegne kohalejõudmine selle

lahendamise eest vastutavate ja lahendamises osalevate asutuste ja isikuteni kaasa olukorra võimalikult kiirele ja tulemuslikule lahendamisele.

Seetõttu annab seadus kriisiülesandega asutustele ja isikutele – nii püsiva kui ka ühekordse kriisiülesande täitjatele, sh elutähtsa teenuse osutajatele, kohaliku omavalitsuse üksustele ja põhiseaduslikele institutsioonidele – õiguse saada ülesannete täitmiseks vajalikku teavet nii kriisiolukorraks valmistumisel kui ka kriisiolukorra lahendamisel (§ 129). See hõlmab avaliku teabe seaduse alusel peetavate andmekogude andmeid, mis ei ole isikuandmed, ning muud asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teavet, kui selle teabe väljastamist või sellele

juurdepääsu ei reguleeri mõni muu õigusakt. Isikuandmete töötlemise alused ja kord on sätestatud seaduses eraldi (§ 131–134) ning neid kohaldatakse üksnes vastavate tingimuste täitmisel.

Kriisiolukorraks valmistumise ja kriisiolukorra lahendamise käigus koostatakse ning kasutatakse sageli teavet, mille avalikuks tulek kahjustaks kriisiolukorra lahendamist või ülesande täitja toimepidevust. Seetõttu tuleb selline teave vajaduse korral tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks. See puudutab näiteks riskianalüüse, kriisiplaane, toimepidevuse tagamise lahendusi ning muud teavet, mida kasutatakse kriisiolukorraks valmistumisel või kriisiolukorra lahendamisel. Juurdepääsu-piirangut võib kehtestada üksnes põhjendatud ulatuses – ainult juhul, kui teabe avalikuks tulek kahjustaks kriisiolukorra lahendamist või teabevaldaja toimepidevust (§ 130).

Kui teabe kaitsmiseks ei piisa asutusesiseseks kasutamiseks tunnistamisest ning teave vastab riigisaladuse kaitse eeldustele, kohaldatakse sellele riigisaladuse ja salastatud välisteabe seadusest tulenevaid nõudeid.

Kriisiülesannete täitmine kriisiolukorras

Kriisiolukorras tuleb esmajärjekorras täita kriisiülesandeid (§ 36 lg 8) ning riigikaitselise kriisiolukorra heakskiitmise arutamine Riigikogus ei peata seda kohustust (§ 25 lg 6, vaata ka **ptk 3.1.1. Riigikogu**).

Püsiva kriisiülesande täitmise ulatus, viis ja täitmise alustamise aeg sõltuvad siiski konkreet-sest kriisiolukorrast ning riigi eesmärkidest selle lahendamisel. Kuigi püsiv kriisiülesanne on ette määratud, ei pruugi selle täitmine kriisiolukorras olla alati vajalik. Näiteks võib ülesande täitmiseks kavandatud ressurssi olla otstarbekam kasutada mõne olulisema või kiiremat sekkumist vajava ülesande täitmiseks. Seetõttu võimaldab seadus kriisiolukorras paindlikult otsustada püsiva kriisiülesande täitmise alustamise või lõpetamise ning vajaduse korral muuta selle täitmise aega, viisi või ulatust, sh täita ülesannet tavapärasest väiksemas või suuremas mahus. (seda käsitleti eespool - viide sinna).

Viimati uuendatud 29.09.2026

1.5.3. Ühekordne kriisiülesanne

Ettenägematutes olukordades võib riigikaitselise kriisiolukorra või eriolukorra ajal anda ka ühekordseid kriisiülesandeid (§ 15 lg 1 ja 2). Tegemist on erandliku meetmega, mida kasutatakse juhul, kui kriisiolukorra lahendamiseks või selle toetamiseks tekib ülesanne, mida ei olnud võimalik eelnevalt planeerida ning mille täitmiseks ei olnud võimalik tavapärases korras valmistuda (nt personali ette valmistada, varusid hankida jne). Näiteks kui kriisiolukorra ajal on püsiva kriisiülesandega tervishoiuteenuse korraldaja inimressurss ammendumas, antakse vältimatult vajalik ühekordne kriisiülesanne ilukliinikule võtta vastu pindmiste haavadega haavatuid ning õmmelda ja siduda haavad kinni või suunata ilukirurgid ja meditsiiniõed teise haiglasse tervis-hoiuteenuse osutaja tegevuse toetamiseks.

Ühekordse kriisiülesande võib anda kriisiolukorra juht või tema volitatud kriisiolukorra lahendamise eest vastutav valitsusasutus. Valitsusasutus võib ühekordseid kriisiülesandeid anda vaid kriisiolukorra juhi volituse alusel. Riigikaitselise kriisiolukorra ajal on ühekordse ülesande andmise õigus ka Kaitseväel ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusel (§ 15 lg 3). Kui isikule on riigikaitselise kriisiolukorra ajal antud mitu ühekordset kriisiülesannet, tuleb eelistada riigi sõjalise kaitse tagamiseks antud ülesande täitmist (§ 15 lg 4).

Ühekordse kriisiülesande andmisel tuleb määrata selle täitmise tähtaeg ning selle võib anda kuni kriisiolukorra lõppemiseni (§ 15 lg 6). Ülesande võib anda üksnes juhul, kui see on vajalik riigikaitselise kriisiolukorra või eriolukorra lahendamiseks või selle toetamiseks ning seda ei ole võimalik õigel ajal või piisavalt tulemuslikult täita täidesaatva riigivõimu asutustel, vabatahtlikel ega seaduses või selle alusel volitatud pädeval isikul (§ 15 lg 5).

Ühekordse kriisiülesande võib anda ka kohaliku omavalitsuse üksusele, kuid seda ei saa anda teistele põhiseaduslikele institutsioonidele (§ 15 lg 9).

Enne ühekordse kriisiülesande andmist võib selle andja haldusmenetluses välja selgitada, kas ülesande saaja on suuteline ülesannet täitma (§ 15 lg 8). Kui ülesande saaja ei saa talle antud ülesannet täita, peab ta sellest viivitamata teavitama ülesande andjat (§ 15 lg 7).

Viimati uuendatud 01.10.2026

1.5.4. Kriisiülesande täitmise hüvitamine, vastutus ja järelevalve

Ühekordse kriisiülesande täitmisega võib tekkida kulu, mille ülesande täitja katta jätmine ei oleks õiglane. Seetõttu hüvitatakse ühekordse kriisiülesande täitmise otsene kulu õiglases ulatuses (§ 162 lg

1).

Otsene kulu tekib vahetult kriisiülesande täitmise tõttu. Näiteks võib hotellile anda ühekordse kriisiülesande toitlustada kaitseväelasi või evakueerituid. Toiduainete soetamise ja toidu valmistamisega kaasneb hotellile täiendav kulu. Kui seda kulu ei hüvitataks, peaks ettevõtja kandma kulu, mis on tekkinud avalikes huvides täidetud kriisiülesande tõttu.

Seadus ei näe siiski ette igasuguse otsese kulu automaatset hüvitamist ning hüvitise saamiseks tuleb esitada taotlus (§ 162 lg 2). Hüvitise suurus peab olema õiglane ning selle määramisel hinnatakse juhtumi asjaolusid ja kulu põhjendatust. Hüvitist ei maksta, kui seda on võimalik saada mujalt. Samuti ei maksta hüvitist lahingutegevuses tekkinud kahju eest.

Üldjuhul maksab õiglase hüvitise riik, sest kriisiülesandeid ning asjade sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamise korraldusi annavad täidesaatva riigivõimu asutused. Vabariigi Valitsus võib määrusega täpsustada, milline valitsusasutus konkreetset hüvitist maksab.

Kui ühekordse kriisiülesande annab kohaliku omavalitsuse üksuse ametiasutus, maksab õiglase hüvitise kohalik omavalitsus. Seega kannab hüvitise maksmise kohustust see avaliku võimu kandja, kes ühekordse kriisiülesande andis.

Riik hüvitab ka osa kohaliku omavalitsuse kriisiülesannete täitmisega seotud kuludest. See hõlmab riiklike ülesannete täitmist (§ 14 lg 1), tavapärasest oluliselt suurema mahu või kuluga ülesannete täitmist ning teenuste osutamist inimestele, kes ei ole selle kohaliku omavalitsuse elanikud (§ 14 lg 3).

Kriisiülesanne tuleb täita määratud tingimustel ja ettenähtud ulatuses. Kriisiülesande täitmata jätmise, selle osalise täitmise või nõuetele mittevastava täitmise eest võib füüsilist isikut karistada rahatrahviga kuni 300 trahviühikut või arestiga. Juriidilise isiku puhul on maksimaalne rahatrahv 400 000 eurot (§ 178).

Püsiva kriisiülesande täitmise üle teeb riiklikku järelevalvet seaduses määratud pädev valitsusasutus. Kui seaduses ei ole järelevalve tegijat määratud, võib Vabariigi Valitsus järelevalve tegija määrata (§ 165). See tagab, et püsiva kriisiülesande täitmise üle on võimalik teha riiklikku järelevalvet ka juhul, kui pädev asutus ei ole seaduses sõnaselgelt nimetatud.

Kui ühekordse kriisiülesande täitjaks on avaliku halduse kandja, nt kohaliku omavalitsuse üksus, teeb ülesande täitmise üle haldusjärelevalvet üldjuhul ülesande andnud haldusorgan või tema volitatud haldusorgan (§ 172 lg 1).

Vajaduse korral võib ülesande andnud haldusorgan järelevalve tegemise delegeerida teisele haldusorganile. See võib olla vajalik juhul, kui ühekordne kriisiülesanne puudutab valdkonda, milles ülesande andjal puudub erialane pädevus või vajalikud teadmised. Kuna kriisiolukorra lahendamiseks või selle toetamiseks võidakse anda ülesandeid väga erinevates valdkondades, on otstarbekas, et järelevalvet teeb haldusorgan, kellel on vastava valdkonna pädevus ja piisav asjatundlikkus, et hinnata, kas ülesannet täidetakse nõuetekohaselt.

See võimaldab tagada, et järelevalvet teeb sisuliselt kõige pädevam asutus, sõltumata sellest, milline haldusorgan ühekordse kriisiülesande andis.

KOV-i püsiva kriisiülesande täitmise üle teevad riiklikku järelevalvet Päästeamet, Sotsiaalkindlustusamet ning Haridus- ja Teadusministeerium vastavalt vastutusvaldkonnale (§ 172).

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.5.5. Avalikkuse teavitamine

Kriisiülesandega asutus või isik peab oma vastutusvaldkonnas avalikkust teavitama nii kriisiolukorraks valmistumise kui ka kriisiolukorra lahendamise ajal (§ 92 lg 1).

Ennetavas teavituses keskendutakse võimalike ohtude, nende tagajärgede ja valmisoleku selgitamisele. Eesmärk on aidata inimestel mõista, kuidas ohtudeks valmistuda, ning kujundada teadmisi ja oskusi, mis aitavad ohu realiseerumisel õigesti tegutseda.

Kriisiolukorra ajal on teavitamise eesmärk anda kiiresti ajakohast ja usaldusväärset teavet olukorra kohta ning selged käitumisjuhised. Õigeaegne ja ühtne teavitus aitab vähendada ebakindlust, toetab kriisiolukorra lahendamist ning suurendab avalikkuse usaldust ametlike juhiste vastu.

Et inimesteni jõuaksid nii üldised juhised ohtudeks valmistumisel kui ka valdkondlik ja ajakohane teave, tehakse teavitusi kahel tasandil:

Päästeamet koordineerib elanikkonnale mõeldud üldisi käitumisjuhiseid ja valmisolekuteavet.
See hõlmab nt koduse varu soetamist, evakuatsiooniks valmistumist, varjumist ning muid üldisi elanikkonnakaitse põhimõtteid. Vajaduse korral viidatakse ka valdkondlikele teabeallikatele.

Kriisiülesandega asutused vastutavad oma valdkonna teavituse eest, tagades, et vastutusvaldkonda puudutav teave – nt küberturvalisuse, nakkushaiguste, kiirgusõnnetuste või muude valdkonnaspetsiifiliste ohtude kohta – oleks avalikkusele kättesaadav nii ohtudeks valmistumisel kui ka kriisiolukorras tegutsemiseks.

Viimati uuendatud 24.09.2026

1.6. Kriisirollid, tööpanuse tagamine ja töökohustus

Riigi toimimine ja elutähtsate teenuste toimepidevus sõltuvad kriisiolukorras sellest, kas vajalik personal on olemas ja ülesanded täidetud. Seetõttu näeb KORKS ette mehhanismid, mis võimaldavad kriisiolukorra ajal tagada kriitiliste ülesannete täitmiseks vajaliku tööjõu.

Toimepidevuse tagamiseks tuleb määrata kriisirollid, võimalikud asendused ning tagada nende täitmiseks vajalik ettevalmistus (§ 23 lg 3 p 4). Sellega luuakse eeldused püsivate kriisiülesannete ja põhiseaduslike institutsioonide ülesannete täitmiseks ka kriisiolukorras.

Tavapärane töö- ja teenistussuhe (TLS, ATS) ning avaliku teenistuse eriliikide ametnikele ja töötajatele kohaldatavad eriseadused (nt PPVS, PäästeS jt) lähtuvad tavapärastest oludest ning piiravad tööandja võimalust kriitilisel ajahetkel töökorraldust ühepoolselt, kiiresti ja siduvalt muuta. Kriisiolukorras ei ole võimalik tugineda üksnes poolte kokkulepetele, tavapärasele etteteatamistähtajale, kindlale tööajale ega töötaja nõusolekule, mistõttu on vaja eraldi õiguslikku raamistikku.

Kriisiroll ja kriisiülesandega ameti- või töökoht ei ole sama mõiste. Kriisiroll kirjeldab isiku ülesannet ja vastutust püsiva kriisiülesande või põhiseadusliku institutsiooni ülesande täitmisel ning organisatsiooni toimepidevuse tagamisel. Kriisirolli täitmine ei eelda alati kriisiülesandega ameti- või töökohta. Kriisiroll on laiem kui kriisiülesandega ameti- või töökoht. Kriisiülesandega ameti- või töökoha määramine ja sellega kaasnev töökohustus on üks viis kriisirolli täitmiseks vajaliku tööpanuse tagamiseks. Kriisirolli võib täita näiteks:

1. **tavapärase tööaja korralduse raames** (nt tavapärane tööpäev kell 8 kuni 17);
2. **tavapärase tööõiguse raames tööaja paindlikuma korraldusega**, näiteks valveajal, summeeritud tööajaga, vahetustega või ületunnitööna;
3. **KORKS §-s 111 sätestatud täiendava töö- või teenistusülesande täitmise kaudu**;
4. **kriisiülesandega ameti- või töökohal töökohustust täites (§ 107)**. Riigikaitselise kriisiolukorra ja eriolukorra ajal võib sellisel juhul seaduses sätestatud tingimustel rakendada §-s 113 ette nähtud tööaja erandeid. Põhipuhkuse katkestamist või edasilükkamist reguleerib § 114, mille kohaldamine ei eelda, et isiku ameti- või töökoht oleks määratud kriisiülesandega ameti- või töökohaks.

Kriisiülesandega ameti- või töökoht määratakse üksnes juhul, kui see on KORKS-is sätestatud tingimustel vajalik tööpanuse tagamiseks.

Kriisiaegse töökorralduse rakendamise ettevalmistamisel tuleb läbi mõelda ka töö- ja teenistussuhte korraldus, sh vajaduse korral tööaja, valveaja, puhkeaja, kaugtöö, lähetuste ja puhkuste korraldus.

Töö- ja teenistussuhte erisusi võib rakendada üksnes ulatuses ja tingimustel, milleks on olemas õiguslik alus. Kriisiolukorraks on riik loonud raamistiku, mis võimaldab tagada kriisiolukorra lahendamise või lahendamise toetamise ka siis, kui tavapärane töökorraldus ei ole enam piisav.

Eraldi regulatsioon ja õiguslik staatus on sõjaaja ametikohale nimetatud inimestel. Täiendava tööjõu kaasamiseks saab kasutada kodanikukohustust, vabatahtlikku tegevust ja ametiabi.

Tabel 9. Kriisirolli täitmine ning töö- ja teenistuskohustused

Liik	Inimese eelnev teadlikkus	Õiguslik alus/suhte laad
Kriisiroll tavapärase töökorralduse raames	Kriisiroll ja selle täitmise korraldus on võimaluse korral ette teada	Tavapärane töö- või teenistussuhe, sh vajaduse korral valveaeg, summeeritud tööaeg, vahetustega töö või ületunnitöö
Töökohustus (§106–110)	Töökohustus tekib kriisiülesandega ameti- või töökohale asumisel või olemasoleva ameti- või töökoha määramisel kriisiülesandega kohaks. Töökohustuse tekkimisest teavitatakse isikut kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.	Seadusest tulenev ametikoht Kriisiülesandega ametikohaks määratud
Täiendav töö- ja teenistusülesanne (§111)	Kriisiolukorra lahendamiseks või lahendamise toetamiseks võib anda ilma töötaja või ametniku nõusolekuta seaduses sätestatud tingimustel. Teise asutuse või isiku juurde saatmine toimub asjaomaste asutuste või isikute kokkuleppel	Täiendav ühekordne töö- või teenistusülesanne olemasoleva töö- või teenistussuhte raames
Kodanikukohustus (§115–119)	Riigikaitselise kriisiolukorra või eriolukorra ajal	Töö- või Teenistussuhteväline üksikjuhtumil tehtav töö

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.6.1. Kriisiülesandega ameti- ja töökohad

Kriisiülesandega ameti- ja töökoht on töötajale või ametnikule kõige etteaimatavam kriisiaegne kohustus. Seadus ei välista ka kriisiolukorra ajal kriisiülesandega töö- või ametikohtade määramist, kuid

personali planeerimiseks ja võimalike kattuvuste varaseks tuvastamiseks on oluline määrata need võimaluse korral juba enne kriisiolukorda.

Seadus sätestab ametikohad, mis on **automaatselt kriisiülesandega ametikohad** (§ 107 lg 3). Nendeks on: Vabariigi President, Vabariigi Valitsuse liige, Riigikogu liige, Euroopa Parlamendi liige, riigikontrolör, õiguskantsler, riigisekretär, riigi peaprokurör, Riigikohtu esimees ja riigikohtunik, ringkonna-, maa- ning halduskohtu esimees, Eesti Panga nõukogu esimees ja Eesti Panga president, Finantsinspektsiooni juhatuse liige, vallavanema ning linnapea ametikoht. Nimetatud ametikohtade puhul ei kohaldata kriisiaegseid erandeid tööajale (§ 113 lg 4), põhipuhkusele (§ 114 lg 4) ega palgale (§ 112 lg 7), kuna nende töökorraldus ja tasustamine tulenevad põhiseaduslikest normidest ja eriseadustest. Samuti ei saa nendest ametitest tulenevat töökohustust kriisiolukorra ajal katkestada. Ametist lahkumine toimub üksnes vastava ameti suhtes kehtiva korra alusel ega anna õigust töökohustuse täitmisest ajutiselt loobuda. Selle rühma ametikohtade puhul ei kohaldata § 108 lõigetes 3–5 sätestatud sõjaaja ametikohaga kattumise lahendamise korda.

Püsiva kriisiülesandega asutus ja isik, sealhulgas **elutähtsa teenuse osutaja**, ning põhiseaduslik institutsioon võivad oma **kriisiplaani** olemasolul selles määratud tingimustel ja ulatuses määrata kriisiülesandega ameti- ja töökohti, kui see on sobiv ja vältimatult vajalik püsiva kriisiülesande või põhiseadusliku institutsiooni ülesande täitmiseks vajaliku personali tagamiseks (§ 107 lg-d 1, 2, 4 ja 5). Töökohustuse tekkimisest tuleb töötajat või ametnikku teavitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (§ 108 lg 2), seejuures ei ole tegemist töölepingu või ametijuhendi sisulise muutmisega ega koondamisolukorraga. Elutähtsa teenuse osutaja tarnija, muu lepingupartner ja tütarettevõte võivad ise määrata kriisiülesandega töökohti ning nimeliselt või erialaselt nendel töötamise kohustusega isikuid elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaanis määratud tingimustel ja ulatuses, kui see on sobiv ja vältimatult vajalik elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks (§ 107 lg 5).

Kriisiülesandega ameti- või töökohale määramine ei välista tavapäraste töö- ja teenistusõiguse võimaluste kasutamist. TLS-i, ATS-i või eriseaduse alusel saab töökorraldust kujundada ka väljaspool kriisiolukorda, kasutades näiteks summeeritud tööaega, valveaega, vahetustega tööd või ületunnitööd. Ka põhipuhkuse katkestamine või edasilükkamine on TLS § 69 lõike 5 alusel võimalik ettenägematu olulise töökorralduse hädavajaduse tõttu.

KORKS näeb sellele lisaks ette erisused, mida saab kasutada seaduses sätestatud tingimustel. Nende hulka kuuluvad töö-, puhke- ja valveaja erisused (§ 113), põhipuhkuse katkestamine või edasilükkamine kriisiolukorra lahendamiseks (§ 114) ning riigikaitselise kriisiolukorra ajal töötasu või palga vähendamine (§ 112).KORKS § 114 reguleerib põhipuhkuse katkestamist või edasilükkamist kriisiolukorra lahendamiseks. Riigikaitselise kriisiolukorra ajal võib töökohustusega inimesele lisaks kehtida Eestist lahkumise keeld, kui tema Eestis viibimine on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks (§ 58). Lahkumise keelu kehtestab Vabariigi Valitsus. Kui inimene viibib keelu kehtestamise ajal välismaal, peab ta sellest viivitamata tööandjat teavitama.

Kui § 107 lõike 4 alusel tekkinud töökohustusega ametnik või töötaja soovib kriisiolukorra ajal ametikohalt vabastamist või töölepingu üles öelda, peab ta sellest üldjuhul ette teatama vähemalt 60 kalendripäeva (§ 110 lg 2). Ametikohalt vabastamisel või töölepingu lõppemisel lõpeb ka töökohustus (§ 110 lg 1). KORKS-is sätestatud 60-päevane etteteatamistähtaeg on erisus ATS-is ja TLS-is sätestatud

tavapärasest ametikohalt vabastamise ja töölepingu ülesütlemise korrast.KORKS sätestab erandid ka 60-päevase etteteatamistähtaja järgimisest. Töötaja või ametnik võib nõuda etteteatamistähtaega järgimata erakorralist töölepingu lõpetamist või kriisiülesandega ametikohalt vabastamist asutuse või tööandja olulise rikkumise tõttu, näiteks ebaväärika kohtlemise, põhipalga või töötasu maksmise olulise viivituse või inimese kõlbelisust või head nime ohustava olukorra tõttu (§ 110 lg 3). Samuti võib seda nõuda muul mõjuval põhjusel, eelkõige juhul, kui terviseseisund või perekondlikud kohustused ei võimalda tööd jätkata (§ 110 lg 4). Nõue tuleb esitada mõistliku aja jooksul pärast aluseks olevast asjaolust teada saamist (§ 110 lg 5)

Vabariigi Valitsus võib lisaks kehtestada nimeliselt või erialaselt kriisiülesandega ameti- ja töökohtade ning nendel töötamise kohustusega isikute loetelu (§ 108 lg 12). See võimaldab vajaduse korral määrata riigi tasandil kindlaks kriisiülesande täitmiseks vajalikud ametikohad, töökohad või isikud.

Ava kõik

Õigus määrata kriisiülesandega ameti- ja töökohti

Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramise õigus tuleneb asutusele või isikule seadusega pandud püsivast kriisiülesandest. Kriisiülesandega ameti- ja töökohti võivad määrata püsiva kriisiülesandega asutused ja isikud ning põhiseaduslikud institutsioonid oma kriisiplaanis määratud tingimustel ja ulatuses, kui see on sobiv ja vältimatult vajalik püsiva kriisiülesande või põhiseadusliku institutsiooni ülesande täitmiseks vajaliku personali tagamiseks (§ 107 lg 4).

Täidesaatva riigivõimu asutuste puhul tuleneb määramisõigus nende seadusest ja vastutusvaldkonnast lähtuvatest püsivatest kriisiülesannetest (§ 12 lg 3). Püsiva kriisiülesande sisu, täitmise aja, viisi, ulatuse ja muud tingimused võidakse täpsustada seaduses, selle alusel antud õigusaktis või riigi kriisiplaanis (§ 12 lg 4). Peaminister määrab riigi kriisiplaanist lähtudes ministrite vastutusvaldkondades olevad püsivad kriisiülesanded oma korraldusega (§ 12 lg 5).

Kohaliku omavalitsuse üksuste püsivad kriisiülesanded määratakse seadusega (§ 12 lg 7 ja § 13). Vajaduse korral täpsustatakse nende täitmise aeg, viis, ulatus ja muud tingimused seaduses, selle alusel antud õigusaktis või kohaliku omavalitsuse üksuse kriisiplaanis (§ 12 lg 7). Sellest tulenevalt võib kohalik omavalitsus määrata kriisiülesandega ameti- ja töökohti kriisiülesannete täitmise tagamiseks.

Elutähtsa teenuse osutaja võib määrata kriisiülesandega töökohti kriisiplaanis sätestatud tingimustel ja ulatuses, kui see on vältimatult vajalik elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks (§ 107 lg 4). Elutähtsa teenuse osutajaks määramise kohta teeb elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja või tema määratud asutus haldusakti (§ 83 lg 3) ning elutähtsate teenuste osutajate üle peetakse arvestust tsiviiltoetuse registris (§ 83 lg-d 6 ja 7).

Erandina võivad kriisiülesandega töökohti määrata ka elutähtsa teenuse osutaja tarnija, muu lepingupartner ja tütarettevõte. See on lubatud elutähtsa teenuse osutaja kriisiplaanis määratud tingimustel ja ulatuses ning üksnes siis, kui see on sobiv ja vältimatult vajalik elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamiseks (§ 107 lg 5). Samas ei tohi selliste töökohtade määramine takistada isiku asumist sõjaaja ametikoha ülesannete täitmisele ega nende täitmist (§ 107 lg 5). Seetõttu ei kohaldata

nende töökohtade puhul § 108 lõigetes 3 ja 4 sätestatud individuaalset vajalikkuse ja asendatavuse hindamist – sõjaaja ametikoha ülesannete täitmine peab olema tagatud.

Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade arvestus ning kattumine sõjaaja ametikohaga

Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramine ei piirdu üksnes tööandja sisemise otsusega. Määratud kohtade ja nendel töötavate inimeste üle peetakse arvestust, et tagada ülevaade kriisiülesannete täitmiseks vajalikust personalist ning tuvastada võimalikud kattuvused sõjaaja ametikohtadega. Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramise õigusega elutähtsa teenuse osutajate üle peetakse arvestust tsiviiltoetuse registris (§ 135 lg 1 p 3).

Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramise, lõpetamise ning nende üle arvestuse pidamise täpsemad tingimused ja korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega (§ 108 lg 11).

Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade ning nendel töötavate inimeste üle peetakse arvestust § 108 lõike 11 alusel kehtestatud korras. Selleks on ette nähtud kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamise andmete kandmine Maksu- ja Tolliameti peetavasse töötamise registrisse ning kaitseväekohustuslase vajalike andmete edastamine registritevahelise andmevahetuse kaudu kaitseväekohustuslaste registrisse. See võimaldab KRA-l tuvastada, kui inimesel on lisaks kriisiülesandega kohale ka sõjaaja ametikoht.

Kriisiülesandega kohaks võib määrata ka juba olemasoleva ameti- või töökoha töösuhte või teenistussuhte kestel. Sellisel juhul tuleb töötajat või ametnikku töökohustuse tekkimisest teavitada kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

Sõjaaja ametikohti reguleerivad lisaks KORKS-ile ka kaitseväeteenistuse seadus (KVTS) ja Kaitseliidu seadus (KaLS). Sõjaaja ametikoht on Kaitseväe sõjaaja üksuse koosseisus olev ametikoht, millele määratakse isik seaduses sätestatud korras.

Sõjaaja ametikohale võib seaduses sätestatud korras määrata kaitseväekohustuslase või kaitseväekohustuseta Kaitseliidu tegevliikme. Kaitseliidu tegevliikmeks olemine ei tähenda iseenesest, et inimesele on määratud sõjaaja ametikoht. Sõjaaja ametikohale määramine toimub eraldi otsusega ning sellest teavitatakse inimest.

Kaitseliidu tegevliikme sõjaaja ametikohale määramise alused ja kord tulenevad Kaitseliidu seadusest ning kaitseväeteenistust reguleerivatest õigusaktidest. Kui Kaitseliidu tegevliige ei ole kaitseväekohustuslane, toimub tema sõjaaja ametikohale määramine seaduses sätestatud tingimustel ning selle eelduseks on seaduses nõutud juhtudel tema eelnev nõusolek (KaLS § 321). Määramise otsuse teeb Kaitseväe juhataja või tema volitatud isik vastavalt kehtivale korrale.

Kui § 107 lõike 4 alusel tekkinud töökohustusega töötaja või ametnik on nimetatud ka sõjaaja ametikohale ning Kaitseväe hinnangul on ta selle ülesannete täitmiseks vältimatult vajalik, selgitab KRA koostöös Kaitseväe ja tööandjaga välja, kas ja millistel tingimustel on inimest võimalik asendada sõjaaja ametikohal või kriisiülesandega kohal (§ 108 lg 3).

Kui inimest ei ole võimalik sõjaaja ametikohal asendada, võib KRA Kaitseväe ettepanekul tähtajaliselt piirata tema töökohustuse rakendamist ja täitmist sõjaaja ametikoha ülesannete täitmise ajal (§ 108 lg 4). Piirang ei lõpeta kriisiülesandega ameti- või töökohta ega töökohustust, vaid piirab selle rakendamist ja täitmist määratud ajaks. KRA võib Kaitseväe ettepanekul piirangut pikendada, kui piirangu kehtestamise alus ja asjaolud püsivad (§ 108 lg 4).

Võimalik kattumine tuleks välja selgitada võimalikult vara, et vajaduse korral saaks leida inimesele asendaja sõjaaja ametikohal või kriisiülesandega kohal. § 108 lõigete 3 ja 4 rakendamisel tekkivad vaidlused lahendatakse koostöös Riigikantseleiga (§ 108 lg 10).

Kui piirangu rakendamisel tekib vaidlus, lahendatakse see esmalt asjaomaste osaliste koostöös. KORKS § 108 lg 10 kohaselt lahendatakse § 108 lõigete 3 ja 4 rakendamisel tekkivad vaidlused koostöös Riigikantseleiga asjakohaste asutuste, isikute ja institutsioonide või ministrite vahel Vabariigi Valitsuse määruses sätestatud korras.

Võimalikud kattuvused tuleks välja selgitada võimalikult vara, et tööandja ja Kaitsevägi saaksid hinnata inimese asendatavust ning vajaduse korral leida sobiva personalilahenduse enne, kui tekib vajadus täita samaaegselt omavahel ühildamatuid kohustusi.

Politseiametnike ja päästeteenistujate puhul kehtib erireegel. Politseiametniku või päästeteenistuja ametikohale nimetatud inimene vabastatakse üldjuhul sõjaaja ametikohalt. Teda ei vabastata, kui KORKS § 108 lõike 3 kohaselt on selgunud, et teda ei ole sõjaaja ametikohal võimalik asendada ja asutuste juhid või nende volitatud isikud lepivad kokku tema sõjaaja ametikohale jäämises. Samuti ei kohaldata vabastamise nõuet Kaitseliidu tegevliikmele (KVTS § 12 lg 6¹).

Abipolitseiniku puhul kehtib samuti erireegel. Kriisirolli ei saa määrata abipolitseinikule, kes töötab kriisiülesandega ameti- või töökohal või on nimetatud sõjaaja ametikohale (APolS § 42¹ lg 3). Kui kriisirolliga abipolitseinik nimetatakse hiljem sõjaaja ametikohale või kriisiülesandega ameti- või töökohale või tema senine ameti- või töökoht määratakse kriisiülesandega kohaks, peatub tema kriisirolliga abipolitseiniku staatus (APolS § 42³ lg 1). Kui vastav takistus hiljem ära langeb, võib kriisirolliga abipolitseiniku staatus tema avalduse alusel jätkuda (APolS § 42³ lg 3).

Mida see töötaja jaoks tähendab?

1. Kui sulle on määratud kriisiroll, lepi tööandjaga juba ette kokku, millised on sinu ülesanded ja kuidas neid vajaduse korral täidad. Kriisiroll ei tähenda iseenesest, et sinu ameti- või töökoht on määratud kriisiülesandega ameti- või töökohaks. Kui töötad kriisiülesandega ameti- või töökohal, kaasneb sellega KORKS-is sätestatud **töökohustus. Tööandja peab sind töökohustuse tekkimisest teavitama. Kriisiolukorras võivad seaduses sätestatud tingimustel kohalduda töö- ja teenistussuhte erisused, sealhulgas tööaja erisused (§ 113) ning põhipuhkuse katkestamine või edasilükkamine (§ 114).** Põhipuhkuse katkestamine või edasilükkamine ei eelda, et sinu ameti- või töökoht oleks määratud kriisiülesandega ameti- või töökohaks.
2. Riigikaitselise kriisiolukorra ajal võib Vabariigi Valitsus seaduses sätestatud tingimustel kehtestada töökohustusega inimesele ka **Eestist lahkumise keelu** (§ 58).

3. **Kui sul on lisaks sõjaaja ametikoht**, ei pea sa ise otsustama, kumba kohustust täita. Võimaliku kattumise korral hinnatakse seaduses sätestatud korras sinu vajalikkust ja asendamise võimalusi. Kui sind ei ole võimalik sõjaaja ametikohal asendada, võib **KRA piirata tähtajaliselt tsiviilse töökohustuse rakendamist ja täitmist sõjaaja ametikoha ülesannete täitmise ajal** (§ 108 lg-d 3 ja 4).
4. Kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamine ei tähenda, et töö- või teenistussuhet ei saa lõpetada. Kui § 107 lõike 4 alusel tekkinud töökohustusega inimene soovib kriisiolukorra ajal ametikohalt vabastamist või töölepingu üles öelda, **tuleb sellest üldjuhul ette teatada vähemalt 60 kalendripäeva** (§ 110 lg 2).

Kuidas kontrollida, kas sul on sõjaaja ametikoht?

Sõjaaja ametikohale määramisest teavitatakse isikut seaduses sätestatud korras. Kui isik ei ole kindel, kas talle on määratud sõjaaja ametikoht, saab ta küsida selle kohta teavet Kaitseressursside Ametilt, Kaitseväelt või Kaitseliidult.

Kaitseväekohustuslane saab oma sõjaaja ametikoha olemasolu kontrollida kaitseväeteenistuse veebi (**kaitsevaeteenistus.ee**) kaudu.

Vabariigi Valitsuse määrus

Kriisiolukorra ja riigikaitse seaduse § 108 lg 11 alusel kehtestatakse Vabariigi Valitsuse määrusega täpsem kord kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramiseks ja nende lõpetamiseks, nende üle arvestuse pidamiseks, töökohustuse rakendamiseks ning selle täitmise piiramiseks. Samuti sätestatakse nimetatud määruses nende küsimustega seotud vaidluste lahendamise kord.

Viimati uuendatud 12.10.2026

1.6.2. Täiendav töö- või teenistusülesanne

Täiendav töö- või teenistusülesanne on paindlik meede, mida rakendatakse üksnes kriisiolukorra ajal ning juhul, kui kriisiolukorra lahendamiseks või selle toetamiseks on vaja kasutada olemasolevat tööjõudu tavapärasest erineval viisil. Täiendava töö- või teenistusülesande võib anda üksnes juhul, kui töötajal või ametnikul on selle täitmiseks vajalikud teadmised, oskused ja hoiakud (§ 111 lg 1). Üldjuhul kohaldatakse seda täidesaatva riigivõimu asutuste, kohaliku omavalitsuse ametiasutuste ja hallatavate asutuste ning muude avaliku võimu kandjate töötajatele ja ametnikele (§ 111 lg 1). Riigikaitselise kriisiolukorra ja eriolukorra ajal võib sama korda kohaldada ka püsiva kriisiülesandega isiku juures

töötavale kriisiülesandega töökohal töötavale isikule ning ühekordse kriisiülesandega isiku juures töötavale isikule, kui tööandja on ta määranud kriisiülesannet täitma (§ 111 lg 11).

Täiendav ülesanne võib seisneda töölepingust, ametijuhendist või õigusaktist mittetuleneva ühekordse töö- või teenistusülesande täitmises või teise asutuse või isiku juurde tööle suunamises. Täiendava ülesande andmisega võib vajaduse korral kaasneda ajutine töökorralduse muutmine. Töötaja põhitööandja jääb seejuures samaks, kuid vajadusel toimuvad töötingimuste erisused vastuvõtvas asutuses või teise isiku juures: ei ole vaja töötaja nõusolekut ametijuhendiväliste ülesannete andmiseks, isiku võib suunata teise asutusse või teise isiku juurde ilma tema nõusolekuta, säilitatakse palk ja ametikoht, ületunnid hüvitab see asutus, kelle jaoks need tekkisid, sõidu- ja majutuskulu hüvitab vastuvõttev asutus, erakorralise või sõjaseisukorra ajal täidab tööandja töötervishoiu- ja tööohutusalaseid kohustusi niivõrd, kuivõrd see on olukorda arvestades võimalik (§ 111 lg 8), näiteks suunatakse Siseministeeriumis töötav ametnik kriisiolukorra ajal ajutiselt tööle Kaitseministeeriumisse.

Seadus näeb ette, et ülesande andmisel tuleb arvestada olulisi asjaolusid, mis võivad takistada töötajal või ametnikul täiendava töö- või teenistusülesande täitmist või selle täitmist väljaspool alalist töö- või teenistuskohta (§ 111 lg 9). Töötaja või ametnik võib täiendava ülesande täitmisest keelduda, kui tööandja jätab § 111 lõikes 9 sätestatud tingimuse täitmata (§ 111 lg 10). Täiendava ülesande andmine iseenesest ei muuda töölepingu ega teenistuse lõppemise korda ning etteteatamistähtaeg jääb tavapäraseks.

Seos sõjaaja ametikohaga: täiendavaid ameti- või tööülesandeid ei kohaldata juhul, kui isik täidab sõjaaja ametikoha ülesandeid. Kui inimesel on nii sõjaaja ametikoht kui ka § 107 lõike 4 alusel tekkinud töökohustus, hinnatakse § 108 lõigete 3–4 kohaselt tema asendatavust mõlemas rollis. Kui inimest ei ole võimalik sõjaaja ametikohal asendada, võib Kaitseressursside Amet Kaitseväe ettepanekul piirata tähtajaliselt tema töökohustuse rakendamist ja täitmist sõjaaja ametikoha ülesannete täitmise ajal. Praktikas tuleb enne täiendava ülesande andmist arvestada, kas isikule on määratud sõjaaja ametikoht, mis võib mõjutada tema kasutamist tsiviilülesande täitmisel.

Viimati uuendatud 01.10.2026

1.6.3. Kodanikukohustus

Kodanikukohustust võib rakendada juhul, kui kriisiolukorra lahendamiseks vajalikku tööd ei ole võimalik tagada muude vahenditega ning § 116 lõikes 1 sätestatud eeldused on täidetud. Kodanikukohustuse võib panna vähemalt 18-aastasele inimesele, arvestades töö määramisel tema terviseseisundit ja muid töö tegemist mõjutavaid olulisi asjaolusid. Kodanikukohustuse täitmise eelduseks ei ole erialase väljaõppe või hariduse omamine (§ 115). Kodanikukohustus ei eelda töö- ega teenistussuhet ning on ajaliselt piiratud, kestes maksimaalselt 48 tundi (§ 116 lg 3). Seda kohustust saab rakendada

üksikjuhtumitel ning tingimusel, et töö on vajalik kriisiolukorra lahendamiseks ning selle täitmine ei ohusta ülemäära isikut või tema vara.

Kohustus peab olema selgelt piiritletud, kodanikukohustuse rakendamine vormistatakse kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis. Vahetut reageerimist nõudvas olukorras võib kodanikukohustuse täitmise korralduse anda suuliselt (§ 116 lg 6). Isikule tagatakse mõistlik puhkeaeg ja ohutu töökeskkond. Kodanikukohustust ei tohi panna isikutele, kes kuuluvad seaduses sätestatud vabastatud isikute hulka, sealhulgas alla 18-aastasele isikule, rasedale, puuduva töövõimega isikule, alla 14-aastast last kasvatavale ühele lapsevanemale, last tegelikult kasvatavale isikule või hooldajale, raske või sügava puudega isikule ning puudega isiku hooldajale hoolduskohustuse täitmise ajal. Samuti on vabastatud sõjaaja ametikoha ülesandeid täitev kaitseväelane ning kriisiülesandega ameti- või töökohal olev isik juhul, kui kodanikukohustuse täitmine takistaks kriisiülesande täitmist (§ 117).

Seos sõjaaja ametikohaga.

Kodanikukohustust ei rakendata sõjaaja ametikoha ülesandeid täitvale kaitseväelasele, millega tagatakse, et sõjaaja ametikoha ülesannete täitmist ei takistata kodanikukohustuse rakendamisega (§ 117 lg 1 p 9). Kriisiülesandega ameti- või töökohal olevale inimesele võib kodanikukohustust rakendada üksnes juhul, kui selle täitmine ei takista tema kriisiülesande täitmist (§ 117 lg 1 p 10). Seega ei välista kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamine iseenesest kodanikukohustuse rakendamist.

Küll aga võivad kõik seadusega kodanikukohustusest vabastatud inimesed osaleda vabatahtlikuna kodanikukohustusena tehtava töö tegemisel (§ 117 lg 2). Kriisiolukorra lahendamisse võib inimesi kaasata ka **vabatahtlikult**, kui nad soovivad oma abi pakkuda ja nende kaasamine on ülesande täitmiseks sobiv.

Viimati uuendatud 01.10.2026

1.7. Varud ja muud varustuskindluse tagamise meetmed

Kriitiliste teenuste toimepidevuse ja kaupade varustuskindluse tagamine on riigi toimimise ja elanikkonnakaitse eel-tingimus. Kriisiolukorras võivad tarneahelad, teenused ja juhtimine olla häiritud, kuid ühiskonna põhifunktsioonide jätkumine tuleb tagada ka pikaajaliste häiringute korral. Kriisiülesande täitmiseks vajalike ressursside kättesaadavust saab tagada eri viisil. Füüsiline varu on üks varustuskindluse tagamise meede. Lisaks füüsilisele varule võib varustuskindlust tagada lepinguliste kokkulepete, alternatiivsete tarnijate, reservvõimekuse, asenduslahenduste ning muude toimepidevust

toetavate meetmetega.

Esmane vastutus kriisiülesande täitmiseks vajalike varude ja muude varustuskindluse meetmete tagamise eest lasub püsiva kriisiülesande täitjal. Riigi tegevusvaru ja rahvusvaheline abi on täiendavad meetmed olukorraks, kus tavapärastest lahendustest ei piisa. Lisaks organisatsiooni enda varule ja varustuskindluse meetmetele võib kriisiolukorras kasutada ka riigisiseseid ressursside ümberkorraldamise meetmeid, ühekordseid kriisiülesandeid, asja sundkasutusse võtmist ja sundvõõrandamist või riigi tegevusvaru. Rahvusvaheline abi on täiendav meede olukorras, kus muud ressursid on ammendunud.

Selleks rakendatakse terviklikku ja riskipõhist lähenemist, mis ühendab varu planeerimise, teenuste toimepidevuse, riigi ja erasektori koostöö ning elanike iseseisva toimetuleku.

Varu on osa riigikaitse laiast käsitlusest (§ 3 lg 2) ning oluline komponent kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel. Kriisiolukorra tekkimise üks tunnus võib olla vajadus rakendada tavapärasest suuremat ressurssi, sh täiendavat varu ja muid varustuskindluse meetmeid (§ 4 lg 1 p 3), mistõttu on oluline, et varu vajadus oleks tuvastatud ning varu moodustatud enne kriisiolukorda.

Elanikele soovitatakse olla valmis vähemalt seitse päeva iseseisvalt toime tulema. Eesti julgeolekupoliitika alustes[1] on seatud siht tugevdada ühiskonna võimet tulla kriisiolukorras toime vähemalt 30 päeva. KORKS kohustab püsiva kriisiülesandega asutusi ja isikuid tagama igal juhul oma ülesannete täitmise, milleks võib sõltuvalt ülesandest olla vajalik varu või muude varustuskindluse tagamise mehhanismide olemasolu.

Toimepidevuse tagamiseks tuleb kavandada vajalik ressurss, sh varu, hinnata sellega seotud riske riskianalüüsis, kirjeldada varu kasutusele võtmise põhimõtted kriisiplaanis ning kontrollida kavandatud lahenduste toimimist regulaarsete õppuste ja valmisoleku hindamisega. **Kriisiülesande** täitmiseks on vajalik valmistuda ning tagada vajalikud võimed, personal, vahendid ja varu ka olukorras, kus tavapärased tarneahelad on häiritud või katkenud.

Varu ja varustuskindluse kavandamine on pidev protsess, mis algab riskide ja ressursivajaduse hindamisest (§ 16 ja § 18), jätkub vajalike meetmete kavandamise ja vajaduse korral kriisiplaanis kajastamisega (§-d 19–20)ning nende rakendamisega toimepidevuse tagamisel (§ 23), hõlmab vajadusel varu ja muude meetmete kasutuselevõtmist ning lõpeb lahenduste kontrollimisega õppustel (§ 22) ja saadud õppetundide arvestamisega järgmises planeerimistsüklis.

Varu ja muude varustuskindluse meetmete kavandamine ei ole eraldiseisev tegevus, vaid osa kogu kriisivalmiduse protsessist. asutuse või isiku tegevuse toimepidevuse tagamise. Järgnevas tabelis on toodud ülevaade peamistest seostest varu ja varustuskindluse ning kriisivalmiduse protsessi eri etappide vahel.

Tegevuse toimepidevuse tagamine (§ 23) ei sõltu kriisiplaani koostamise kohustusest. Seetõttu peavad ka § 23 kohaldamisalasse kuuluvad põhiseaduslikud institutsioonid, kellele kriisiplaani koostamise kohustus ei laiene, kavandama oma tegevuse jätkamiseks vajalikud toimepidevuse meetmed, sealhulgas tagama vajalikud varud. Varude vajadus ja nende tagamise viis tuleb seega läbi mõelda tegevuse

toimepidevuse kavandamisel ka juhul, kui asutus kriisiplaani ei koosta.

Tabel 10. Varu ja varustuskindluse kavandamise seos KORKS-i protsessidega

§ 16 Üleriigiline riskianalüüs	Kriitiliste ohtude ja sõltuvuste määratlemine
§ 18 Püsiva kriisiülesandega asutuse või isiku riskianalüüs	Kriitiliste ressursside ja sõltuvuste tuvastamine Võimalike tarneriskide hindamine Toimepidevuseks vajalike ressursside vajaduse analüüsimine
§ 19–20 Kriisiplaan	Püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalike ressursside hankimise meetmete kirjeldamine Varude kasutuselevõtu tingimused Varude jaotamise ja prioriseerimise põhimõtted Varude taastamise kord
§ 23 Tegevuse toimepidevuse tagamine	Kriisiplaani koostamise kohustuse korral vajalike varude olemasolu tagamine Varude haldamine ja uuendamine Tegevuse jätkamine tarnehäirete korral § 23 kohaldub ka selle sättega hõlmatud põhiseaduslikele institutsioonidele, sõltumata kriisiplaani koostamisest.
§ 22 Õppused	Varustuskindluse lahenduste testimine Varude kasutuselevõtu harjutamine Tarneahela katkestuste läbimängimine

„Eesti julgeolekupoliitika aluste" heakskiitmine – Riigi Teataja

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.7.1. Varu ja varustuskindluse üldised põhimõtted

Varu ja varustuskindluse üldised põhimõtted

Varu eesmärk on tagada kriisiülesande katkematu täitmine või tegevuse toimepidevus. Riknemisele või aegumisele kuuluva varu puhul tagatakse varu kvaliteedi säilimine regulaarse uuendamise ja rotatsiooni

kaudu.

Varu ja varustuskindluse tagamine põhineb kriisiolukorra ja riigikaitse süsteemis kihilisel lähenemisel, mille eesmärk on tagada ühiskonna toimimine ka pikaajaliste häiringute korral. See ühendab iseseisva hakkamasaamise ja teenuste toimepidevuse, turupõhise varustamise ning riigi tegevusvaru ühtseks tervikuks.

Varustuskindluse tagamisel ei tugineta ühele lahendusele või varuliigile. Ühiskonna toimepidevus põhineb mitmel üksteist täiendaval tasandil, alustades elanike iseseisvast toimetulekust ja organisatsioonide enda toimepidevusest ning lõpetades riigi tegevusvaru ja rahvusvahelise abiga. Järgnevas tabelis on toodud ülevaade eri tasanditest ja nende rollist varustuskindluse tagamisel.

Tabel 11. Varustuskindluse kihiline mudel

Tase või meede	Sisu
Elanike iseseisev toimetulek	Kodused varudja valmisolek
Organisatsiooni toimepidevus	Oma vahendid ja varud,lepingud, alternatiivsed tarnijad ning muud lahendused
Riigisisene ressursside ümberkorraldamine	Prioriseerimine, tegevuse ümberkorraldamine ja seaduses sätestatud erimeetmed
Riigi tegevusvarud või valdkondlikud varud	Riigi otsusel moodustatud või eriseadustega reguleeritud varud
Rahvusvaheline abi, sh humanitaarabi	Riigisiseste võimelünkade katmine

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.7.2. Püsiva kriisiülesande täitja kohustused

Varu planeerimine

Varu ja varustuskindluse mehhanismid luuakse **enne kriisiolukorda**, lähtudes asutusele või isikule määratud kriisiülesannetest (§ 12), riskianalüüsist (§ 16–18), kriisiplaanist (§ 19–20) ning toimepidevuse tagamise nõuetest (§ 23). Elutähtsa teenuse osutajate puhul arvestatakse lisaks teenuse toimepidevuse korraldaja kehtestatud nõudeid (§ 82 lg 6). Riigi tasandil võib moodustada ka **tegevusvaru** (§ 99), mis toetab riigi kriisivalmidust. Põhiseaduslike institutsioonide puhul, kellel ei ole kriisiplaani koostamise kohustust, lähtutakse varu ja muude vajalike ressursside planeerimisel §-s 23 sätestatud tegevuse toimepidevuse tagamise nõuetest.

Varude all mõistetakse siin eeskätt **kriisiülesande täitja enda varu või ressursi hankimise viise, mis on vajalikud kriisiplaani rakendamiseks (nn kriisivarud)**.

Elutähtsa teenuse osutaja peab tagama, et tal on olemas lahendused teenuse jätkamiseks ka erakorralises olukorras. Nõuded varule või varustuskindlusele kehtestab teenuse toimepidevuse korraldaja.

Praktikas on sageli otstarbekas kasutada lepingulisi või koostööl põhinevaid lahendusi, kui füüsilise varu hoidmine oleks ebaproportsionaalselt kulukas. **Varu hulka kuuluvad ka kriitilised varuosad ja tarvikud**, mille kättesaadavus peab olema tagatud viisil, mis välistab pikaajalise tarneviivituse vajaduse tekkimisel.

Püsiva kriisiülesandega asutus või isik peab riskianalüüsi koostamisel (§ 18) tuvastama kriitilised ressursid, varud, tarneahelad ja teenused, millest sõltub kriisiülesande täitmine, hindama nende haavatavust ning määrama kindlaks riskide maandamise meetmed. Kriisiülesande täitmiseks vajalike varude ja muude meetmete täpsem kavandamine kajastatakse kriisiplaanis (§-d 19–20).

Tegevuse toimepidevuseks vajalike varude ja muude ressursside vajadus kavandatakse § 23 kohase toimepidevuse tagamise raames. See kehtib ka § 23 kohaldamisalasse kuuluvate põhiseaduslike institutsioonide puhul, sõltumata kriisiplaani koostamise kohustusest. Varu planeerimise eesmärk on tagada organisatsiooni toimepidevus ka olukorras, kus tavapärased tarned on häiritud või katkenud. Viimaste aastate kriiside ja ulatuslike häirete kogemus, et toimepidevus ei sõltu üksnes personalist ja juhtimisest, vaid ka vajalike ressursside olemasolust. Järgnevad näited toovad välja eri valdkondades ilmnenud ressursivajaduse ning peamised õppetunnid varu planeerimiseks.

Tabel 12. Praktilised näited varu ja ressursi planeerimise vajadusest

Valdkond	Näide praktikast	Õppetund varude planeerimiseks
Kohalik omavalitsus	Ukraina sõjapõgenike vastuvõtmine 2022. aastal	Lisaks füüsilistele varudele on vajalikud eelkokkulepped majutuse, toitlustamise ja transpordi tagamiseks
Tervishoid	COVID-19 pandeemia	Kriitiliste meditsiinikaupade ja isikukaitsevahendite tarneahel võib kiiresti katkeda

Varu planeerimisel on muu hulgas soovituslik hinnata:

1. millistest materjalidest, toodetest, seadmetest ja teenustest sõltub organisatsiooni kriitiliste ülesannete täitmine;
2. millised on peamised tarneriskid ja võimalikud katkestusstsenaariumid;
3. kui kaua peab organisatsioon suutma jätkata oma tegevust ja vajaduse korral teenuse osutamis tavapäraste tarnete katkemise korral;
4. milline minimaalne varu või teenuste tagatuse tase on organisatsiooni tegevuse ja vajaduse korral osutatava teenuse toimepidevuse tagamiseks.

Lisaks organisatsiooni enda ressursile, varule ja tavapärastele tarnijatele on soovitatav hinnata ka rahvusvahelise abi võimalikku vajadust olukordades, kus kriisiülesande täitmiseks vajalikku ressurssi ei ole võimalik riigisiseselt tagada (vt kriisiplaani peatükki ja siinse peatüki viimast osa). Rahvusvahelise abi võimalikud kasutusjuhtumid, vajadused ning koostööpartnerid on vaja läbi mõelda juba riskianalüüsi ja kriisiplaani koostamisel.

Näiteid teemadest, mida võib kriisiplaanis käsitleda:

1. kriitilise varu ja ressursi loetelu;
2. kriitiliste tarnijate ja tarneahelate ülevaade;
3. rakendatavad varustuskindluse mehhanismid (omavaru, hajutatud ladustamine, alternatiivsed tarnijad, vastastikused kokkulepped jms);
4. varu minimaalne tase või soovitud tagatuse tase;
5. varu kasutuselevõtmise tingimused ja otsustusõigus;
6. varu jagamise või prioriseerimise põhimõtted;
7. varu täiendamise ja taastamise kord pärast selle kasutamist;
8. vastutajad ja kontaktisikud varu haldamisel.

Kui kriisiolukorras ei ole ressursse võimalik kõigile vajadustele samaaegselt tagada, kasutatakse kriisiplaanides või valdkondlikes õigusaktides kirjeldatud prioriseerimispõhimõtteid (nt vedelkütuse varustamisraskuste korral võib piirangute kehtestamisel eelistada operatiivteenistusi ning ettevõtjaid, VKVS § 71 lg 2).

Varustuskindluse lahenduste toimimist ei tohi hinnata üksnes planeerimise käigus. Kavandatud lahendusi tuleb regulaarselt läbi harjutada ja nende toimivust kontrollida. Seetõttu on soovitatav varu ja varustuskindlust puudutavaid lahendusi katsetada õppustel, sh harjutada:

1. tarnehäiretega toimetulekut;
2. alternatiivsete tarnijate kasutuselevõttu;
3. kriitilise varu kasutuselevõtmist ja jaotamist;
4. varu ümberpaigutamist eri asukohtade vahel;
5. koostööd partnerite ja tarnijatega;
6. varu taastamist pärast kriisi või õppuse lõppu.

Õppuste (§ 22; § 82; § 83) tulemusi tuleb kasutada riskianalüüside, vajaduse korral kriisiplaanide, varu tasemete ning varustuskindluse ja toimepidevuse tagamise meetmete ajakohastamiseks. Õppustel tuleb

muu hulgas kontrollida, kas tegevuse toimepidevuseks vajalikud varud ja muud ressursid on piisavad ning nende kasutuselevõtt toimib kavandatud viisil. Nii kujuneb varu planeerimisest pidev valmisoleku- ja toimepidevusprotsess, mitte üksnes laoseisu määramine.

Varu moodustamine, kasutamine ja taastamine

Varu moodustamisega kaasnevad tavapäraselt mitmesugused kulud:

1. investeeringud (nt laod, süsteemid);
2. püsikulu (nt hooldus, rotatsioon);
3. lepinguline kulu (nt valmisolekutasud).

Üldjuhul planeeritakse see kulu varu moodustava asutuse või isiku tegevuskulude või investeeringutena. Rahastamismudel sõltub ülesandest, valdkonnast ning võimalikest riiklikest või Euroopa Liidu toetusmeetmetest.

Varu kasutamise põhimõtted ja korraldus tuleks kirjeldada kriisiplaanis või, kui kriisiplaani koostamise kohustust ei ole, toimepidevuse tagamise korralduses.

KORKS ei sätesta väljaspool tegevusvaru regulatsiooni eraldi korda organisatsioonide varu kasutusele võtmiseks. Varu kasutamine on käsitatav püsiva kriisiülesande täitmise ja toimepidevuse tagamise osana. Organisatsioon peab riskianalüüsi ja kriisiplaani koostamisel või tegevuse toimepidevuse kavandamisel määrama kindlaks kriitilise varu, selle kasutuselevõtu tingimused, vastutajad ning taastamise korra. Üldjuhul kannab varu hoidmise ja kasutamise kulu püsiva kriisiülesande täitja ise, välja arvatud juhul, kui seadus näeb konkreetse ülesande või varu liigi puhul ette eriregulatsiooni või kulu hüvitamise korra. Erandiks võivad olla seaduses sätestatud juhud, nt riigi tegevusvaru kasutuselevõtmine või olukorrad, kus riik kasutab kriisiülesande täitmiseks asja sundkasutust või sundvõõrandamist ning maksab selle eest seaduses ettenähtud hüvitist.

Varude täiendavad tagamise meetmed kriisiolukorras

Varustuskindluse tagamisel tuleb esmalt tugineda organisatsiooni enda varule, lepingulistele partneritele, alternatiivsetele tarnijatele ning vajaduse korral rahvusvahelisele abile. Kui sellest ei piisa, võimaldab KORKS seaduses nimetatud asutustel kasutada erakorralisi ressursi hankimise viise, milleks võib olla nt asja sundkasutusse võtmine.
Asja sundkasutusse võtmise ja sundvõõrandamise õigus on üksnes Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusel, Päästeametil, Kaitseväel ning Vabariigi Valitsuse volitatud valitsusasutusel. Kohaliku omavalitsuse üksusel, ettevõtjal, sealhulgas elutähtsa teenuse osutajal, ega põhiseaduslikul institutsioonil sellist õigust ei ole.

Kriisiolukorraks valmistumisel võivad RKIK, KV ja Päästeamet teha eelotsuse (nn eelbroneerimise), mille eesmärk on tagada ülevaade kriisiülesannete täitmiseks vajaliku ressursi olemasolust ja võimaldada selle kiire kasutuselevõtt vajaduse tekkimisel. Eelotsuse alus on sätestatud §-s 79. Eelotsus ei anna veel õigust asja kasutada, vaid loob õigusliku valmisoleku asja kiireks sundkasutusse võtmiseks või sundvõõrandamiseks kriisiolukorras. Ühtlasi võimaldab eelotsuste tegemine asutustel omavahel

kooskõlastada ressursivajadusi ja vältida olukorda, kus sama ressursiga arvestavad korraga mitu asutust.

Eelotsust võib kasutada juhul, kui kriisiülesande täitmiseks võib tekkida vajadus kasutada eraõigusliku isiku valduses olevat asja ning selle vajaduse varajane väljaselgitamine aitab tagada kriisiülesande täitmist. Eelotsuse tegemisel hinnatakse eelkõige asja sobivust kriisiülesande täitmiseks, asja kasutamise vajadust, võimalikke alternatiive ning asja omaniku või valdaja õiguste riive proportsionaalsust. Eelotsuse eesmärk on võimaldada kriisiolukorras kiiret reageerimist ja vältida olukorda, kus kriitilise ressursi kättesaadavus tuleb alles vahetu vajaduse tekkimisel välja selgitada.

Eelotsus ei tähenda asja sundkasutusse võtmist ega omandi üleminekut riigile. Eelotsusega määratakse kriisiülesande täitmiseks vajalik asi või ressurss ette kindlaks ning luuakse valmisolek selle kiireks kasutuselevõtmiseks vajaduse tekkimisel. Üldjuhul jääb asi kuni sundkasutusse võtmise või sundvõõrandamise otsuse tegemiseni omaniku valdusse ja kasutusse.

Näiteks võib eelotsusega ette kindlaks määrata generaatori, raskeveoki, ehitusmasina, laohoone või muu kriisiülesande täitmiseks vajaliku ressursi, mida võidakse kriisiolukorras vajaduse tekkimisel sundkasutusse võtta.

Asja sundkasutusse võtmist või sundvõõrandamist võib kasutada juhul, kui kriisiülesande täitmiseks vajalikku ressurssi ei ole võimalik tagada tavapäraste varustuskindluse meetmete abil ning see on vältimatult vajalik riigikaitselise kriisiolukorra või eriolukorra lahendamiseks või selle toetamiseks (§ 77 lg 1).

Asja sundkasutusse võtmine või sundvõõrandamine peab olema viimane abinõu: seda võib rakendada üksnes juhul, kui vajalikku ressurssi ei ole võimalik saada vabatahtlikult või muul viisil õigel ajal (§ 77 lg 2).

Erandina võib § 77 lõikes 5 sätestatud edasilükkamatul juhul asja sundkasutusse võtta või sundvõõrandada juba enne riigikaitselise kriisiolukorra tekkimist või eriolukorra väljakuulutamist, kui on alust arvata, et selline olukord tekib või kuulutatakse välja ning meetme kohaldamisega ei ole võimalik viivitada. Kui sellele riigikaitselist kriisiolukorda või eriolukorda ei järgne, loetakse meetmega tekitatud kahju õigusvastase tegevusega tekitatud kahjuks ja see hüvitatakse seaduses sätestatud korras (§ 77 lg 6).

Sundkasutuse ja sundvõõrandamise üldised alused ning menetlus on sätestatud §-des 77–80. Õiglase hüvitise maksmise alused on sätestatud §-des 162–163.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.7.3. Praktilised abivahendid ressursi planeerimisel

Järgnevalt on esitatud mõned näited ja tööriistad, mis aitavad hinnata, millist ressurssi organisatsioon kriisiülesannete täitmiseks ja oma tegevuse toimepidevuse tagamiseks vajad, kui suurt varu võib olla vajalik hoida ning millal piisab muudest varustuskindluse meetmetest. Tegemist ei ole kohustusliku vormi ega metoodikaga, vaid praktiliste abivahenditega riskianalüüsi, kriisiplaani ja toimepidevuse tagamise meetmete kavandamisel.

Varu planeerimise esimene samm on kriitilise ressursi määratlemine. Järgmine tabel aitab kaardistada peamised ressursid, nende kasutusotstarve ja tarneallikad ning võimalikud tarneriskid.

Tabel 13. Kriitiliste ressursside kaardistamise näidis

Ressurss	Milleks vajalik	Tarnerisk	Võimalik varustuskindluse meede
Elektrienergia	Teenuse osutamine	Elektrikatkestus	Varugeneraator, UPS
Side ja andmeside	Kriisijuhtimine	Sidevõrguhäire	Alternatiivne sidekanal
Kütus	Transpordi ja generaatorite töö	Tarnete katkemine	Füüsiline varuvõi tarneleping
Kriitilised varuosad	Seadmete töö	Pikk tarneaeg	Kohapealne varu
Joogivesi	Töötajate ja klientide teenindamine	Veekatkestus	Veemahutid, alternatiivne tarne

Kõigi ressursside puhul ei ole füüsilise varu loomine vajalik ega majanduslikult põhjendatud. Järgmine otsustuspuu aitab hinnata, millal võib piisata lepingulisest või muust varustuskindluse meetmest ning millal tuleks kaaluda füüsilise varu loomist.

Kui on otsustatud, et kriitilise ressursi puhul on füüsiline varu vajalik, tuleb määrata selle sobiv maht. Need küsimused aitavad hinnata toimepidevuseks vajalikku perioodi ning hinnangulist varuvajadust.

1. Kui kaua pean suutma ülesannet täita ilma uue tarneta?
2. Kui palju tarbin ööpäevas?
3. Kuidas tarbimine kriisiolukorras muutub, kas suureneb, väheneb vms?
4. Kas osa vajadusest saab katta alternatiivse lahendusega?

Tegeliku varu suuruse määramisel tuleb arvestada ka tarne taastamiseks kuluvat aega, kriisiolukorras võimalikku tarbimise kasvu ning alternatiivsete tarneallikate olemasolu.

Minimaalne varu = ööpäevane tarbimine × vajalik toimepidevusperiood

Eri ressursside puhul võivad sobida erisugused varustuskindluse lahendused. See näide aitab hinnata, millised meetmed on eri tüüpi ressursside puhul tavapäraselt kõige asjakohasemad.

Tabel 14. Varustuskindluse tagamise meetmete kasutatavuse näide ressursitüüpide kaupa

Ressursi tüüp	Füüsiline varu	Lepinguline lahendus	Alternatiivne tarne
Kütus	√	√	√
Elektrivarustus	√	√	Piiratud

Ressursi tüüp	Füüsiline varu	Lepinguline lahendus	Alternatiivne tarne
Side-jaIT-seadmed	Osaliselt	√	√
Kriitilised varuosad	√	√	Piiratud
Toit (sh joogivesi)	√	√	√
Hügieeni- ja esmatarbekaubad	√	√	√

Järgmine näidis illustreerib, millist teavet võiks kriitilise varu kohta kriisiplaanis kajastada.

Tabel 15. Kriitilise varu arvestuse ja haldamise näidis

Kriitilise varu nimetus	Hoiukoht	Kogus	Toimepidevuse periood	Vastutaja	Varu kasutuselevõtu otsustaja	Taastamise kord
Diislikütus	X	7000 l	14 päeva	Y	Z	Tarnija A

Varu ja varustuskindluse lahenduste toimivust on soovitatav regulaarselt kontrollida õppuste käigus. Kontrollnimekiri aitab hinnata, kas kavandatud lahendus toimis ka tegelikus kasutusolukorras.

- Kas varu oli tegelikult leitav?
- Kas vastutaja teadis oma rolli?
- Kas väljastamise kord toimis?

- Kas tarnija kontaktid olid õiged?
- Kas varu jõudis kasutajani õigeaegselt?
- Kas pärast õppust oli taastamise kord olemas?

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.7.4. Elanikkonnakaitse tegevusteks vajaliku ressursi planeerimine

Elanikkonnakaitse tegevuste planeerimine erineb paljudest teistest kriisiülesannetest selle poolest, et paljud elanikkonnakaitse tegevused, nt ulatuslik evakuatsioon, katastroofimeditsiin või varjumise korraldamine, ei kujuta endast tavapärast igapäevast teenust. Seetõttu tuleb nende tegevuste elluviimiseks vajalik ressurss, vahendid, koostöökokkulepped ja muud lahendused eelnevalt kavandada ning valmis hoida ka olukorras, kus neid tavaolukorras ei kasutata.

Elanikkonnakaitse tegevusteks vajaliku ressursi planeerimine ja tagamine lähtuvad asutuse või kohaliku omavalitsuse kriisiülesannetest, riskianalüüsist, kriisiplaanist ja toimepidevuse korraldusest. KORKS ei näe ette eraldiseisvat elanikkonnakaitse varu, vaid vajalik ressurss peab olema kavandatud asjaomaste asutuste, kohalike omavalitsuste, tervishoiuteenuse osutajate ja teiste kriisiülesande täitjate planeerimisdokumentides. Ressurss võib olla tagatud füüsilise varu, teenuste, lepinguliste lahenduste, logistikavõimekuse või koostöömehhanismide kaudu ning nende eesmärk on toetada elanikkonnakaitse tegevuste (§ 91) elluviimist.

Olulise panuse kriisiolukorras võivad anda ka vabatahtlikud ning kodanikuühiskonna organisatsioonid, kes võivad toetada evakueeritute vastuvõtmist, humanitaarabi jagamist, transpordi korraldamist, teavitustegevust ning muud abistamist.

Ressursi tagamine põhineb hajutatud ressursimudelil. See tähendab, et vajalikud vahendid ei paikne üldjuhul ühes kesklaos, vaid kujunevad eri asutuste, kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ja koostööpartnerite ressurssidest. Elanikkonnakaitse tegevuste toetamiseks võib vajaduse korral kasutada ka riigi tegevusvaru, kui selle kasutusele võtmine on vajalik elanikkonnakaitse või ühiskonna toimimise tagamiseks (§ 99 ja 101).

Selge vastutusjaotus ja ressursi planeerimine aitavad tagada, et vajalik ressurss ja koostööpartnerid oleksid kriisiolukorras olemas ning kasutatavad.

Tabel 16. Näiteid elanikkonnakaitse tegevustest ja peamistest vastutajatest

Osapool	Näiteid elanikkonnakaitse tegevustest
Päästeamet	Varjumine, ohuteavitamine ning ulatusliku evakuatsiooni ettevalmistamine ja läbiviimine koostöös teiste asutustega (§ 93, § 94, § 98)
Kohalik omavalitsus	Evakueeritute vastuvõtt ja abistamine, evakuatsioonikohtade ettevalmistamine (§ 13 lg 1 p 1 ja lg 2) ning vältimatu sotsiaalabi, sh toidu, peavarju ja ilmastikule vastava riietuse tagamine

Osapool	Näiteid elanikkonnakaitse tegevustest
Tervishoiuteenuse osutajad	Tervishoiuteenuste osutamine, tervishoiu toimepidevuse tagamine ning tervishoiualaste kriisiülesannete täitmine (§ 13 lg 1 p 2 ning tervishoiu toimepidevust käsitlevad sätted)

Eeltoodud tegevuste täitmiseks vajalik ressurss võib olla tagatud füüsilise varu, teenuste, lepinguliste lahenduste, logistikavõimekuse või muude varustuskindluse meetmetega.

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.7.5. Riigi tegevusvaru

Riigi tegevusvaru süsteem toetab muu hulgas Euroopa Liidu kriitiliste üksuste kerksuse direktiivi (CER-direktiiv)[2], NATO kerksuse baasnõuete[3] ning Euroopa Liidu varude strateegia (ingl *EU Stockpiling Strategy*)[4] eesmärkide saavutamist, aidates tagada kriitiliste ressursside kättesaadavust ja ühiskonna toimepidevust kriisiolukorras. Tegevusvaru eesmärk on toetada elanikkonnakaitset ja ühiskonna toimimist olukorras, kus tavapärased turupõhised tarneahelad ei ole piisavad.

KORKS-i kohaselt on tegevusvaru elanikkonnakaitse ja ühiskonna toimimise tagamiseks moodustatud või lepinguliselt tagatud toodete ja ressursside kogum. Tegevusvaru võib olla selle haldaja omandis või võib selle omandamine ja kasutamine olla tagatud eelnevalt sõlmitud lepingutega (§ 100). Tegevusvaru eesmärk on tagada elanikkonnakaitseks ja ühiskonna toimimiseks vajalikud ressursid ning seda ei moodustata Kaitseväe vajaduste katmiseks. Kaitseväe ressursivajadus tuleb planeerida ja tagada eraldi.

Tegevusvaru kavandamisel tuleb lähtuda selle eesmärgist – tagada elanikkonnakaitseks ja ühiskonna toimimiseks vajalikud ressursid. Vajalik ressurss ei pea olema üksnes füüsilise varuna ladustatud, vaid selle kättesaadavust võib toetada ka lepinguliselt tagatud tarne või tootmisvalmidus. Tegevusvaru ei ole mõeldud Kaitseväe ressursivajaduse üldiseks katmiseks; Kaitseväe vajadused tuleb planeerida ja tagada selleks ette nähtud korras.

Tegevusvaru planeerimine lähtub eelkõige üleriigilisest riskianalüüsist (§ 16), riigi kriisiplaanist (§ 19) ning elanikkonnakaitse ja ühiskonna toimimise tagamiseks vajalikest võimetest.
Tegevusvaru eesmärk on toetada eelkõige kõige raskemate kriisistsenaariumide lahendamist ning katta olukordi, kus tavapärased turumehhanismid ei taga vajalike kaupade või toodete kättesaadavust.

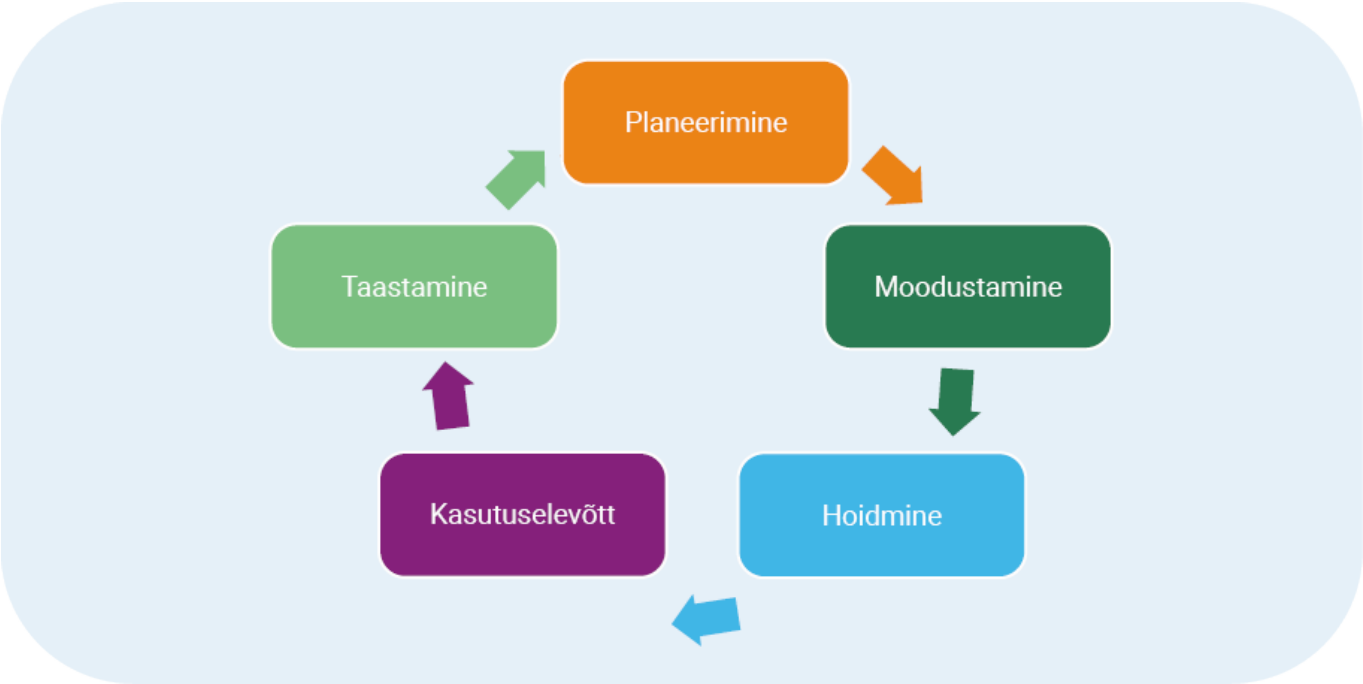
Riigi tegevusvarude süsteemi reguleerivad lisaks KORKS-ile need seadused ja nende alusel kehtestatud

õigusaktid (§ 99 lg 8–12):

1. vedelkütusevaru seadus;
2. toiduseadus;
3. maagaasiseadus;
4. ravimiseadus;
5. tervishoiuteenuste korraldamise seadus.

Tegevusvaru käsitlemisel on oluline mõista, et tegemist ei ole ühekordse varu moodustamisega, vaid pideva protsessiga, mis algab vajaduse hindamisest ning lõpeb kasutusele võetud varu taastamisega.

Joonis 6. Tegevusvaru elutsükkel

Ava kõik

Tegevusvaru planeerimine ja moodustamine

KORKS-is ei moodustata tegevusvaru automaatselt igale valdkonnale. Tegevusvaru moodustamise alus (§ 99 lg 6) võib tuleneda seadusest, Vabariigi Valitsuse otsusest või tegevusvaru haldaja otsusest. Tegevusvaru moodustamise vajadus lähtub eelkõige:

1. üleriigilisest riskianalüüsist (§ 16);
2. riigi kriisiplaanist (§ 19);
3. valdkondlikest riskihinnangutest;
4. varustuskindluse analüüsidest;
5. Vabariigi Valitsuse seatud eesmärkidest.

Tegevusvaru kohta avaldatakse osaliselt teavet Eesti Varude Keskuse veebilehel5, kuid kõigi varude

täpne koosseis, paiknemine või kogus ei pruugi olla avalik. Varu maht ja sihttase võivad ajas muutuda vastavalt riskihinnangutele ning varustuskindluse vajadustele. Mõne tegevusvaru puhul tuleneb miinimumtase Euroopa Liidu õigusest või riiklikest eesmärkidest, kuid enamiku tegevusvaru puhul määratakse sihttase riskihinnangute, kriisistsenaariumide ja varustuskindluse vajaduse alusel. Seetõttu võivad tegevusvaru maht ja sihttase ajas muutuda.

Tegevusvaru moodustamise alus ei ole kõigi varuliikide puhul sama. Mõne tegevusvaru moo-dustamise kohustus tuleneb Euroopa Liidu õigusest või valdkondlikust seadusest, teisel juhul otsustatakse tegevusvaru moodustamine riskihinnangute, varustuskindluse analüüside või Vabariigi Valitsuse seatud eesmärkide alusel.

Tabel 17. Näiteid tegevusvarude moodustamise alustest

Tegevusvaru liik	Moodustamise alus	Näide EVK kodulehelt
Vedelkütusevaru	Euroopa Liiduõigus ja vedelkütusevaru seadus	Eesti VarudeKeskus haldab strateegilist vedelkütusevaru, mille eesmärk on tagada elanike ja ettevõtete varustamine mootorikütustega tarnehäirete korral. Varu maht vastabvähemalt 90 päeva tavapärasele tarbimisele
Maagaasivaru	Vabariigi Valitsuse otsus ja maagaasi-seadus	2022. aastal moodustati energiajulgeoleku tugevdamiseks strateegiline maagaasivaru. Eesti strateegilise maagaasivaru suurus on 1 TWh ning seda hoiustatakse Inčukalnsi gaasihoidlas Lätis
Toiduvaru	Vabariigi Valitsuse seatud eesmärgid ja riskihinnangud	Riigi toiduvaru koosneb valmistoiduvarust ja strateegilisest toorainevarust. Valmistoiduvaru on mõeldud elanikkonna esmase toiduvajaduse katmise toetamiseks olukorras, kus tavapärane toiduga varustamine on ulatuslikult häiritud, sealhulgas ulatusliku evakuatsiooni korral.
Ravimi- ja meditsiini-kaupade varud	KORKS, RavS, TTKS ning valdkondlikud vajadused	EVK hallatav tegevusvaru hõlmab kriitilise tähtsusega ravimeid, mida kasutatakse tarneraskuste leevendamiseks. Apteegiravimite tegevusvaru hõlmab ligikaudu 200 kriitilise tähtsusega ravimit. EVK on moodustanud ligi paarikümnest toidutootmise seisukohalt kriitilisest veterinaarravimi strateegilise varu
Tervishoiuvaldkonna tegevusvarud	KORKS, RavS, TTKS ning valdkondlikud vajadused	Riigi tervishoiuvaru sisaldab ravimeid, meditsiiniseadmeid, meditsiinitarbeid ja muid tervishoius kriitiliselt vajalikke vahendeid. EVK hallatavasse varusse kuulub veidialla 100 erineva nimetuse meditsiiniseadmeid ja tarvik

Tegevusvaru haldaja ja hoidmine

Üldreeglina on tegevusvaru haldaja riigi äriühing, kelle põhikirjaline tegevuseesmärk on tegevusvaru moodustamine ja haldamine (§ 99 lg 3). Praegu täidab seda rolli peamiselt AS Eesti Varude Keskus. Mõne tegevusvaru liigi puhul võivad eriseadused näha ette teist-suguse halduskorralduse. Tervishoiuvaldkonnas reguleerib täiendavat varu ja selle haldamist tervishoiuteenuste korraldamise seadus ning muud valdkondlikud õigusaktid.

Tegevusvaru haldaja (§ 99 lg 3 ja § 103):

1. moodustab tegevusvaru;
2. korraldab selle hoidmise, uuendamise ja asendamise;
3. peab arvestust tegevusvaru üle;

4. tagab tegevusvaru kasutuselevõtmise võimekuse.

Lisaks koordineerib tegevusvaru haldaja püsivate kriisiülesannete täitmiseks vajaliku mitte-sõjalise rahvusvahelise abi küsimist ja vastuvõtmist juhul, kui see ei kuulu mõne muu asutuse või isiku pädevusse (§ 99 lg 4).

Tegevusvaru hoitakse (§ 100) viisil, mis tagab selle säilimise, juurdepääsetavuse ja kätte-saadavuse hoiukohast. Tegevusvaru hoitakse Eestis, kui Vabariigi Valitsus ei otsusta teisiti. Tegevusvaru ei tähenda tingimata füüsilist riiklikku ladu. Tegevusvaru võib olla:

1. tegevusvaru haldaja omandis;
2. tegevusvaru haldaja valduses;
3. ettevõtjate juures hoiustatud;
4. tagatud lepinguliste lahendustega.

Tegevusvaru, sh KORKS § 99 lõigetes 8–12 sätestatud varu, tegevusvaru taristu ja varustus-kindlusega seotud riigihankeid (§ 102) võib käsitada riigi olulise julgeolekuhuvi kaitsmisega seotud riigihangetena riigihangete seaduse § 169 lõike 1 punktide 2 ja 3 tähenduses.

KORKS reguleerib ka tegevusvaru taristut. Tegevusvaru taristu on kriisiolukorraks valmistumisel ja selle lahendamisel vajalik hoone, rajatis, seade või muu tehniline lahendus, mis võimaldab tegevusvaru hoida, hallata või kasutusele võtta. Sarnaselt tegevusvarule võib tegevusvaru taristu olla haldaja omandis või selle kasutamine võib olla tagatud lepingulisel alusel (§ 99 lg 2).

Üldpõhimõte

Tegevusvaru puhul ei ole määrav üksnes selle füüsiline asukoht, vaid eelkõige riigi kontroll varu üle, selle õiguslik ja logistiline kättesaadavus ning võimalus võtta varu kriisi olukorras õigeaegselt kasutusele.

Tabel 18. Varu hoiustamise põhimõtted

Varu liik	Hoiustamise põhimõte
Vedelkütusevaru	Võib paikneda Eestis või teistes Euroopa Liidu liikmesriikides, kui Eesti riigil säilib kontroll ja kasutusõigus
Toiduvaru	Üldreeglina hoitakse Eestis, kuid Vabariigi Valitsuse otsusel võibpaikneda ka välisriigis
Maagaasivaru	Võib paikneda väljaspool Eestit asuvates hoidlates või terminalides (nt Eesti strateegiline maagaasivaru paikneb LätisInčukalnsi maa-aluses gaasihoidlas)

Varu liik	Hoiustamise põhimõte
Ravimivaru	Asukohta ei määrata seaduses; oluline on nõuetekohane säilitamine, jälgitavus ja kättesaadavus
Tervishoiuvarud	Oluline on toimepidev kasutuselevõtmine ja kättesaadavus kriisiolukorras sõltumata hoiukohast

Näited praktikast

Tegevusvaru hoidmine väljaspool Eestit on Eestis reaalselt kasutatav lahendus. Näiteks hoiustatakse Eesti strateegilist maagaasivaru Lätis. Samuti võimaldas Vabariigi Valitsus[6] 2026. aastal hoida osa riigi tegevusvarusse kuuluvast toiduvarust lisaks Eestile ka Lätis, Leedus, Soomes, Rootsis ja Norras. Need näited illustreerivad, et tegevusvaru puhul on määrav eelkõige selle kättesaadavus, riigi kontroll varu üle ning võimalus võtta varu kriisiolukorras kiiresti kasutusele, mitte üksnes hoiukoha geograafiline asukoht.

Hoiuleping peab muu hulgas määratlema (§100 lg 4–5) :

1. tegevusvaru asukoha;
2. identifitseerimist võimaldavad tunnused;
3. hoidmise ja uuendamise tingimused;
4. väljastamise tehnilised tingimused;
5. kontrollimise korra;
6. lepingu tähtaja ja maksimaalse maksumuse;
7. teenuse toimepidevuse tagamise meetmed.

Delegeeritud tegevusvaru puhul peab lisaks olema tagatud tegevusvaru haldaja õigus varu omandada, selle õigeaegne kättesaadavus ning omandamisel rakendatav hinnakujunduse metoodika.

Tegevusvaru kasutuselevõtmine (§ 101)

Tegevusvaru võib kasutusele võtta nii kriisiolukorraks valmistumisel kui ka kriisiolukorra lahendamisel, kui see on vajalik elanikkonnakaitse või ühiskonna toimimise tagamiseks. Tegevus-varu kasutusele võtmise otsustab Vabariigi Valitsus. Vahetut tegutsemist nõudvas olukorras võib otsuse teha tegevusvaru haldamise eest vastutav minister, teavitades sellest viivitamata Vabariigi Valitsust (§ 101). Seega ei eelda tegevusvaru kasutusele võtmine, et kriisiolukord on juba tekkinud, vaid varu võib vajaduse korral kasutusele võtta ka kriisiolukorraks valmistumisel.. Otsuses tuleb määrata:

1. tegevusvaru kasutusele võtmise põhjus;
2. kasutusele võetava tegevusvaru nomenklatuur ja kogus;
3. tegevusvaru kasutusele võtmise tingimused;
4. kasutusele võetud tegevusvaru taastamise tingimused.

Tegevusvaru kasutuselevõtuga seotud väljaostmise kulud, mis tekivad varu haldajale, rahastatakse Vabariigi Valitsuse reservist.

Tegevusvaru eesmärk on toetada ühiskonna toimimist olukorras, kus tavapärased tarneahelad või turumehhanismid ei taga vajalike toodete kättesaadavust. Eesti senist praktikat vedelkütuse- ja ravimivaru kasutuselevõtmisel kirjeldavad näited aitavad mõista, millistes olukordades tegevusvaru kasutatakse, kuidas toimub selle kasutusele võtmine ning milline on tegevusvaru haldaja roll protsessis.

Näide 1. Vedelkütusevaru kasutuselevõtt
Praktiline näide: vedelkütusevaru kasutuselevõtt 2022. ja 2026. aastal
1. 2022. aastal otsustas7 Vabariigi Valitsus Rahvusvahelise Energiaagentuuri (IEA) koordineeritud meetme osana võtta vedelkütuseturu toimimise toetamiseks kasutusele esmalt 5000 tonni ning seejärel täiendavalt 10 000 tonni riigi vedelkütusevaru. Varu eesmärk oli leevendada rahvusvaheliste tarnehäirete mõju ning toetada kütuse-turu varustuskindlust. Kasutusele võetud varu tuli hiljem taastada.
2. 2026. aasta märtsis otsustas8 Vabariigi Valitsus taas võtta kasutusele kuni 33 000 tonni riigi vedelkütusevaru rahvusvaheliste nafta- ja naftatoodete tarnete häirete mõju leevendamiseks. Varu haldajale anti õigus kütust müüa ning pärast tarneraskuste möödumist tuli kasutusele võetud varu taastada.
Vedelkütusevaru kasutuselevõtul ei jagatud kütust otse lõpptarbijatele. Eesti Varude Keskus korraldas valitsuse otsuse alusel kütuse müügi turuosalistele ning kütus jõudis tarbijateni tavapäraste turukanalite kaudu. Müügiks pakutavad kogused määrati kütuse-müüjate turuosade alusel.

Näide 2. Ravimivaru kasutuselevõtt
Praktiline näide: ravimivaru kasutamine ravimite tarneraskuste korral
Ravimivaru on seni olnud üks kõige sagedamini kasutusele võetud tegevusvaru liike. Ravimivaru on viimastel aastatel kasutusele võetud mitmel korral konkreetsete ravimite tarnehäirete leevendamiseks. 2023. aastal võeti Ravimiameti ettepanekul kasutusele ravimpreparaadi Sorbisterit varu, et vältida rahva tervist ohustada võivat olukorda ravimi turustamise katkestuse tõttu. 2024. aastal võeti kasutusele isosorbiitmononitraati sisaldava südameravimi varu ning 2025. aastal Fucithalmic silmatilkade varu. Kõigil juhtudel korraldas Eesti Varude Keskus ravimite müügi ja tarnimise üldapteekidele ning pärast tarnehäire lõppu tuli kasutusele võetud varu taastada.
Need juhtumid näitavad, et tegevusvaru ei ole mõeldud üksnes kriisiolukordade lahendamiseks. Tegevusvaru võib kasutada ka konkreetse kriitilise ressursi ajutise puuduse leevendamiseks olukorras, kus turumehhanismid ei taga vajalikku kättesaadavust.

Aasta	Ravim	Põhjus
20239	Sorbisterit	Turustamise katkestus, terviseriski vältimine

202410	Isosorbiitmononitraat	Tarneraskus, ravi jätkuvuse tagamine
202511	Fucithalmic silmatilgad	Tarneraskus, elanikkonna toimetuleku tagamine
202612	Tamoksifeeni sisaldav ravim	Üleeuroopaline tarneraskus ja varu aegumise vältimine

Tegevusvaru uuendamine ja taastamine

Kui tegevusvaru on tegevusvaru haldaja omandis, tuleb selle kasutuskõlblikkuse säilitamiseks tegevusvaru vastavalt toote omadustele regulaarselt uuendada. Tegevusvaru haldaja omandis oleva tegevusvaru uuendamisel ja vähendamisel müüakse tegevusvaru turuhinnaga, v.a juhul, kui tegevusvaru vähendatakse selle kasutusele võtmisel (§ 104).

Kui tegevusvaru võetakse kasutusele (§ 101), määratakse kasutusele võtmise otsuses ka kasutusele võetud tegevusvaru taastamise tingimused (§ 101 lg 4 p 4).

Tegevusvaru taastamine võib sõltuvalt olukorrast hõlmata:

1. kasutusele võetud toodete asendamist;
2. tegevusvaru uuendamist;
3. tegevusvaru koosseisu muutmist;
4. tegevusvaru koguste suurendamist või vähendamist.

Tegevusvaru moodustamise, omandamise, haldamise, uuendamise ja kasutusele võtmise kulu kaetakse KORKS § 99 lõikes 7 sätestatud alustel. Vedelkütusevaru puhul kasutatakse vedel-kütusevaru seaduses sätestatud varumakse süsteemi.

Tegevusvaru uuendamisel ja edasisel planeerimisel võidakse arvesse võtta muutunud riskikeskkonda, varustuskindluse vajadusi ning varustushäiretest ja õppustest saadud õppetunde. Vajaduse korral võidakse muuta tegevusvaru koosseisu, koguseid või hoidmise korraldust.

2 European Parliament & Council of the European Union. (2022). Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience of critical entities and repealing Council Directive 2008/114/EC. Official Jour-nal of the European Union, L 333, 27.12.2022, 164–198. https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2022/2557/oj

3 North Atlantic Treaty Organization. (2024, November 13). Resilience, civil preparedness and Article 3. NATO. https://www. nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/resilience-civil-preparedness-and-article-3

4 European Commission. (2025). EU stockpiling strategy: Boosting the EU's material preparedness for crises (COM(2025) 528 final). European Commission. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52025DC0528

5 Eesti Varude Keskus. Riigi tegevusvarud. Eesti Varude Keskus. Vaadatud 30. juulil 2026, aadressil https://varudekeskus.ee/ eesti-varude-keskus/riigi-tegevusvarud/

6 Vabariigi Valitsuse 11.06.2026 korraldus nr 101 „Riigi tegevusvaru hoidmine", RT III, 12.06.2026, 3. Kättesaadav Riigi Teatajas: Riigi tegevusvaru hoidmine – Riigi Teataja

Viimati uuendatud 02.10.2026

1.7.6. Valdkondlikud eriregulatsioonid

Kuigi tegevusvaru üldraamistik on sätestatud KORKS-is, reguleerivad teatud tegevusvaru liike täiendavalt valdkondlikud eriseadused.

Seetõttu tuleb vedelkütuse-, toidu-, maagaasi-, ravimi-ja tervishoiuvaldkonna tegevusvaru käsitlemisel arvestada vastavate valdkondlike regulatsioonidega, mis täpsustavad varu moodustamise, haldamise ja kasutusele võtmise korda (§ 99 lg 8–12). Nende eesmärk on toetada ühiskonna toimimiseks oluliste ressursside kättesaadavust ja varustuskindlust kriisiolukordades ning ulatuslike tarnehäirete korral.

Ava kõik

Vedelkütus

Vedelkütuste varustuskindlus tagatakse eelkõige vedelkütusevaru seaduse (VKVS) alusel moodustatud riikliku vedelkütusevaruga. Varu eesmärk on tagada riigi varustuskindluse kõrge tase, riigi julgeolek, rahvusvaheliste kohustuste täitmine ja elanikkonna toimetulek (§ 1 lg 2).

Vedelkütusevaru kasutatakse varustamisraskuste korral (§ 7). Varu ei ole ette nähtud üksnes elutähtsa teenuse osutajatele ega ole neile automaatselt reserveeritud. Varu kasutusele võtmisel tehakse kütus turul kättesaadavaks kasutusele võtmise otsuses määratud tingimustel.

Varustamisraskuste korral võib Vabariigi Valitsus rakendada ka vedelkütuse kasutamist vähendavaid meetmeid, näiteks kehtestada tähtajaliselt sõidukiiruse piiranguid või muid seaduses sätestatud meetmeid. Piirangute kehtestamisel võib Vabariigi Valitsus eelistada operatiivteenistusi ja elutähtsa teenuse toimimist tagavaid ettevõtjaid (§ 7¹). Seega eeldab nende eelistamine eraldi otsust ega tulene üksnes elutähtsa teenuse osutaja staatusest.

Vedelkütusevaru kuulub riigi tegevusvaru süsteemi, kuid selle moodustamist, haldamist ja kasutuselevõttu reguleerib vedelkütusevaru seadus.

Maagaas

Maagaasi varustuskindluse tagamise alused on sätestatud maagaasiseaduses (MGS) ning Euroopa Liidu gaasivarustuskindluse regulatsioonides.

Gaasivarustuse häirete korral rakendatakse varustuskindluse tagamiseks meetmeid vastavalt gaasivarustuse olukorrale. Euroopa Liidu õigus eristab kolme gaasivarustuse kriisitaset: varajase hoiatuse taset, häireolukorra taset ja hädaolukorra taset. Hädaolukorras võib lisaks turupõhistele meetmetele rakendada turuväliseid meetmeid, sealhulgas piirata gaasitarbimist, et tagada eelkõige kaitstud tarbijate varustamine.

Kaitstud tarbijate hulka kuuluvad eelkõige kodutarbijad ning õigusaktides sätestatud tingimustel ka muud tarbijad, kelle gaasivarustuse säilitamine on vajalik. Gaasivarustuskindluse tagamisel on keskne roll süsteemihalduril, gaasiettevõtjatel ja pädevatel riigiasutustel, kelle ülesanded hõlmavad muu hulgas

varustuskindluse meetmete ettevalmistamist ja rakendamist.

Varustuskindlust toetavad ka gaasivarud, sealhulgas strateegiline gaasivaru. Need täiendavad muid varustuskindluse meetmeid ning võimaldavad tarnehäire korral suurendada gaasi kättesaadavust.

Toit

Toidujulgeoleku tagamine põhineb toidu kasvatajate ja tootjate, töötlejate, logistika- ja kaubandusettevõtjate ning riigi koostööl. Toidu kättesaadavus kriisiolukorras tugineb eelkõige toidusektori võimele säilitada tootmine, import, ladustamine, transport ja jaekaubandus.
Riigi toiduvaru eesmärk on toetada elanikkonna esmase varustamise tagamist olukorras, kus tavapärased toiduainete tarneahelad on tõsiselt häiritud või katkenud. Toiduvaru koosneb valmistoiduvarust ja strateegilisest toorainevarust ning aitab toetada nii elanikkonna varustamist kui ka toiduainetööstuse toimepidevust ulatuslike tarnehäirete korral.

Riigi eesmärk ei ole katta kogu elanikkonna toiduvajadust riikliku varuga. Toidu kättesaadavuse tagamisel ulatusliku tarnehäire või kriisiolukorra korral tuginetakse lisaks riiklikule varule turumehhanismidele, valdkondlikele meetmetele ja vajaduse korral rahvusvahelisele abile.

Ravimid ja meditsiinikaubad

Ravimite ja meditsiinikaupade kättesaadavuse tagamine lähtub ravimiseadusest, tervishoiuvaldkonna regulatsioonidest ning riigi tegevusvaru süsteemist.

Riigi tegevusvaru võib sisaldada ravimeid, meditsiiniseadmeid, meditsiinitarbeid, isikukaitsevahendeid ja veterinaarravimeid, mida kasutatakse eelkõige ravimite või meditsiinikaupade tarneraskuste leevendamiseks ning elanikkonna esmase varustamise toetamiseks.

Lisaks võivad tervishoiuteenuse osutajad hoida oma tegevuse tagamiseks vajalikku varu vastavalt tervishoiu toimepidevuse nõuetele.

Tervishoid

Tervishoiusüsteemi toimepidevuse tagamise alused tulenevad eelkõige tervishoiuteenuste korraldamise seadusest (TTKS). Tervishoiuvaldkonna varustuskindlus põhineb mitmel üksteist täiendaval tasandil.

Elutähtsa teenuse osutajaks määratud tervishoiuteenuse osutajad peavad tagama teenuse toimepidevuseks vajaliku tegevusvaru (TTKS § 57⁴).

Lisaks on moodustatud riigi tervishoiuvaru, mille haldaja on TTKS § 57□ kohaselt riigi osalusel asutatud piirkondlik haigla.

Tervishoiu varustuskindlust toetab ka Eesti Varude Keskuse hallatav tegevusvaru, sh ravimite,

meditsiiniseadmete, meditsiinitarvikute, isikukaitsevahendite ja veterinaarravimite varu. Tervikuna moodustavad need koos tervishoiuteenuse osutajate, riigi tervishoiuvaru ja teiste valdkondlike lahendustega tervishoiusüsteemi varustuskindluse raamistiku.

Seos riigi tegevusvaruga

Riigi tegevusvaru ei asenda valdkondlikke varustuskindluse süsteeme ega organisatsioonide enda toimepidevuse tagamise kohustust. Tegevusvaru eesmärk on täiendada olemasolevaid ressursse ning katta kriitilisi puudujääke olukordades, kus tavapärane turumehhanism, organisatsioonide enda varu või valdkondlikud varustuskindluse meetmed ei ole enam piisavad.

Koos vedelkütusevaru, maagaasi varustuskindluse meetmete, toidutarneahelate, ravimivaru ja tervishoiusüsteemi toimepidevuse korraldusega moodustab tegevusvaru riikliku valmisoleku tervikliku tugisüsteemi.

Viimati uuendatud 25.09.2026

1.7.7. Rahvusvaheline mittesõjaline abi

Varu ja ressursi planeerimisel tuleb arvestada, et ulatusliku või pikaajalise kriisiolukorra või muu tõsise varustushäire korral ei pruugi organisatsiooni enda varud, tavapärased tarnijad ega riigisisesed ressursid olla piisavad. Sellisel juhul võib vajalikuks osutuda rahvusvahelise abi kaasamine. Rahvusvaheline abi ei asenda organisatsiooni kohustust tagada toimepidevus ja püsivate kriisiülesannete täitmine, vaid toimib täiendava meetmena olukorras, kus riigisisesed võimalused ei kata kriisiolukorra lahendamiseks vajalikku ressursivajadust. Rahvusvahelise abi küsimist ja vastuvõtmist korraldab üldjuhul asutus, kelle pädevusse vastav valdkond või rahvusvaheline abimehhanism kuulub. Kui püsiva kriisiülesande täitmiseks vajaliku mittesõjalise rahvusvahelise abi küsimine ja vastuvõtmine ei kuulu muu asutuse või isiku pädevusse, koordineerib seda Eesti Varude Keskus (§ 99 lg 4).

Rahvusvahelise abi kasutamise vajadus ning võimalikud kasutusjuhtumid on vajalik läbi mõelda igal püsiva kriisiülesandega asutusel ja ettevõttel juba riskianalüüsi (§ 18) ja kriisiplaani (§ 20) koostamisel. Kui kriisiolukorra lahendamiseks on vaja rahvusvahelist abi, tuleb selle saamiseks üldjuhul esitada abipalve – abi ei kaasne automaatselt

Rahvusvahelise abi kaasamisel eristatakse valdkondliku vastutava asutuse kaudu korraldatavat rahvusvahelist abi ja Eesti Varude Keskuse koordineeritavat rahvusvahelist mittesõjalist abi.

1. **Valdkondliku vastutava asutuse kaudu korraldatav rahvusvaheline abi.**

Kui rahvusvahelise abi küsimine, vastuvõtmine või andmine kuulub selgelt mõne asutuse pädevusse, korraldab seda vastutav asutus koostöös partneritega. Sellise abi aluseks võib olla:

a. rahvusvaheliste organisatsioonide, eeskätt Euroopa Liidu elanikkonnakaitse mehhanism (UCPM), mille kaudu on võimalik taotleda nii eksperdiabi, päästevõimekust (sh meditsiinivõimekust) kui ka rescEU strateegilise reservi kasutamist; ÜRO humanitaarasjade koordinatsioonibüroo (OCHA) ning NATO Euro-Atlandi katastroofiabi koordineerimiskeskus (EADRCC). Rahvusvahelise abiandmise süsteemidel on erinev aktiveerimisprotsess, ÜRO süsteem on paindlik – abipalve saab esitada suuliselt või kirjalikult; EL-i süsteem nõuab ametlikku vormi ja Päästeameti/RK SITKE kaudu esitamist. NATO EADRCC keskendub koordineerimisele ja logistilisele toetusele;
b. kahe- või mitmepoolne kokkulepe või välisriigiga sõlmitud koostöökorraldus

2. Eesti Varude Keskuse koordineeritav rahvusvaheline mittesõjaline abi.

EVK koordineerib püsivate kriisiülesannete täitmiseks vajaliku mittesõjalise rahvusvahelise abi küsimist ja vastuvõtmist juhul, kui see ei kuulu muu asutuse või isiku pädevusse (§ 99 lg 4), näiteks..
Eesti Varude Keskusele on ette nähtud püsiv kriisiülesanne rahvusvahelise mittesõjalise abi koordineerimiseks olukordades, kus ühelgi teisel Eesti asutusel ei ole selgelt määratletud vastutust ning abi küsimine ja vastuvõtmine eeldab mitme asutuse vahelist koordinatsiooni (§ 99 lg 4). EVK ülesanne on toetada abivajaduste kaardistamist ja prioriseerimist, nõustada abitaotluste koostamisel ning tagada ülevaade abi küsimisest, pakkumistest ja vastuvõtmisest. Rahvusvaheline abi täiendab riigisiseseid ressursse ja tegevusvaru ning võimaldab katta püsivate kriisiülesannete täitmiseks vajalikku ressursivajadust, mida ei ole võimalik riigisiseste vahenditega piisavalt tagada.

Viimati uuendatud 11.09.2026

1.8. Kriisiolukorra lahendamise õppused

Õppuse eesmärk

Kriisiolukorra lahendamise õppused on osa kriisiolukorraks valmistumisest. KORKS-i koha-selt korraldatakse õppusi kriisiolukorraks valmisoleku ja valmiduse hindamiseks, kriisiplaa-nide rakendamise harjutamiseks ning püsivate kriisiülesannete täitmise kontrollimiseks ja harjutamiseks.

Vabariigi Valitsus korraldab vähemalt kord aastas riigikaitselise kriisiolukorra lahendamise õppuse ning

vähemalt üks kord nelja aasta jooksul mitmest sündmusest põhjustatud kriisiolukorra lahendamise õppuse (§ 22 lg 1). KORKS-i § 20 alusel kriisiplaani koostav asutus ja isik korraldab õppusi valmisoleku ning püsiva kriisiülesande täitmise kontrollimiseks ja harjutami-seks (§ 22 lg 2).

Õppuste korraldamise sagedust, korraldamisele, läbiviimisele ja hindamisele esitatavaid nõudeid, õppusejärgseid tegevusi ning kulude katmist täpsustab § 22 lõike 3 alusel välja antud Vabariigi Valitsuse määrus.

Õppuste strateegia
Õppuste strateegia koostab Riigikantselei koostöös ministeeriumite ja vastutavate asutustega, vajaduspõhiselt kaasatakse ka teisi asutusi või isikuid. **Õppuste strateegia koosneb õppuste kavast ja tegevussuundadest.**

Õppuste tegevussuunad on sisult kokkulepe, milles määratakse järgmiseks kolmeks aastaks prioriteetsed valdkonnad või teemad, millele pööratakse õppuste korraldamisel suuremat tähelepanu. Tegevussuunad aitavad piiratud ressursside kontekstis suunata fookust sinna, kus valmisoleku harjutamise või kontrollimise vajadus on kõige suurem.

Tegevussuuna määramisel arvestatakse:

1. üleriigilise riskianalüüsiga;
2. riigi kriisiplaani ja muude kriisiplaanidega ning tuvastatud võimelünkadega;
3. varasemate kriiside ja õppuste järelmitega;
4. rahvusvaheliste organisatsioonide (EL, NATO) soovitustega;
5. oluliste muutustega julgeoleku- või tegevuskeskkonnas.

Õppuste kava koostatakse kaheks aastaks ja selles määratakse riiklikul tasandil prioriteetsed õppused. Õppuse kavas tuuakse välja vähemalt:

1. õppuse nimetus ja korraldaja,
2. kavandatav aeg,
3. osalema kavandatud asutused ja isikud,
4. õppuse lühikirjeldus, eesmärk ja liik.

Õppuste kavas määratletakse võimalusel ka õppuse tasand, st tuuakse välja, kas tegemist on NATO, EL, üleriigilise, regionaalse, asutuse või isiku õppusega.

Õppuste kava annab ülevaate kavasse kantud riigis korraldavate kriisiolukorra lahendamise õppustest ja võimaldab vältida õppuste ajalist kattumist ning sellest tulenevat liigset koormust kaasuvatele osapooltele. Õppuste strateegia võimaldab õppuste omavahelist sidumist, vähendada dubleerimist ja tagada, et mitme asutuse koostööd või samu piiratud võimet puudutavaid küsimusi ei kontrollitaks üksteisest eraldiseisvalt.

Õppuste strateegiat ajakohastatakse Riigikantselei eestvedamisel vähemalt üks kord aastas sügisel

(sept.-okt.) koordinatsiooni kohtumise raames. Kinnitatud õppuste strateegiat tutvustatakse kaasatud osapooltele.

Õppuste sagedus ja ühisõppused

Vabariigi Valitsus korraldab (§ 22 lg 1):

1. vähemalt **kord aastas** riigikaitselise kriisiolukorra lahendamise õppuse;
2. vähemalt **üks kord nelja aasta jooksul** mitmest sündmusest põhjustatud kriisiolukorra lahendamise õppuse, millel harjutatakse mitme asutuse ja isiku kriisiplaani samaaegset rakendamist.

Õppuste ettevalmistamist ja läbiviimist korraldab Riigikantselei.

Kriisiplaani koostav püsiva kriisiülesandega asutus ja isik, sealhulgas elutähtsa teenuse osutaja ja kohaliku omavalitsuse üksus, korraldab õppuse vähemalt üks kord kahe aasta jooksul. See tähendab, et õppuste korraldamise vahele ei või jääda pikemat ajavahemikku kui kaks aastat. Selle perioodi jooksul võib muutuda organisatsiooni töökorraldus, personal, ressursid, koostööpartnerid, ohud ja muud kriisiülesande täitmist mõjutavad asjaolud. Lisaks võimaldab sagedus õppusel tuvastatud puuduste kõrvaldamiseks ja parendustegevuste elluviimiseks ning nende tulemuslikkuse kontrollimiseks nt järgmisel õppusel. Põhiseaduslik institutsioon harjutab KORKS § 23 lõike 7 alusel toimepidevuse tagamist.

Õppuse korraldamise kohustuse võib täita ka ühisõppuse kaudu. Pelgalt teise asutuse korraldatud õppusel osalemine ei tähenda automaatselt õppuse korraldamise kohustuse täitmist, vaid selleks peavad olema täidetud eesmärk, milleks võib olla:

- kriisiolukorra lahendamise ja püsiva kriisiülesande täitmise harjutamine;
- kriisiplaani või selle osa rakendatavuse kontrollimine;
- asutuse, isiku või riigi kriisiolukorraks valmisoleku ja valmiduse kontrollimine;
- püsiva kriisiülesande täitmiseks vajalike võimete, sealhulgas personali, vahendite ja varude, ning juhtimiskorralduse, koostöökorralduse ja asenduslahenduste toimimise harjutamine või kontrollimine.

Rahvusvahelisel või teise asutuse korraldatud õppusel osalemine võib täita õppuse korraldamise kohustuse, kui eesmärke täidetakse ja hinnatakse.

Ühisõppusel osalemine tuleb kooskõlastada:

- elutähtsa teenuse osutaja elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajaga,
- kohaliku omavalitsuse üksus Päästeametiga;
- muu püsiva kriisiülesande asutus ja isik, v.a ministeerium asjaomase ministeeriumiga.

Kooskõlastamise eesmärk on hinnata, kas õppus võimaldab saavutada eesmärki ja täita õppuse

korraldamise kohustuse. Juhul, kui kooskõlastaja hinnangul eesmärki ei täideta tuleb õppused korraldada eraldi. Sellise kooskõlastamise eesmärk on võimaldada ühiste õppuste paindlikku kasutamist, tagades samal ajal, et õppuse korraldamise kohustuse täitmine ei muutuks üksnes formaalseks ning ühisõppuse raames kontrollitaks või harjutataks tegelikult iga asjaomase osaleja valmisolekut.

Kooskõlastamisel ei võta elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldaja, Päästeamet ega asjaomane ministeerium üle õppuse korraldaja ega osaleja vastutust õppuse kavandamise, korraldamise või eesmärkide saavutamise eest.

Iga õppusel osaleja vastutab oma seatud eesmärkide saavutamise, ülesannete täitmise ja selleks vajalike võimete, sh ressursside, olemasolu eest. Ühisõppuse korraldaja tagab, et rolliselgus osapoolte vahel oleks arusaadav, nt kes on hinnatavad või harjutavad osalejad.

Õppuse liik ja vorm

Õppuste korraldamise juhendmaterjalides liigitatakse õppusi erinevalt. Kokkuleppeliselt liigitatakse kriisiolukorra lahendamise õppused:

1. harjutusõppus;
2. kontrollõppus;
3. harjutus- ja kontrollõppus.

Harjutusõppuse põhieesmärk on kinnistada juhendamise abil osalejate oskusi, koostööd ja töövõtteid. Harjutamise ajal võib tegevust juhendada, peatada, korrata või osalejatele vahetut tagasisidet anda. Õppuse toimumisest on teadlikud kõik osalejad.

Kontrollõppuse põhieesmärk on kontrollida osalejate iseseisvat tegutsemist ja saada võimalikult objektiivne hinnang püsiva kriisiülesande täitmise, võime, kriisiplaani või valmisoleku tegelikule toimimisele. Kontrollõppusel määratakse enne õppuse toimumist hindamiskriteeriumid ja hinnatavate tegevuste kulgu sekkutakse võimalikult vähe. Üldjuhul on õppuse toimumisest eelnevalt teadlikud ainult korraldajad, hindajad ja ohutuse tagamisega seotud isikud.

Harjutus- ja kontrollõppus sisaldada harjutavaid kui ka kontrollitavaid osi ja korraldaja peab tagama, et nende erinevus on osalejatele ja hindajatele arusaadav.

Õppuse vorm (tabel 19) kirjeldab selle läbiviimise viisi. Üldjuhul valitakse sobiv õppuse liik ja vorm pärast seda, kui on selge õppuse eesmärk ja see mida soovitakse õppuse käigus saavutada või välja selgitada. Seejuures tuleb paratamatult arvestada õppuse läbiviimiseks kasutada oleva eelarvega, st väliõppused või kompleksõppused on paratamatult kulukamad, kui lauaõppused või staabiõppused. Õppuse vormi valimisel võidakse rakendada ühe õppuse raames ühte või mitut, nt võidakse esmalt viia läbi lauaõppus ja seejärel staabiõppus.

Tabel 19. Õppuse vormid

Vorm	Kirjeldus	Toimumiskoht
Lauaõppus	Põhineb struktureeritud aruteludel. Osalejad lahendavad stsenaariumipõhiseid olukordi, arutavad rolle, ülesandeid, koostöökorraldust, otsustusprotsesse ja tegevuskavasid eesmärgiga hinnata ning täiustada plaane, protseduure ja valmisolekut.	Siseruum
Staabiõppus	Juhtimis-, koordineerimis-, teabevahetus- ja otsustusprotsesside harjutamine või kontrollimine tegelikus või matkivas olukorras.	Ametiruum
Väliõppus	Personali, tehnika, vahendite ja kokkulepitud protseduuride harjutamine või kontrollimine võimalikult realistlikes tingimustes.	Välitingimustes
Kompleksõppus	Mitme õppuse vormi samaaegne või järjestikune kasutamine. Sageli on kompleksõppused suuremahulised väliõppused, enne mida ja/või samal ajal toimuvad laua- või staabiõppused.	Välitingimustes ja ametiruumides

Õppuse korraldamine ja läbiviimine
Õppuse korralduse eest vastutava isik dokumenteerib õppuse kavandamise ja läbiviimise vähemalt ulatuses, et oleks võimalik tuvastada:

1. toimumise aeg;
2. osalejad;
3. eesmärk;
4. stsenaarium;
5. läbiviimise korraldus;
6. hindamiskriteeriumid, hindajad ja hindamise korraldus;
7. kulude katmise korraldus.

Õppuse korralduse eest vastutav isiku eesmärk on tagada, et õppuse ettevalmistamine ja läbiviimine oleks terviklikult koordineeritud ning oleks üheselt tuvastatav isik, kes vastutab õppuse korraldusliku juhtimise eest. Vastutava isiku määramine ei muuda õppuse korraldaja ega õppusel osalejate õigusaktidest tulenevaid ülesandeid ega vastutust, pigem on tegemist asutusesisese töökorraldusliku küsimusega. Vastutav isik tagab, et õppuse kavandamine ja läbiviimine on nõuete kohaselt dokumenteeritud. Dokumenteerimise viisi võib valida vastavalt õppuse laadile ja ulatusele.

Õppuse **toimumise aja** määramisel võetakse arvesse õppuste kava, mis aitab vältida aja- ja

ressursikonflikte teiste samal perioodil kavandatud õppustega.

Õppuse eesmärgi saavutamiseks kaasatakse vajalikud **osalejad.** Kõigi kriisiplaanis nimetatud osaliste kaasamine ei ole igal õppusel vajalik, kuid õppusele kaasatakse vähemalt need osalised, kelle osalus on vajalik koostöökorralduse, juhtimise või võimete realistlikuks harjutamiseks või kontrollimiseks.

Õppusel osalejate nimekiri tuleb kokku leppida õppuse planeerimise alguses. Mängujuht, mängijad, vastumängijad ja teised kaasatavad valitakse õppuse eesmärgi ja inimestele määratud pädevuse järgi. **Mängijatena** osalevad need isikud, kes täidavad õppuseaegset rolli ka kriisiolukorras. Vastumängija mängib mängujuhi või õppuse korraldaja korralduse alusel ette õppuse sündmuse vastumängu, millele mängijad reageerivad. Vastumängu all mõistetakse tegevust, mille käigus matkitakse või püütakse esile kutsuda õppuse stsenaariumis kirjeldatud arengut. Kui õppuse mäng eeldab, et korraldajad peavad suurel määral mängu sekkuma ja seda suunama, võib õppusele määrata mängujuhi. **Mängujuht** on isik, kes juhib õppuse ajal mängijate kui ka vastumängijate tegevust ning mängib mängijatele ette õppuse sündmused ja intsidendid. Mängujuhi määramine on eriti oluline suuremate õppuste elluviimisel, kuid väiksemate puhul kannab seda rolli üldjuhul õppuse korraldaja.

Õppuse **eesmärk** peab olema seotud kriisiplaani konkreetse püsiva kriisiülesande ja kriitiliste tegevustega ning sõnastatud viisil, mis võimaldab selle täitmist hinnata.

> **Näide.** Kontrollida ministeeriumi kriisiplaanis ette nähtud juhtimisstruktuuri kasutusele võtmist ulatusliku sidekatkestuse korral, hinnates, kas juhtimisstruktuur saavutab plaanis ette nähtud töövõime määratud aja jooksul.

Õppuse **stsenaarium** peab toetama õppuse eesmärgi saavutamist, olema ajakohane, usutav ja realistlik ning looma osalejatele tegutsemisvajaduse ja vajalikud otsustuskohad. Stsenaariumi koostamisel võib aluseks võtta kriisiplaani koostamise aluseks olnud ohustsenaariumi(d), kuid õppuse stsenaarium peab olema õppuse eesmärgist lähtuvalt kohandatud ega tohi olla muutmata kujul üle võetud.

Õppuse **hindamise** eesmärk on luua loetaval ja taasesitataval kujul ülevaade osalejate tegelikust võimest ning teavitada juhte tuvastatud haavatavustest ja olulistest järelmitest. Õppuse hindamisel lähtutakse püstitatud eesmärkidest. Oluline on määrata, mida hinnatakse, kuidas hinnatakse, kes ja mis ajaks esitab hindamisaruande. Õppuse hindaja on isik, kes hindab õppusele püstitatud eesmärkide täitmist. Suurte õppuste korral on vaja selle ülesande täitmiseks moodustada hindamismeeskond ja määrata hindamisjuht.

Hindamise põhimeetod on vaatlus, mille käigus jäädvustatakse õppusel osalevate mängijate tegevus ja saavutatud tulemused, ning antakse nende kohta hinnang. Hindaja ei tohi õppuse kulgu segada, ta peab olema erapooletu ja hoiduma kommentaaride esitamisest sündmuse lahendamisel. Vajaduse korral võib ta osalejatele esitada täpsustavaid küsimusi. Huvide konflikti vältimiseks ja hindamise erapooletuse tagamiseks määratakse hindamisjuhiks isik, kes ei tööta õppust korraldavas asutuses või sama asutuse korral, töötab õppusega mitteseotud üksuses.

Õppusejärgsed tegevused

Õppuse korraldaja koostab õppuse kokkuvõtte, kus esitatakse hindamise tulemused, tähelepanekud, ettepanekud ja probleemid ning nende põhjal kavandatud parendustegevused, nende eest vastutajad ja nende elluviimise ajakava. Selle eesmärk on tagada, et õppuse tulemused viiksid konkreetsete järeltegevusteni ning toetaksid kriisivalmiduse ja kriisiplaanide järjepidevat parandamist.

Õppusel tuvastatud probleem ei tähenda automaatselt vajadust kriisiplaani muutmist. Pärast õppust tuleb kõigepealt teha kindlaks, kas ja miks tegevus ei toiminud. Kui põhjuseks on nt asjaolu, et töötajad ei tundnud kehtivat ja toimivat protseduuri, võib vajalik parendustegevus olla väljaõpe, mitte kriisiplaani muutmine. Kriisiplaani muutmise vajadust tuleb kaaluda, kui õppus näitab, et plaanis:

1. määratud tegevus ei ole teostatav;
2. ette nähtud ressurss ei ole kättesaadav;
3. juhtimis- või koostöökorraldus ei toimi;
4. oluline sõltuvus või oletus ei kehti;
5. ülesannete või tegevuste järjestus ei võimalda soovitud tulemust saavutada.

Parendustegevus ei tähenda, et probleemi lõplik lahendus on kokkuvõtte esitamise ajaks kindlaks määratud. Kui lahendus vajab täiendavat analüüsi või otsust, võib parendustegevuseks olla ka asjakohase analüüsi tegemine või otsuse ettevalmistamine koos selle eest vastutaja ja tähtajaga.

Õppuse korraldaja esitab õppuse kokkuvõtte kolme kuu jooksul pärast õppuse toimumist:

1. elutähtsa teenuse osutaja elutähtsa teenuse toimepidevuse korraldajale;
2. kohaliku omavalitsuse üksus Päästeametile;
3. muu püsiva kriisiülesande asutus ja isik asjaomasele ministeeriumile.

Kokkuvõtte saaja ülesanne ei ole üksnes teabe koondamine. Ta hindab pädevuse piires, kas õppusel tuvastatud probleem on lahendatav õppuse korraldaja tasandil või vajab valdkondlikku või riigiülest lahendust. Ministeerium saab selliselt koondada oma vastutusvaldkonna õppuste tulemusi ja käsitleda tuvastatud probleeme valdkonna tasandil.

Kokkuvõtte saaja edastab ühe kuu jooksul pärast kokkuvõtte saamist Riigikantseleile selles tuvastatud probleemid, mis:

1. on ühe ministeeriumi valitsemisala või ühe kohaliku omavalitsuse üksuse vastutusala ületava mõjuga;
2. takistavad riigi kriisiplaani eesmärgi või prioriteedi saavutamist;
3. puudutavad mitme kriisiplaani omavahelist vastuolu;
4. eeldavad Vabariigi Valitsuse otsust, seaduse, määruse või korralduse muutmist;
5. näitavad olulise võime, sealhulgas personali, vahendite ja varude üleriigilist puudujääki;
6. on kordunud varasematel õppustel või tegelike kriiside lahendamisel.

Riigikantseleile ei edastata seega kõiki õppuse kokkuvõtteid ega kõiki õppusel tuvastatud probleeme. Riigikantselei koondab ja esitab kord aastas Vabariigi Valitsusele koondülevaate õppustel tuvastatud

olulisematest probleemidest, nende lahendamiseks tehtud ettepanekutest ja oluliste parendustegevuste elluviimise seisust, mis võimaldab vajaduse korral teha riigiüleseid otsuseid edasiste parendustegevuste kohta.

Õppuse kulu katmine

Õppuse korraldamise kulud kaetakse üldjuhul õppuse korraldaja eelarvest ning õppusele kaasatud asutuse osalemise kulud tema enda eelarvest, kui ei ole kokku lepitud teisiti.

Õppuse korraldamisega seotud kulud on eelkõige õppuse ettevalmistamise ja läbiviimisega seotud üldkulud, nagu õppuse juhtimise, õppuse keskkonna, tehnilise toe ja hindamisega seotud kulud. Osalemisega seotud kulud on eelkõige osaleja personali, tehnika, vahendite, transpordi ja muude õppusel osalemiseks vajalike ressursside kasutamisega seotud kulud.

Ühisõppuse korral lepitakse seetõttu enne asjaomaste rahaliste kohustuste võtmist kokku, kuidas jaotatakse õppuse ühised korralduskulud korraldajate ja osalejate vahel.

Praktikas on otstarbekas leppida kulude katmise korraldus kokku enne asjaomaste rahaliste kohustuste võtmist ja viisil, mis võimaldab kokkuleppe sisu hiljem tuvastada. See aitab tagada, et enne kulude tekkimist oleks asjaosalistele selge, millised kulud ja millises ulatuses nende kanda jäävad.

Õppuse kulude planeerimisel tuleb arvestada, et õppus ei ole üksnes õppuse läbiviimise päev. Ressursivajadus hõlmab ka ettevalmistamist, hindamist ning õppusejärgsete parendustegevuste kavandamist.

Viimati uuendatud 02.10.2026